

మంచికవితతో కొంచెంసేపు

(వ్యాసాలు)

విన్నకోట రవిశంకర్

కౌముది

మీ సునిత్య నాటక వెళ్ళులు
www.koumudi.net

ప్రచురణ సంఖ్య: 48

విషయసూచిక

తమ్మినేని యదుకులభూషణ్	3
శిఖామణి	6
బనలతా సేన్	11
సిద్ధార్థ	14
ఆకెళ్ళ రవిప్రకాష్	16
వి.ఆర్.విద్యార్థి	19
ప్రభు	23
ముకుంద రామారావు	25
పాలపర్తి ఇంద్రాణి	28
దీవి సుబ్బారావు	30
ఆశారాజు	32
హెచ్చార్కె	36
గరికపాటి పవన్ కుమార్	41
శ్రీకాంత్	46
ఎమ్మెస్. నాయుడు	49
పసునూరి శ్రీధర్ బాబు	52
పి.మోహన్	56
కన్నెగంటి చంద్ర	63
ఇక్బాల్ చంద్	65
కల్పనా రెంటాల	70
రమణ జీవి	74

నీ మీద చేయి వేస్తే ఒట్టు

బాల్యం గురించి మన కవులు తరచు కవితలు రాస్తూనే ఉంటారు. ఐతే, ఒక సంకలనం మొత్తం బాల్య స్మృతులకు సంబంధించిన కవితలతో నిండి ఉండటం అరుదు. కుటుంబ సభ్యులలో మన కవులకు అత్యంత ప్రీతిపాత్రమైన వ్యక్తి అమ్మ. వివిధ కవులు అమ్మ గురించి రాసిన కవితలతో ఒక పెద్ద సంకలనమే వెలువడింది. అలాగే, నాన్న గురించి రాసిన కవితలు కూడా అక్కడక్కడ మనకు కనబడతాయి. కాని, చెల్లెలు గురించి ఎవరైనా కవితలు రాయటం అరుదు. ఇటువంటి అరుదైన లక్షణాలు కలిగిన కవితాసంకలనం తమ్మినేని యదుకుల భూషణ్ వెలువరించిన "చెల్లెలి గీతాలు". ఇందులో జ్వరం వచ్చినప్పటి పరిస్థితిని వర్ణిస్తూ రాసిన కవిత నన్ను బాగా ఆకర్షించింది.

ఈ సంకలనంలో చెల్లెలి గీతాలు, బడి పద్యాలు, ఇంటా-బయటా, అవీ-ఇవీ అనే నాలుగు విభాగాలక్రింద కవితలున్నాయి. ముందే చెప్పినట్లు ఇవన్నీ బాల్యానికి సంబంధించినవే. ఐతే, పెద్దవాడైన కవి తన స్మృతుల్ని నెమరువేసుకొంటున్నట్టు గాక, ఒక చిన్న పిల్లవాడు మాట్లాడుతున్నట్టుగా చెప్పటం వీటి ప్రత్యేకత. అందుకే, చిన్నపిల్లల్లో ఉండే అమాయకత్వం, ఉత్సుకత, చిలిపితనం అడుగడుగునా కనిపిస్తాయి. భూషణ్ కవితల్లో సహజంగా ఉండే కుప్తత, నిర్మాణపరమైన బిగువు మాత్రమే కాకుండా, మానవ సంబంధాలలో ఉండే సున్నితమైన అంశాలు ఈ కవితల్లో బాగా వ్యక్తమయ్యాయి.

తోబుట్టువుల మధ్య చిన్నతనంలో ఉండే సహభావం ("నాకు జ్వరం వచ్చి పడుకుంటే.. నువ్వెందుకు భోంచేయవ్?") ఒకరిమాట ఇంకొకరు వినాలనే పోటీ తత్వం ("ఇలా మాటిమాటికీ నేను చెప్పింది వినకపోతే .. నీ జడ కత్తిరిస్తానంతే") వంటివి బాగా చిత్రింపబడ్డాయి. నూనె ఒలక బోసిన చెల్లెలు నెపం తనమీదకి నెట్టటం, తను తాతయ్యతో ఊరు వెళ్ళి వచ్చిన సంగతులన్నీ చెల్లెలికి ఊరిస్తూ చెప్పటం, నిద్రలో చెల్లెలు తన మెడ మీద చేతులు వేస్తే, గాజులు ముక్కుకి గుచ్చుకోవటం వంటి సజీవ చిత్రాలన్నీ ఈ కవితల్లో మనకు ఎదురౌతాయి.

జ్వరం వచ్చినప్పటి పరిస్థితి గురించి ఇదివరలో కొన్ని కవితలు వచ్చినా, చిన్నప్పుడు వచ్చిన జ్వరం గురించి చెప్పటం ఒక ప్రత్యేకత. చిన్నప్పుడు జ్వరం రావటం మనందరికీ తప్పక గుర్తుండిపోయే ఒక అనుభవం. ముందుగా అది నిజం జ్వరమేనని అందర్నీ నమ్మించటం, తరువాత ఇంట్లో రోగికి లభించే కొన్ని ప్రత్యేక సదుపాయాలు అనుభవించటం తలుచుకొంటే తమాషాగా ఉంటుంది.

ఈ కవితలలో ముందుగా అమ్మను ఎర్రపూల నూలు చీర పరచమని అడుగుతాడు. అమ్మ ప్రేమలో ఉండే వెచ్చదన్ననికీ, భద్రతా భావానికీ నూలు చీర ఒక చక్కటి ప్రతీక. జ్వరం వల్ల తన వంట్లో కలిగిన మార్పుల్ని సూచించటానికి "తలలో కత్తెర కదులుతో" దని,

"కళ్ళ వెనుక దారాలు కట్టి లాగినట్లు" ఉందని, వళ్ళు "ఉడుకుతున్న ఉప్పాలా వేడిగా " ఉందని చెప్పే పదచిత్రాలు చాలా అర్థవంతంగా ఉన్నాయి.

ఈ కవిత ముగింపు కూడా చిన్న పిల్ల వాడి అమాయ కత్వాన్ని తెలుపుతూ ఎంతో ఆర్థంగా ఉంటుంది. పిల్లవాడికి జ్వరమనే బెంగతో ఏడుస్తున్న అమ్మతో " ఏడుస్తావేమమ్మా ..నా జ్వరం నీకు వస్తుందని భయమా / సరే పక్కకు తిరిగి పడుకుంటాలే / నీ మీద చేయివేస్తే ఒట్టు" అంటాడు. మన చిన్నప్పటి జ్వరానుభవాన్ని మనసుకు హత్తుకునేలా చెప్పి మళ్ళీ మనకు గుర్తుకుతెచ్చే ఈ కవిత బాల్యంపై రాసిన కవితల్లోనూ, జ్వరంపై రాసిన కవితల్లోనూ తప్పక పేర్కొనదగినది.

కవిత పూర్తి పాఠం :

మళ్ళీ నీ ఎర్ర పూల చీర పరవవే అమ్మా

ఈ పక్క .. వెచ్చగా .. నాలాగే

నాలో జ్వరం దూరి తలుపులు వేసుకొంది

నిర్బుం

ఆపిల్ పళ్ళకోసం .. అనాస ముక్కల కోసం కాదు

తలలో కత్తెర కదులుతోంది.

కళ్ళ వెనుక దారాలు కట్టి లాగినట్లు

ఉడుకుతున్న ఉప్పాలా వేడిగా వళ్ళు

గూర్చా ఈలవేసే వేళయినా నిదుర రాదెందుకే అమ్మా

బత్తాయి రసం వాంతిగా మారి నోరంతా చేదు

ఆకలేస్తోందే అమ్మా

పీచుమిఠాయి కుర్రవాడు ఇంకా రాడేం

పాల వాడు కోవా బిళ్ళలు తెస్తానన్నాడా?

కొత్త పలక కొనివ్వనిదే బడికి వెళ్ళనంతే

చల్లగా నీ చేతులు .. చక్కలిగిలి వేస్తుంది

జరగవే అమ్మా .. జరుగు

తిరణాలలో గాలి బుడగలు భలే చౌక కదా

ఎడ్ల పందేలు..భలేగా రంకెలువేస్తాయి ఎడ్డులు

ఏడుస్తావేమమ్మా..నా జ్వరం నీ కొస్తుందని భయమా

సరే పక్కకు తిరిగి పడుకొంటాలే

నీ మీద చేయి వేస్తే ఒట్టు

-తమ్మినేని యదుకుల భూషణ్

తమ్మినేని యదుకుల భూషణ్ కవి, కథకుడు, విమర్శకుడు కూడా.
 "నిశ్శబ్దంలో నీ నవ్వులు", "చెల్లెలి గీతాలు",
 "వాన వచ్చిన పగలు" అనే కవితా సంకలనాలు, "సముద్రం" అనే కథల
 సంపుటి, "నేటి కాలపు కవిత్వం - తీరు తెన్నులు"
 అనే విమర్శనా వ్యాసాల సంకలనం, వివిధ దేశాల కవుల పరిచయం,
 వారి కవితల అనువాదాలతో కూర్చిన పుస్తకం
 "నీ చేయి నా చేతిలో" ప్రచురించారు. నివాసం న్యూజెర్సీ లో

నందివర్ధనం చెట్టు నల్లగేటు

జీవితోత్సవాన్ని దగ్గరగా చూపించటం కవిత్వం చేసే విశిష్టమైన పనుల్లో ఒకటి. ఎదగటం, పచ్చగా కళకళ లాడటం, పువ్వుల నవ్వుల్ని విరజిమ్మటం - వీటన్నిటితో నిండిన పూల మొక్కకంటే జీవన వైభవాన్ని ఆవిష్కరించటానికి అనువైన వస్తువేముంటుంది. అందుకే శిఖామణి నందివర్ధనం పూల మొక్క గురించి కళకళలాడే ఒక కవిత రాసాడు. ఈ కవితను ఇదే పేరుతో కొంతకాలం క్రితం వెలువడిన అతని కవితాసంకలనంలో చూడవచ్చు.

గోదావరి శర్మగారు ఒకసారి మాట్లాడుతూ, తన కవిత్వంలో సామాజిక స్పృహ కంటే, సాంసారిక స్పృహ ఎక్కువని చమత్కరించారు. శిఖామణి అనేక ఇతర స్పృహలున్న కవితలు చాలా రాసినప్పటికీ, ఈ కవితలో మాత్రం శర్మగారు చెప్పిన సాంసారిక స్పృహ ఎక్కువగా కనిపిస్తుంది. అసలు ఈ కవితలో అందమంతా ఒక పూల మొక్కను తమ చిన్న కుటుంబంలో భాగంగా భావించటంలోనే ఉంది. కవితలో వాడిన ప్రతీకలన్నీ ఇదే భావాన్ని సమర్థించే రీతిలో వాడబడటంవల్ల, కవిత మొత్తానికి ఒక రమ్యత చేకూరింది.

పాతిన మూడు రోజులకే

పసి పిల్లాడు ఎత్తుకోమని చేతులు చాచినట్టు

కొమ్మల చేతులు పైకెత్తి నిగనిగలాడుతూ నవ్వింది.

ఆ రోజునుండీ మా యింట్లో పిల్లలు

ఇద్దరికీ ముగ్గురయ్యారు.

చిన్నారి మొక్క పసి పిల్లాడు ఎత్తుకోమని చేతులు చాచినట్టు ఉందనటం ఎంతో అందమైన ఊహ. కొన్ని పదచిత్రాలకు ఒక అంతిమత్వం ఉంటుంది. అంటే, దీనిని ఇంతకంటే బాగా చెప్పటం ఎప్పటికీ వీలుకాదనిపించటం. అటువంటి లక్షణం ఈ పదచిత్రానికుంది. చిక్కూడు లాంటి విత్తనాలు మొలకెత్తినప్పుడు, మొలక చివర విత్తనం కనిపిస్తుంది గదా. ఇటువంటి దాన్ని గురించి గుంటూరు శేషింద్ర శర్మగారు ఒక కవితలో, అప్పుడే భూమి పైకి వచ్చిన మొలక కృతజ్ఞతతో చేతులు జోడిస్తుందని రాసారు. మొదటిసారి ఆ కవిత చదివినప్పుడు కలిగిన ఆనందంవంటిదే, మళ్ళీ శిఖామణి రాసిన ఈ వాక్యాలు చదివినప్పుడు నాకు కలిగింది.

ఎదిగే మొక్కను, మొదట తన పిల్లలతో, తరువాత తన పిల్లల తల్లితో, కవిత చివరలో తన తల్లితో పోల్చటంలో కూడా ఎంతో ఔచిత్యముంది.

నిన్నటి దాకా

చెప్పిన మాటవినని మా ఆకతాయి
 నందినిలాంటి నందివర్ణనం చెట్టు
 ఇంతలోనే
 నాలుగు కొమ్మల మెడలు సాచి
 గుత్తులు గుత్తులుగా పూలు పూచి
 పిల్లల స్కూలు ఆటో గురించి ఆతంగా ఎదురుచూచే తల్లిలా
 మాఇంటి నల్లగేటు మీద తల నించి ఎదురుచూస్తుంది.

నేనెరుగని
 నా కన్నతల్లి
 ఇప్పుడు మా ముంగిట్లో పచ్చని చెట్టె వెలసి
 ఆకుల కళ్ళతో
 నా వొళ్ళంతా తనివి తీరా
 నిమురుతున్నట్టే ఉంది.
 రోజూ ఇచ్చి పూలను
 అక్షతలుగా రాల్చి
 చల్లచల్లగా దీవిస్తున్నట్టే ఉంది.

తను పుట్టినపుడే చనిపోయిన తల్లి ప్రస్తావన శిఖామణి అనేక కవితల్లో పునరావృతమౌతుంది. కొన్నిసార్లు ఈ భావన అతిగా వాడబడిందేమోనని నా కనిపించిన సందర్భాలు లేకపోలేదు గాని, ఈ కవితలో మాత్రం సముచితంగానే తోచింది. కవితలో ముందు వాడిన పదచిత్రాలకు కొనసాగింపుగా, ఒక ముగింపుగా కూడా బాగా నప్పింది.

ఈ మొక్కను మిత్తుడవరో బహుకరించటంవల్ల, సాంసారిక బంధాలకే కాకుండా, స్నేహ బంధానికి కూడా అది ప్రతీకగా తీసుకోబడింది. అంతేకాదు, మొక్కను తనలో కవిత్వపు పతహారితం నింపే మిత్తునిగా కవి భావిస్తాడు.

నాలో కవిత్వపు ప్లతహారితం హరించుకుపోతున్నప్పుడల్లా

తన పచ్చదనాన్ని నాలోనూ కొంత వొంపి నన్ను కావ్య సంజీవిని చేసింది చెట్టు.

మొక్కను కత్తిరించినట్టు అక్కడక్కడ ఈకవితను కొంత కత్తిరిస్తే మరింత అందంగా ఉండేదేమోనని నా కనిపిస్తుంది గాని, మొత్తం మీద ఇది చాలా మంచి కవిత. అంతేకాదు, ఇటువంటి కవితలు చదివినప్పుడు జీవితం మీద ఆశ కలుగుతుంది. ఆనందమన్నది తనకు లభించని వస్తువులో ఎక్కడో ఉందని భావించి, నిత్యం అసంతృప్తితో అలమటించే మనిషికి, పెరట్లో ఉన్న పూల మొక్కనుంచి కూడా ఎంత ఆనందం పొందవచ్చునో ఈ కవిత నిరూపిస్తుంది. చెట్లని నాటమంటూ ప్రబోధగీతాలు రాయనక్కర్లేదు. ఇటువంటి కవిత ఒకటి చదివితే చాలు. వెంటనే ఒక చిన్న పూల మొక్కను నాటి, కన్న కూతుర్ని పెంచినంత ప్రేమగా దానిని పెంచుకోవాలనిపిస్తుంది.

కవిత పూర్తి పాఠం :

రాజమండ్రి నుండి

రాజధానికి బదిలీ అయి వొస్తుంటే

ఆప్తమిత్రుడొకడు

ఆప్యాయంగా

వేలెడంత నందివర్ణనం మొక్కను బహూకరించాడు.

చెట్టు జ్ఞానానికి ప్రతీక అన్న సౌదీ మహాకవి మాటల్ని

ఇంగితం గుర్తు చేస్తే

భయపడుతూనే వెంట తెచ్చుకున్నాను.

నా అదృష్టంకొద్దీ కార్కీటు కీకారణ్యంలో

చారెడు మట్టిగల ఇల్లే దొరికింది.

ఇచ్చినవాడి అభిమాన బలమో

నాటిన మా ఆవిడ చేతిచలవో

లేక భూసారమో తెలియదు గానీ

పాతిన మూడు రోజులకే
 పసి పిల్లాడు ఎత్తుకోమని చేతులు చాచినట్లు
 కొమ్మల చేతులు పైకెత్తి నిగనిగలాడుతూ నవ్వింది.
 ఆ రోజునుండీ మా యింట్లో పిల్లలు
 ఇద్దరికీ ముగ్గురయ్యారు.
 మీగాళ్ళమీద కూచుని పాదుచేసిన మొక్క
 మోకాళ్ళ మీద వొంగుని నీళ్ళుపోసిన మొక్క
 చూస్తుండగానే చేయెత్తు చెట్టయింది.
 తోకల్లేని మా రెండు కోతులకు
 ఉయ్యాలా జంపాలా అయింది.

నిన్నటి దాకా
 చెప్పిన మాటవినని మా ఆకతాయి
 నందినిలాంటి నందివర్ణనం చెట్టు
 ఇంతలోనే
 నాలుగు కొమ్మల మెడలు సాచి
 గుత్తులు గుత్తులుగా పూలు పూచి
 పిల్ల స్కూలు ఆటో గురించి ఆతంగా ఎదురుచూచే తల్లిలా
 మాఇంటి నల్లగేటు మీద తల ఆనించి ఎదురుచూస్తుంది.
 భూమి లోతుల్లోకి పాకిన దాని వేళ్ళు
 బహుశా అంతరంగంలో
 మా వూరి మట్టిని పలకరించే ఉంటాయి.
 నాలో కవిత్వపు ప్రతహారితం హరించుకుపోతున్నప్పుడల్లా
 తన పచ్చ దనాన్ని నాలోనూ కొంత వొంపి నన్ను కావ్య సంజీవిని చేసింది చెట్టు.
 వీధి అన్ని గేట్లు
 కుక్కలున్నాయి జాగ్రత్త అని మెడలో బోర్డులు తగిలించుకుంటే
 మా నల్లగేటుమాత్రం
 పూలమొక్కలున్నాయి జాగ్రత్త అని హెచ్చరిస్తుంది.

వీధిలో ప్రహారీగోడలన్నీ
 గాజుపెంకుల గొగ్గిపళ్ళను బయటపెట్టి భయపెడుతుంటే
 మా గోడ మాత్రం నందివర్ధనం పూల నవ్వులతో స్వాగతిస్తుంది.
 అన్ని గడపలూ పండగకో పబ్బానికో
 నాలుగు పచ్చనాకులు తురుముకుంటే
 మా ఇంటి గడపకు
 నిత్య పచ్చ తోరణం మా నందివర్ధనం.
 ఆకాశంలోని చుక్కలనైనా లెక్కించవచ్చుగానీ
 మా చెట్టు పూలను లెక్కించటం ఎవరితరం?
 రాత్రుళ్ళు అందరికీ ఒకే ఆకాశం అయితే
 మాకు రెండు ఆకాశాలు.

మా ఇంటి వాకిలే కాదు
 మా మనసుల్లోనూ చలువ పందిళ్ళు వేసింది చెట్టు.
 నేనెరుగని
 నా కన్నతల్లి
 ఇప్పుడు మా ముంగిట్లో పచ్చని చెట్టై వెలసి
 ఆకుల కళ్ళతో
 నా మౌళ్ళంతా తనివి తీరా
 నిమిరుతున్నట్లే ఉంది.
 రోజూ ఇన్ని పూలను
 అక్షతలుగా రాల్చి
 చల్లచల్లగా దీవిస్తున్నట్లే ఉంది.
 పిల్లల చదువుల గురించి
 ఇల్లు మారలేకపోతున్నట్టు
 ఇప్పుడు మా లోపలికీ విస్తరించిన ఈ చెట్టుగురించి కూడా
 ఇల్లు మారలేక పోతున్నాం.

ఇప్పుడెవరైనా

మీ ఇల్లెక్కడని అడిగితే

నల్లగేటూ

నందివర్ణనం చెట్టు దగ్గర అని చెప్తాను.

- శిఖామణి

బనలతా సేన్

కవిత్వానువాదం ఫలించటమన్నది రెండు విషయాల మీద అధారపడి ఉంటుంది. మొదటిది - మూల భాషకీ, మన భాషకీ వాతావరణంలో ఉన్న సామీప్యత, రెండవది అనువాదం చేసే వారి సామర్థ్యం. ఆంగ్లం తదితర యూరోపియన్ భాషల కంటే, ఇతర భారతీయ భాషలలో సంస్కృతికి సంబంధించి సామీప్యత కనిపిస్తుంది. ఇక రెండవ అంశానికి వస్తే, అనువాదకుడు మంచి కవి కూడా ఐనప్పుడు దీనికి ఎక్కువ అవకాశముంటుంది.

ఇస్మాయిల్ గారి అముద్రిత రచనలతో కూర్చిన కొత్త కవితాసంకలనం ఒకటి ఈమధ్య వెలువడింది. దాని పేరు "పల్లెలో మా పాత ఇల్లు". ఇందులో ఎక్కువ భాగం అనువాద కవితలే. ప్రపంచ భాషలతో బాటు ఇతర భారతీయ భాషలనుంచి చేసిన అనువాదాలు అనేకం ఇందులో చోటుచేసుకున్నాయి. వీటిలో నన్ను బాగా కర్షించిన కవిత ప్రముఖ బెంగాలీ కవి జీబనానంద దాస్ రాసిన "బనలతా సేన్"

ఈ బనలతా సేన్ అనే వ్యక్తి నిజజీవితంలో ఎవరైనా ఉన్నారో లేదో తెలియదు. బహుశ ఈమె ఒక ఊహాప్రేయసి కావచ్చు. ఐతే, ఆమె ఎప్పటికీ దొరకనిది కాదు. కవితలో చెప్పినదాన్నిబట్టి కవికి ఆమె లభించినట్టే ఉంటుంది. ఆమె అతనికి "సుంత శాంతి నిస్తుంది ". ఐనా కవితలో ఆసాంతం ఒక విషాదపు జీర ఉంటుంది. గతించిన చక్రవర్తుల్ని, ప్రాచీన పట్టణాలనీ ప్రస్తావించటం వల్ల తెలియని విచారమేదో మనకు కలుగుతుంది. కవి అన్వేషణ స్థల, కాలాల్లో ఎంతగా విస్తరించిందో సూచించటానికి కూడా వీటిని వాడిఉండవచ్చు. కవిత నిండా ఎన్నో బలమైన పదచిత్రాలున్నాయి. మరీ ముఖ్యంగా చివరి భాగంలో:

దివసాంతాన మంచురాలే మెత్తటి శబ్దంతో
 సంధ్య ప్రవేశిస్తుంది; సూర్య గంధాన్ని దులుపుకుంటుంది డేగ;
 పృథివీ వర్ణాలు పాలిపోయాక, మిణుగురులు
 జాజ్వల్యమానమైన కథలల్లుతాయి; పక్షులు గూళ్ళకీ,
 నదులు మూలాలకీ చేరుకుంటాయి; జీవన ఖాతాలు మూతపడతాయి.
 మిగిలింది అంధకారం; ఇక వేళైంది నిను చేరేందుకు,
 నాటూరి బనలతా సేన్.

ఈ అనువాదంలో ప్రస్ఫుటంగా కనిపించే మరొక అంశం దీనిలో వాడిన భాష. ఇస్మాయిల్ గారు చాలా నిరాడంబరమైన, తేలికైన పదాలు వాడటంలో ప్రసిద్ధులు. ఒక్క "చెట్టు నా ఆదర్శం" పుస్తకంలో మాత్రం కొన్ని గ్రాంథిక ప్రయోగాలు కనిపిస్తాయి. తరువాత మళ్ళీ ఈ కవితలోనే కఠిన పదాల్ని, సంస్కృత సమాసాల్ని వాడటం చూస్తున్నాను. భాషపై ఆయనకున్న పట్టుని ఇది నిరూపిస్తుంది. అదీగాక, మూల కవితలో ఉన్న ప్రౌఢతకు అనుగుణంగా ఉన్నప్పుడు అనువాదానికెంత అందంవస్తుందో అనేవిషయంకూడా మనకు స్పష్టమౌతుంది. పదచిత్రాలతోబాటు పద సౌందర్యం నిండిన ఈ కవితకు ఎన్నో మార్లు చదివించేగుణముంది. బహుశ ఇస్మాయిల్ గారు ఈ కవితను బెంగాలీనుంచే నేరుగా అనువదించిఉంటారు. టాగోర్ ను చదవటంకోసం ఆయన బెంగాలీ నేర్చుకున్నారు.

జీబనానంద దాస్ కవితలన్నిటిలోకి అత్యంత ప్రసిద్ధిపొందిన బనలతాసేన్ ఇస్మాయిల్ గారి వల్ల తెలుగులో అడుగుపెట్టి అంతే చిరస్మరణీయమయింది.

కవిత పూర్తి పాఠం:

సహస్ర సంవత్సరాలు సంచరించాను పృథివీ పథాల్లో,
 సింహళ సముద్రం మొదలు నిశీధాంధకార మలయ సాగరం వరకు
 పరిపరిచోట్ల పరిభ్రమించాను; అశోక బింబిసారుల ధూసర జగతిని
 సైతం సందర్శించాను; సుదూర అంధకారంలో విదర్భ నగరాన్నీ;

ఈ పరుగులతో, జీవన జలధి క్రక్కే నురుగులతో
క్లాంతుణ్ణి, నాకు సుంత శాంతినిస్తుంది నాటూరి బనలతా సేన్.

దిగంత ప్రాంత తమోకాంత విదిషా నిశలు ఆమె కేశాలు;
శ్రావస్తీ శిల్పమామె వదనం;సముద మధ్యంలో
చుక్కాని విరిగి దారి తప్పిన నావికుడు
దాల్చిని ద్వీపాంతరంలో హరిత శాద్వలాల్ని దర్శించినట్లు
అంధకారంలో ఆమెను దర్శించాను; "ఎక్కడున్నావు ఇంతకాలం?"
అందామె, కులాయాల వంటి కన్నులార్చి, బనలతా సేన్.

దివసాంతాన మంచురాలే మెత్తటి శబ్దంతో
సంధ్య ప్రవేశిస్తుంది; సూర్య గంధాన్ని దులుపుకుంటుంది డేగ;
పుణివీ వర్షాలు పాలిపోయాక, మిణుగురులు
జాజ్వల్యమానమైన కథలల్లుతాయి; పక్షులు గూళ్ళకీ,
నదులు మూలాలకీ చేరుకుంటాయి; జీవన ఖాతాలు మూతపడతాయి.
మిగిలింది అంధకారం; ఇక వేళైంది నిను చేరేందుకు,
నాటూరి బనలతా సేన్.

వేలి ముద్రల వర్కతారోహణం

వచన కవిత్వం రాసే సీరియస్ కవుల రచనల్లో ప్రేమ కవితలు తక్కువగా కనిపిస్తాయి. ఇక శృంగారమనేది మరీ తక్కువ. ప్రబంధ కవిత్వంలో వెల్లివిరిసిన శృంగారం, భావ కవిత్వంలో అమలినమై, వచన కవిత్వం వచ్చేసరికి దాదాపు అదృశ్యమై పోయిందనుకుంటాను. అంటే మరీ లేదని కాదుగాని, చాలా అరుదు. అందువల్ల, ఇటువంటి అంశం తీసుకుని సిద్ధార్థ రాసిన కవిత "వేలి ముద్రల పర్వతారోహణం" ప్రత్యేకంగా కనిపిస్తుంది. ఈ కవిత అతని మొదటి కవితా సంకలనం "దీపశిల" లో చోటుచేసుకుంది.

సున్నితమైన అంశాన్ని స్పృశించే కవితకు కావలసిన లక్షణాలన్నీ దీనికున్నాయి. ఎక్కడా వాచ్యం చెయ్యకుండా, గీత దాటకుండా, గాఢతనీ, గూఢతనీ కలిపి నిర్వహించే ప్రయత్నం ఇందులో కనబడుతుంది. "అనాచ్యుదిత అవయవ మైదానాలు" అన్న ఒక్కచోట తప్పించి, కవితను చెబుతున్న సందర్భాన్ని ఎక్కడా ప్రత్యక్షంగా ప్రస్తావించకపోవటం మనం గమనించవచ్చు.

"నిప్పుకాడలు పెదవులమీద పెంగ్విన్ పక్షుల్లా పార్లుతూనే ఉంటాయి రాతంతా"

అని కవిత మొదలు పెట్టటంలో ఒక స్పాంటేనిటీ ఉంది. కవిత పాడుగునా, ఎన్నో సంక్లిష్టమైన ప్రతీకలు వాడినప్పటికీ ముగింపులో

"కిరణాల అశ్వాలమై కొత్త జీవితాన్ని కానుకగా పొందుతాం."

అని చెప్పటంవల్ల కవితకు ఒక సమగ్రత ఏర్పడింది. ఈ రకంగా, కవిత ప్రారంభం, ముగింపు మనకు ఆసక్తిని, ఆనందాన్ని కలిగిస్తాయి.

సిద్ధార్థ కవిత్వంలో అస్తిత్వ వేదనకు అధిక ప్రాధాన్యత ఉంటుంది. ఆ స్వభావం వల్ల, అతను ఆహ్లాదకరమైన అనుభవాన్ని చెప్పుతున్నప్పటికీ, దీని ఛాయలు మనకు అక్కడక్కడా కనిపిస్తాయి. సుఖాన్ని, తద్విరుద్ధమైన పదచిత్రాలతో రూపుకట్టే శిల్పం ఈ కవిత నిండా వాడబడింది. "పెదవుల మీద నిప్పు కాడలు", "రక్తంలో సలల కాగే స్పృతుల ఆవిరి", "కాంక్షా నృత్యపు లావా మడుగులు" వంటి ప్రయోగాలన్నీ ఈ కోవలోకే వస్తాయి. మొత్తం మీద, తీవ్రమైన కాంక్ష ముందు ఇద్దరు మనుషుల అసహాయతను చిత్రించటం ఈ కవితలో పాటించిన ప్రధాన ధోరణి.

ఊపిరిని నిలబెట్టడానికి ఒక్క విశ్రాంతి బిందువైనా ఉండదు.

రెండు ప్రాణాల సంక్షోభ రథయాత్ర ఎక్కడాగుతుందో తెలియదు.

శృంగారాన్ని సంక్షోభ రథయాత్రగా వర్ణించటంతో ఈ ధోరణి పతాకస్థాయిని చేరిందని చెప్పుకోవాలి. పోలికలు చెప్పటంలో రెండు రకాల పద్ధతులు పాటించవచ్చు. మొదటిది - తెలియని దానిని, తెలిసిన దానితో పోల్చటం ద్వారా పాఠకునికి దగ్గరగా తీసుకురావటం. ఇది సర్వ సాధారణంగా కనిపించేదే. మరొకటి తెలిసిన దానిని, తెలియని దానితో పోల్చటం. దీనిని, made difficult అని చెప్పలేం కాని, ఒక అనుభవంలో ఉన్న అనిర్వచనీయతను మనకవగతం చెయ్యటానికి ఉపయోగించే టెక్నిక్ గా భావించవచ్చు. ఉదాహరణకు - పెంగ్విన్ పక్షులు పార్లాడటం, అదృశ్య రోదశీ నౌకలు దాడులు చెయ్యటం, పసిరిక పాముల నాల్కలపై నుంచి దీర్ఘ నిశ్వాసంలా జారిపోవటం, సింధూరపు పాదల్లో చిలకలై పడుకుని ఉండటం - ఇవన్నీ సాధారణమైన అనుభవాలు కాదు.

ఈ ప్రతీకలకంటే, ఇవి సూచించే అనుభవాలనే మనం తేలిగ్గా ఊహించుకోగలం. ఐతే, ముందుచెప్పినట్లు, ఒక అనుభవం తాలూకు అనిర్వచనీయతను పాఠకుడికి స్ఫురింపజేయటానికి ఇటువంటి ప్రతీకలు ఉపయోగపడతాయి. శృంగారానుభవాన్ని సరికొత్త ప్రతీకలతో చెప్పిన ఈ కవిత, ఈ అంశంపై వచ్చిన అతి కొద్ది కవితల్లో ఎన్నదగినది.

కవిత పూర్తి పాఠం:

నిప్పుకాడలు పెదవులమీద పెంగ్విన్ పక్షుల్లా
 పార్లుతూనే ఉంటాయి రాతంతా
 కోటానుకోట్ల సంవత్సరాలు ప్రాణాల్లోకి దూకి
 నిద్రామైకాలని లేపుతూనే ఉంటాయి.
 రక్తంలో సలసల కాగే స్పృతుల ఆవిరి
 ఎలా ఆరుతుందో ఏమో?
 చప్పుడులేకుండా అనాచ్ఛాదిత అవయవ మైదానాలపై
 ఖడ్గమృగాలు ప్రవేశిస్తాయో ఏమో?
 రోమాలపై ఏవో అదృశ్య రోదశినాకలు
 దాడులు చేస్తాయో ఏమో?
 పసిరిక పాముల నాల్కలపై నుంచి
 దీర్ఘ నిశ్వాసంలా జారిపోతామో ఏమో?
 ఆకలితో .. ఆర్తితో.. చేసే కాంక్షాన్వృత్యపు
 లావామడుగుల్లోకి గింజుకుని దారులు వెతుక్కుంటూ
 పోతూనే ఉంటాం రాతంతా.
 ఊపిరిని నిలబెట్టడానికి ఒక్క విశాంతి బిందువైనా ఉండదు.
 రెండు ప్రాణాల సంక్షోభ రథయాత్ర ఎక్కడాగుతుందో తెలియదు.
 ఒక్కసారి స్థాణువుల్ని చేసే జీర్ణాగ్ని స్తబ్ధతల్లోకి
 వెళ్ళిపోవాలని ఆరాటం పెనుగులాట.
 ఓలోపలి అస్థిర అరణ్యాలని
 క్రమేసుకోవాలని ఒకటే ఆందోళన
 పండిన నల్లటి అంగూర్ తోటలా చీకటి ఉన్నప్పుడు
 గుసగుసల సింధూరపు పొదల్లో
 చిలకలమై పడుకుని ఉన్నప్పుడు
 తోక చుక్కలని అర చూపుల్లోకి

గాలవేసి పట్టుకున్నప్పుడు
 అపురూపంగా వెలిగిన అనుభవాన్ని
 స్వప్నంలో పటాపంచలవుతూన్న
 నగ్న జలపాతాలమై హత్తుకుంటాం.
 నరాల్లోని సముద్రపు రాళ్ళపైన
 కిరణాల అశ్వాలమై కొత్త జీవితాన్ని కానుకగా పొందుతాం.

- సిద్ధార్థ

నిరంతర యాత్ర

పితృ కార్యానికి మన సాంప్రదాయంలో ప్రముఖ స్థానమే ఉంది. గృహస్థు తీర్చవలసిన రుణాల్లో పితృ రుణం కూడా ఒకటి. మరణించిన ఆత్మీయుల్ని సంవత్సరానికొకసారైనా తలుచుకోవటం, వారి పేరుమీద దానమో, ధర్మమో చెయ్యటం మంచిదే కాని వాడుకలో ఈ కార్యానికంత గౌరవం దక్కలేదేమోననిపిస్తుంది. ఎవరైనా, ఇష్టంలేకుండా, మొక్కుబడిగా ఒక పనిచేస్తే, "తద్దినం పెట్టినట్లు" అనటం కద్దు. ఈ ఆచారంలో విధి నిర్వహణకే తప్ప, స్మృతికి, మనోభావాలు వ్యక్త పరచటానికి అంత ప్రాధాన్యత లేదు. వ్యక్తి మరణించినప్పుడు జరిపే కర్మ కాండలో కూడా దేహం పట్ల, వ్యక్తి పట్ల చూపవలసిన గౌరవమర్యాదలు లోపిస్తాయనిపిస్తుంది. తల్లవజ్జుల పతంజలి శాస్త్రి "వైతరణీకీవల" అన్న కథలో ఈ విషయాన్ని ప్రతిభావంతంగా చెబుతారు.

కుందుర్తి "హంస ఎగిరిపోయింది" కావ్యంలో కూడా ఇటువంటి ప్రస్తావనే ఉంటుంది. ఈ విషయంలో పాశ్చాత్య సాంప్రదాయమే కొంత మెరుగు. వారు పాటించే పద్ధతుల్లో మరణించిన వారి పట్ల, వారి స్మృతి పట్ల అత్యంత గౌరవ మర్యాదలు వ్యక్తమౌతాయి. ఏది ఏమైనా, మామూలుగా చూసినప్పుడు, పితృకార్యంలో సెంటిమెంటు పాత్ర తక్కువగాఉంటుంది. ఈ కారణం వల్లనే, ఆకెళ్ళ రవిప్రకాష్ ఈ అంశంపై సెంటిమెంటుతో కూడిన కవిత రాసినప్పుడు నాకు ఆశ్చర్యం కలిగింది.

ఇందులో కవి ప్రేక్షకుడు మాత్రమే. తన తండ్రి తంతు నిర్వహిస్తున్న దృశ్యాన్ని, తన పదచిత్రాలద్వారా అతను మనముందుంచుతాడు. ఈ పదచిత్రాల్లో విశేషమేమిటంటే, తండ్రికి తన పూర్వీకుల మీదున్న ప్రేమే కాకుండా, కవికి తన తండ్రి మీదున్న ప్రేమ కూడా వీటిలో వ్యక్తమౌతుంది. నిజానికి ఈ భావనే కవితకు జీవం కూర్చిందనిపిస్తుంది. అగ్ని హోత్రం చేస్తున్న తండ్రి "సూర్యగోళముందు ఒక మహాకావ్యానికి ఆవిష్కర్తలా" ఉన్నాడనటం, "ఆయన దుఃఖాన్ని పోగులుగా లాగిపట్టి"మంత్రాన్ని వల్లిస్తున్నాడనటం ఇందుకు ఉదాహరణలు. తన తండ్రి మనోభావాల్ని ఊహించటానికి, వాటతో సృందించటానికి కొడుకు చేసే ప్రయత్నం ఇందులో కనిపిస్తుంది. కవితలో వాడిన అతిశయోక్తులు కొన్ని - అగ్ని మండే సూర్యగోళంలా ఉందనటం, దేవతలు తడి బట్టలు కట్టుకుని ఇంట్లో

సంచరించారనటం వంటివి - ఇందులో భాగంగానే అర్థం చేసుకోవాలి.

సాంప్రదాయకమైన ప్రతీకల్పి కూడా ఈ కవితలో సమర్థవంతంగా వాడుకున్నారు. ముఖ్యంగా కాకి ప్రస్తావన లేకుండా పితృ కార్యం పూర్తికాదు గదా. "ఒక దుఃఖస్ఫుతి తొడుక్కున్న కొత్తదేహంలా వచ్చి వాలుతుంది కాకి" అని చెప్పటం అర్థవంతంగా ఉంది. ఒకతాత్వికమైన ముగింపు నివ్వటం కూడా ఈ కవితకు బలం చేకూర్చింది. మరణించిన మనిషి మనల్ని మనకు గుర్తుచెయ్యటం , జీవితం గురించి పునరాలోచించుకునే స్థితిలోకి తీసుకువెళ్ళటం సహజమే. జీవితం, మరణం, మరపు, స్మృతి - ఇది ఒక నిరంతర యాత్రలా కొనసాగుతూనేఉంటుంది. నిర్దిష్టమైన ఒక సామాన్య అనుభవాన్ని తీసుకుని, పరిమితమైన పదచిత్రాలతో దానిని ప్రతిభావంతంగా ఆవిష్కరించటం ఈ కవిత ప్రత్యేకత.

కవిత పూర్తి పాఠం:

చిన్నప్పట్నించీ చూస్తున్నాను
ప్రతి సంవత్సరం అదే రోజు
మాయిల్లో కొత్త రూపాన్ని వెతుక్కుంటుంది.
దేవతలందరూ తడి బట్టలు కట్టుకుని
మాయింటి నిండా కలయ తిరుగుతుంటారు.

ఎక్కడో నదీ తీరాలలో
ఉదయం వెంబడి సాగిపోయే
వేదమంత్రాలన్నీ రోజు
దారితప్పి మాయింటికొస్తాయి.

నాలుగు చితుకుల మధ్య
మండుతున్న సూర్యగోళముందు
ఒక మహాకావ్యానికి ఆవిష్కర్తలా
కూర్చునుంటాడు నాన్న.

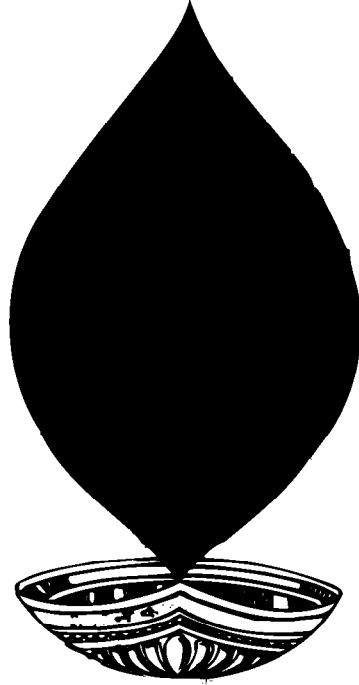
మాటిమాటికీ ఆయన గొంతు
మూగవోతుంటుంది
దుఃఖాన్ని పోగులుగాలాగిపట్టి
పదేపదే మంత్రాన్ని వల్లిస్తుంటాడాయన
పదంపదంలోనూ కోల్పోయిన

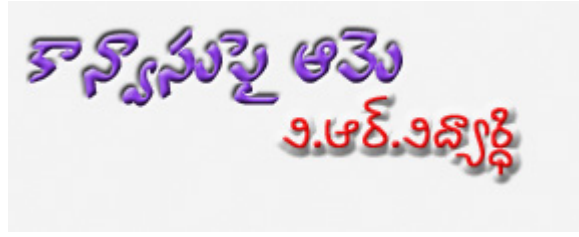
ఒక వ్యక్తిని తిరిగి గుర్తుతెచ్చుకుంటాడు.

ఒక్క మరణంతో తెగిపడిన
 మూడు భూపపంచాల్ని
 చూస్తూ చూస్తూ నిస్సత్తువగా
 మోకాళ్ళమీదికి జారిపోయాకా
 ఒక దుఃఖస్ఫుతి తొడుక్కున్న
 కొత్తదేహంలా వచ్చి వాలుతుంది కాకి

చిరిగిన దేహా వస్త్రాన్ని వెనక్కువదిలి
 నిష్కమించే ప్రతి పాత్రా
 మనల్నిమనకి గుర్తుకుతెస్తుంది.
 అసలు ప్రయాణం అక్కడే మొదలవుతుంది.

--ఆకెళ్ళ రవిప్రకాష్

అమెరికా వ్యతిరేకత ప్రకటించే కవితలు తెలుగులో విరివిగానే వచ్చాయి. ఇటీవలి కాలంలో అవి అనేక రెట్లు పెరిగాయి కూడా. ఇటువంటి వాతావరణం బలంగా ఉన్నప్పుడు, అమెరికాకి పర్యాటకులుగా వచ్చిన కవులు కూడా ఇదే దృష్టితో స్పందించే అవకాశం లేకపోలేదు. ఉదాహరణకు, ఒకసారి తానా సభలకోసం వారి ఆహ్వానం మీద వచ్చిన ప్రముఖ కవి ఒకరు, తాను వచ్చేముందు, "మీరు అమెరికా ఎందుకు వెళుతున్నారు?" అని ఎవరో అడిగితే "ఒక మహా సర్వాన్ని చూడటానికి వెళుతున్నా"నంటూ సమాధానమిచ్చానని చెప్పారు. ఐతే, భారత ప్రభుత్వ విధానాలెలా మారినా, అవి హిమాలయాల ఔన్నత్యాన్ని, గంగానది పవిత్రతనూ ప్రభావితం చెయ్యలేనట్లే, అమెరికా ప్రభుత్వ విధానాల వల్ల ఇక్కడి ప్రకృతి సౌందర్యం పనికిరాకుండా పోదు గదా. అందువల్ల, తమ అభిప్రాయాలకతీతంగా, సమ్మోహపరిచే ఇక్కడి ప్రకృతి అందాలను ఆస్వాదించి, స్పందించటం కవులకు వాంఛనీయమనిపిస్తుంది. అమెరికాలో అతిథిగా కొన్ని నెలలు గడిపిన వి.ఆర్.విద్యార్థి గారు ఇక్కడి ప్రకృతితో మమేకమై, ధ్యానంతో, అన్వేషణతో, సౌందర్య దృష్టితో రాసిన కవితలు ఈ కారణం వల్లనే నన్ను విశేషంగా ఆకర్షించాయి. ఆయన ఇటీవల వెలువరించిన "మంచు మైదానం" కవితా సంపుటిలో ఇటువంటి కవితలు కొన్ని కనిపిస్తాయి. వీటిలో "కాన్వాసుపై ఆమె" అన్న కవిత పేర్కొనదగింది.

విద్యార్థి గారి కవితల్లో ఒక రకమైన "భ్రమణ కాంక్ష" ఉంటుంది. ఆయన వెలువరించిన వివిధ సంకలనాలలో ఉన్న కవితలు వివిధ ప్రదేశాల్లో ఉండగా రాసినవి. యాత్రకు వచ్చిన వారిని, ప్రముఖమైన యాత్రా స్థలాలు ఆకట్టుకోవటం , కవులైతే వాటి గురించి కవితలు రాయటం సహజమే. ఇలా రాసిన కవితల నాణ్యత, రాసిన వారి స్థాయినిబట్టి మారుతూ ఉంటుంది. కొన్ని ఒక మోస్తరుగా ఉంటే, మరి కొన్ని చుట్టుకొలతలు, గణాంకాలు చెప్పటానికే పరిమితమైపోతాయి. వీటికి భిన్నంగా, ఈ కవిత ఒక ప్రాకృతిక సంఘటన గురించి రాయబడింది. ఇందులో వస్తువు మంచు తుఫాను. దానిని కూడా ఒక సౌందర్య దృష్టి, మార్మికత కలగలిపి ఈ కవిత ఆవిష్కరిస్తుంది. అదే దీని ప్రత్యేకత.

ఇందులో ఎన్నో మంచి పద చిత్రాలున్నాయి. "ఆకాశం హిమసమూహమై భూమ్మీదికి దిగిరావటం", "అడవంతా మంచుతో వెండి పందిళ్ళల్లుకోవటం", "గువ్వ ఆమె ఆగమనాన్ని తన భాషలో అభినందించటం" వంటివి చాలా సున్నితమైన భావనలు. కవిత నిడివి ఎక్కువటం నిజమే గానీ, కవి మాట్లాడుతున్నట్టుగా కవితను రూపొందించటం బహుశ దానికి కారణం కావచ్చు. ఐతే, ఇందులో కవి నిరీక్షిస్తున్న ఆమె ఎవరన్నది చివరి వరకూ రహస్యంగానే ఉండిపోతుంది. దీనిని పాఠకుల ఊహకు వదిలిపెట్టటమే సమంజసమనుకుంటాను.

అమెరికా గురించి వచ్చే కవితలకి, ఇతర యాత్రా కవితలకి భిన్నంగా ఉండటం, మంచు తుఫానుని సౌందర్యాత్మకంగాచెప్పటం, అందులో ఒక ఆత్మీయ మూర్తిని దర్శించటం ఈ కవితకు ప్రత్యేకతను చేకూర్చుతున్నాయి.

కవిత పూర్తి పాఠం :

ఆకురాలు కాలంగదా!

అడవంతా నగ్నంగా
 చెట్లన్నీ పొరకలై
 పాడుబడ్డదీ కాడు.
 ఆకాశం
 హిమసమూహమై
 భూమ్మీదికి
 దిగివస్తోంది.
 అది పట్టపగలు..
 పసిడి బింబం ఒకటి
 హరితాన్ని ధరించిన వసంతమై
 ఆ లోయలబడి
 ఈ కొండవైపు వస్తోంది.
 కొండమీద నిరీక్షిస్తున్న నేను
 ఆమె రాకను గుర్తించాను.
 సంభ్రమాశ్చర్యాల
 జలదరింపులు నాలో.
 ఆమె నాకోసంగాక
 ఇంకెవరికోసం వస్తుంది?
 నా నిరీక్షణ
 ఆమె కోసంగాక
 ఇంకెవరికోసం!?
 ఈకవికి గాక
 ఇంకెవరికి తెల్పు ఆమె ఆంతర్యం!?
 వేరెవరికుంటుంది
 ఆమెను స్వాగతించే స్పృహ, జాగరూకత!
 ఆమె వస్తోంది
 తన అపూర్వ స్నేహితుడికోసం వస్తోంది..
 అడవంతా మంచుతో
 వెండిపందిళ్ళల్లుకొంటోంది.
 దూరంగా
 మంచుపొదల మాటున
 అల్లకున్నగూటిలో

వెచ్చగా విశ్రమిస్తున్న గువ్వొకటి
 నా నిరీక్షణను
 ఆమె ఆగమనాన్నీ
 తన భాషలో అబినందిస్తోంది.
 దట్టమౌతున్నది మంచుతుఫాను,
 లోయంతా
 సాగరరూపమెత్తింది
 పొగచూరిన అడవంతా
 మంచులో ఒక కొత కాన్వాసుగా మారింది.
 ఆ కాన్వాసుపై
 ఒకే ఒక చిత్రం-
 ఆమె నాకు సుపరిచిత
 ఆత్మీయ
 ఆ మానిని దగ్గరవుతోంటే
 నాలో చెప్పలేని ఉద్విగ్నత
 ఆమె వచ్చేస్తోంది,,
 మేమిద్దరమూ
 ఎంతో ముచ్చటించుకోవాలి
 ఎంతెంతో
 ప్రేమించుకోవాలి
 విశ్వపు అంచులదాకా
 విస్తరించాలి
 ఖగోళపు గుహలు
 ధ్వనించేంత దూరం
 ఒక హాసమై వికసించాలి
 అబ్బో!
 ఎన్నేళ్ళ ఎడబాటు
 అప్పుడెప్పుడో
 చిన్నతనం గదా
 ఎక్కడో
 వేల మైళ్ళ దూరంలో
 హిమాలయాలలో

ఒక నిశీధి వీధుల్లో
 నిశ్శబ్దమై నడుస్తున్నప్పుడుగదా!
 తప్పిపోయాం
 ఇదిగో
 మళ్ళీ ఇప్పుడు
 ఇన్నాళ్ళకు కలుసుకుంటున్నాం..
 వచ్చేసింది ఆమె
 నన్నావహిస్తోంది
 ఇప్పుడిక
 నేను నేనుగా
 ఆమె ఆమెగా
 ఉండటం కుదరదు

- వి.ఆర్.విద్యార్థి

కుండలో వెన్నెల - ప్రభు

సముద్రాన్ని చూస్తే ఏపాటి కవికైనా కవిత్వం వస్తుంది. అలాగే పండువెన్నెల కూడా. ఇక ఈ రెండూ కలిస్తే చెప్పేదేముంది? కొంతకాలం క్రితం అద్దేపల్లి ప్రభు ప్రచురించిన "పారిపోలేం" అనే కవితా సంకలనంలో "వెన్నెల్లు" శీర్షిక కింద మూడు కవితలున్నాయి. వీటిలో "కుండలో వెన్నెల" అన్న కవిత బాగా వచ్చింది. ఇందులో వెన్నెల, సముద్రం, జాలరి పల్లె జీవితం - వీటికి సంబంధించిన జీవన దృశ్యాలు హృద్యంగా చిత్రీకరణయ్యాయి.

సముద్రాన్ని అనేక రకాలుగా కవులిప్పటికే పోల్చి ఉన్నారు. ఒక ప్రసిద్ధ కావ్యంలో కవి - సముద్రం కుక్కపిల్లలా పాదాలు నాకుతుందని రాస్తారు. తెల్లని నురగతో కూడిన కెరటాలతో పైకెగిసి ముంచెత్తే సముద్రాన్ని ప్రభు "హంసలా పైకెగిరి చిరునవ్వుతో మనమీద వాలిపోతుం" దని రాసారు. ఈ పోలికలో మంచి వైచిత్ర్యం ఉంది.

సముద్రం వెన్నెలల సౌందర్యాన్ని వర్ణించటమే కాకుండా, వెన్నెల్లో సముద్రం దగ్గరికి వెళ్ళి వచ్చినప్పటి అనుభవాన్ని ఈ కవిత అందంగా చెబుతుంది. అసలు కవిత మొదలు కావటమే "ఎత్తైన సర్వీ చెట్లలోంచి సముద్రాన్ని చూట్టం భలే ఉంటుంది వాళ్ళు వలవేసి .. సముద్రాన్ని బయటకి లాగేస్తారా అనిపిస్తుంది" అంటూ బలమైన పదచిత్రంతో మొదలౌతుంది. ఆకర్షణీయమైన తొలి పాదాలు ఒక కవితకు ఎంత అందాన్నిస్తాయో ఈ కవిత ద్వారా మనకు తెలుస్తుంది. జాలరి వల వేసి సముద్రాన్ని బయటకి లాగుతున్నట్టే కవి ఈ పదచిత్రాలతో పాఠకుని కవితలోకి ఆకర్షిస్తున్నాడు. ఇది మంచి ఎత్తుగడ.

అందమైన కవిత చెప్పటానికి మానవీకరణ అవసరమే గానీ, అక్కడితో ఆగిపోకూడదు. కవితలో నిజమైన మనుషులు, వారి జీవన వ్యాపారం, దానిపై కవికున్న ప్రేమ వ్యక్తమైనప్పుడే అది పూర్తిగా రాణిస్తుంది. కవిత పూర్వ భాగంలో సముద్రం, వెన్నెల అందాల్ని చెప్పాక, అక్కడి పల్లెలోకి ప్రవేశించటం నిజంగా ఈ కవితకు వన్నె తెచ్చింది. ఊళ్ళు "సముద్రపు నీళ్ళలో నాని, నాని అదోరకం బతుకు వాసనేస్తాయి" అనటం ఎంతో బాగుంది. ఎంత చేపల వాసనైనా, అందులో బతుకు వాసనను పసిగట్టటంలోనే కవి మనసు వ్యక్తమౌతుంది. ఆడవాళ్ళు కుండల్లో చేపల్ని కాకుండా చంద్రుణ్ణి వేసారని, దానితో పల్లెంతా వెన్నెల నిండిందని ఊహించటం సాధారణమైన శ్రమ జీవితం మీద కవికున్న ప్రేమను తెలియ పరుస్తున్నాయి. ఎక్కడా వాచ్యం చెయ్యకుండా ఈ విషయాన్ని కేవలం పదచిత్రాలతోనే రూపుకట్టటం ఈ కవిత ప్రత్యేకత.

పర్యావరణం, పల్లెకారుల జీవనం మీద అభిమానమున్న ఈకవి మంచి కథకుడు కూడా. ఇటీవల విపుల కథల పోటీలో మొదటి బహుమతి వచ్చిన ఈయన కథ "అతడు మనిషి" లో కట్టుకొనే జీవన దృశ్యాలనేకం కనిపిస్తాయి. "మనం సిరంజీవోళ్ళం .. మన్ని గోదారేటి చేద్ది?" అంటూ కాలగెరేసే చిన్న కుర్రాడు, తనకు తెలిసిన చేపల పేర్లన్నీ అప్పజెప్పే సన్నివేశం ఎంతో హృద్యంగా ఉంటుంది. అందంగా జీవించటమే కాదు, రోజువారీ జీవితంలో అందాన్ని చూడగలగటం ఏకవికైనా, కథకునికైనా ఉండవలసిని విశిష్ట లక్షణం.

పకృతి సౌందర్యమూ, జీవన సౌందర్యమూ కలగలిపి కుప్తంగా, అందంగా నిర్వహించిన ఈ కవిత సముద్రం/ వెన్నెల వస్తువుగా వచ్చిన కవితల్లో చెప్పుకోదగింది.

కవిత పూర్తి పాఠం

ఎత్తైన సర్వీ చెట్లలోంచి
 సముద్రాన్ని చూట్టం భలే ఉంటుంది
 వాళ్ళు వలవేసి .. సముద్రాన్ని బయటకి లాగేస్తారా
 అనిపిస్తుంది

నీలిరంగు సముద్రం ఒళ్ళు విరుచుకుని
 హంసలా పై కెగురుతుంది కదా
 మనం గమ్మున తల వొంచుతాం
 అప్పుడది చిరునవ్వుతో మన మీద వాలి పోతుంది.

చుక్కలొక్కటే మెరిసే రాత్రివేళ
 యిసుకమీద అడుగులు
 వేగంగా పడుతూ ఉంటే
 మనం అడుగు తీసినచోట మెరుపులో మెరుపులు

ఒకానొక క్షణంలో
 అరే ఆకాశం కాళ్ళ కింద కొచ్చిందా
 నక్షత్రాలు పాదాల కిందున్నాయా అని అనుకొని
 వొంగి నక్షత్రాలని దోసిట్లోకి తీస్తామా
 అవి కాస్తా గుప్పెడు ఇసుకై పోతాయి

అప్పుడు గమ్మున ఆకాశం మీది నుంచి
 భూమ్మీదకొచ్చి
 పల్లెకారుల వూళ్ళలోకి పోతాం
 సముద్రపు నీళ్ళలో నాని నాని వూళ్ళు
 అదోరకం బతుకు వాసనేస్తాయి

వలలోంచి దులిపాక ఆడవాళ్ళు
 వుప్పుకుండల్లో వాటిని వూరేస్తారా
 అప్పుడూ అవి కంపే - చేపలు కదా

ఎందుకో తొంగి కుండలోకి చూస్తే
 ఆశ్చర్యం
 కుండలో ఆడవాళ్ళు చేపల్ని కాదు
 చంద్రుణ్ణి వేసారు
 తలెత్తి చూస్తే పల్లెంతా వెన్నెలే

- ప్రభు

వలసపోయిన మందహాసం

ఆగష్టు మాసంలో అనేకమంది తల్లిదండ్రులు తమ పిల్లల్ని కాలేజీలకి పంపిఉంటారు. వారు లేని లోటుకి నెమ్మదిగా అలవాటుపడుతూఉంటారు. అలా అడుగు బయటపెట్టిన పిల్లలు, ఆ తరువాత తమ తమ జీవితాలను వెదుక్కొంటూ ఎటో వెళ్ళిపోతారు. తమ సంతతి తమలాగే ఎదిగి స్వతంత్రులు కాగా చూడటమన్నది జీవరాసికున్న ఒక విశిష్టమైన అనుభవం. పశుపక్ష్యాదులకైతే, సంతతి స్వతంత్రం కావటంతోటే వాటిపై మమకారం తీరిపోతుంది. కాని, మనుషులకుమాత్రం, ఎంతకాలమైనా, పిల్లలపై మమకారం అలాగే ఉంటుంది. అందుకే, పెరిగి పెద్దైనాకకూడా, పిల్లల చెయ్యి విడవాలన్నా, ఆడపిల్లలైతే మరొకరి చేతిలో పెట్టాలన్నా బాధగా ఉంటుంది. ఇది సార్వజనీనమైన, సర్వకాలికమైన అనుభవం. ఎప్పటికీ పాతబడదు. ఇటువంటి అనుభవాన్ని స్ఫురించినందువల్లే, కొంచెం పాతదైనా ఈ సందర్భంలో నాకు ముకుందరామారవుగారి "వలసపోయిన మందహాసం" కవిత గుర్తుకు వచ్చింది.

ఈ కవిత ఇదే పేరుతో వెలువడిన ఆయన మొదటి సంకలనంలో ఉంటుంది.

ఈ కవిత, పెళ్ళిచేసుకుని అత్తవారింటికి వెళ్ళిన కూతురు గురించి రాసినది. సాంప్రదాయ కవిత్వంలో ఈ సన్నివేశంలో హితోక్తులు, ధైర్యవచనాలు చెప్పటానికి అవకాశం ఎక్కువగా ఉంటుంది. కానీ, ఈ కవితలో వాటి జోలికి పోకుండా, మిగిలిపోయినవారి మనోభావాలు చెప్పటానికే ప్రాధాన్యత ఇవ్వబడింది. ఐతే, బెంగ కలిగినా, సందర్భం ఆనందకరమే కాబట్టి, ఇక్కడ ఆమె వెళ్ళటం గురించి చెప్పిన పదచిత్రాలన్నీ మృదువుగా, సున్నితంగా ఉంటాయి -

"సుందర చైతన్యాకృతి వీడ్కోలిస్తున్నప్పుడు", "గువ్వలా ఎగిరిపోయినట్టుంది", "సైబీరియన్ పక్షిలా వలసపోయింది" వంటివి.

కవితలో మిగతా భాగమంతా ఆమె లేని వెలితిని వ్యక్తంచెయ్యటానికే ఉపయోగించబడింది. ఆమె ఎదగటం, పెండ్లి చేసుకుని, బయటకు వెళ్ళే వయస్సుకి రావటం ఒక పరిణామమైతే, అమె నిజంగా వీడ్కోలిచ్చి వెళ్ళిపోవటం ఒక సంఘటన. "ఎగిరిపోయిన ఛాయలెక్కడా లేవు. కనిపించక కలవరం తప్ప" అనటం ఆ సంఘటనకు అలవాటు పడటం ఎంతకష్టమో తెలియజేస్తుంది. వెనువెంటనే, పువ్వుల గురించి, పండ్ల గురించి, మొక్కల గురించి ప్రస్తావించటంవల్ల దానినొక అనివార్యమైన సహజ పరిణామంగా సర్ది చెప్పుకోవటం

కనిపిస్తుంది. నిజానికి, పువ్వులు,పండ్లు, మొక్కలను జీవితం కొనసాగింపుకు సంబంధించిన అనివార్యతను సూచించటానికి ప్రతీకగా రామారావుగారు అనేక ఇతర కవితల్లో కూడా వాడారు.

కవిత చివరి వాక్యాల్లో మాత్రం ఆమె భవిష్యత్తు గురించిన ప్రస్తావన ఉంటుంది. ఈ రకమైన ఆందోళన పెళ్ళిచేసి పంపుతున్న తల్లిదండ్రులకు సహజంగా కలిగేదే తనకు జన్మించిన ఒక సుందర చైతన్యాకృతితో మొదలుపెట్టిన కవితను, అమె చేరుకున్న వాడి మందహాసంతో ముగించటం వల్ల , కవితకు పరిపూర్ణత ఏర్పడింది.

కవితకు పెట్టిన శీర్షికకి, ముగింపు వాక్యాలకి కూడా సామరస్యం బాగా కుదిరింది. ఐతే, కవితలో చివరి పాదాలు మినహాయస్తే, మిగతా భాగమంతా, సామాన్యమైన ప్రతీకలే వాడటం వలన, పెళ్ళిచేసుకుని వెళ్ళటమే కాకుండా ఇతర సందర్భాలకి అన్వయించుకున్నా అంత ఇబ్బంది ఉండదు.

ఈ సందర్భంలో నాకు శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు రాసిన "గూడు మారిన కొత్తరికం" కథ గుర్తుకు వస్తుంది. అందులో కొత్తగా పెళ్ళై వెళ్ళిన కూతుర్ని వదిలి ఉండలేని తల్లిదండ్రుల మనోభావాల్ని చాలా హృద్యంగా చెబుతారు. వాళ్ళు చివరికి ఉండ బట్టలేక, కూతురి ఇంటికి ప్రయాణం కూడా కడతారు. ఆడపిల్లలున్న తల్లిదండ్రులు తప్పక చదవవలసిన కథ అది.

సార్యకాలికమైన ఒక అనుభవాన్ని, కుప్తంగా, మనసుకు హత్తుకునేలా చెప్పిన ఈ కవిత తప్పక గుర్తుంచుకోదగినది.

కవిత పూర్తి పాఠం:

నాకు మొలకెత్తిన ఓ సుందరచైతన్యాకృతి

నాకే వీడ్కోలిస్తున్నప్పుడు

ఇన్నాళ్ళూ

గుండె గదిలో వొదిగి వొదిగి

కళ్ళకేదో మంచుతెరకప్పి

చూస్తూ చూస్తూనే

గువ్వలా ఎగిరిపోయినట్టుంది.

తెలిసి తెలిసి

సైబీరియన్ పక్షిలా వలసపోయినట్టుంది.

సందడిని, సంబరాన్ని మూటకట్టుకు పోయిందేమో!

ఇంతలోనే మేము మనుషుల మధ్యే లేనట్టుంది

అనుభవానికొస్తేగాని

ఏ వేదనైనా ఆవేదనైనా అర్థం కాకుండా ఉంది.

చెంగు చెంగున గెంతులు

చిన్నప్పటి గుజైన గూళ్ళు

చిలిపి చేష్టలు

ఇల్లంతా నింపిన అలంకరణలై
 ఇంటందరికీ గుర్తు చేస్తూనే ఉంది.
 ఎగిరిపోయిన ఛాయలెక్కడా లేవు
 కనిపించక కలవరం తప్ప
 లేకుండా ఉండలేని నిర్లిప్తత తప్ప
 నువ్వైనా నేనైనా
 మొలకెత్తిన చోటే మొక్కలన్నింటినీ ఉండనీయం
 పూచిన పూలనీ పండ్లనీ చెట్టుకే వదిలేయం
 ఎంతలేదన్నా కాదన్నా
 విడిచిపోలేని బాధ
 విడదీస్తున్న చేతులకంటదు
 లేదంటే చూడు
 పోగొట్టుకున్న వాడిముందు గెల్చుకున్నవాడి గర్వంలా
 ఆ చేతిలో చెయ్యి
 అభయహస్తమవునోకాదో
 మందహాసమై మెరుస్తోంది
 సరిగ్గా ఒకప్పటి నాలాగే!

- ముకుంద రామారావు

పూబాల

కవిత్యంలో స్త్రీలు మాత్రమే చెప్పగలిగే అంశాలు కొన్ని ఉన్నాయి. ఇటీవలికాలంలో మన కవయిత్రులు అటువంటి అంశాలపై విరివిగానే స్పందించారు. వీటిలో ఎక్కువభాగం స్త్రీలుగా తామెదుర్కొనే బాధలు వర్ణించేవే అయినా, ఇంద్రియ సుఖాన్ని, ఆనందాన్ని వ్యక్తపరిచే కవితలు కూడా లేకపోలేదు. కాని, స్త్రీ సహజమైన చేతనా సౌకుమార్యం ప్రదర్శించే కవితలు అరుదుగా ఉంటాయి.

ఇంద్రాణి ప్రచురించిన "వానకు తడిసిన పువ్వుకటి" సంకలనంలో ఇటువంటి ప్రయత్నం కనిపిస్తుంది. ఇందులో ఉన్నది కేవలం ప్రకృతి అందాలను కీర్తించటంకాదు. ప్రకృతిని ఒక సహచరిగా, ఇష్ట సఖిగా భావించి, కవయిత్రి దానితో సంస్పందిస్తున్నట్టుగా మనకు తెలుస్తుంది. వాన, గాలివాన, ఇసుక రేణువు, అరటి చెట్టు - ఇలా ఏ అంశం తీసుకున్నా దానిని కవితగా మలచిన తీరులో మనకిది స్పష్టమౌతుంది.

ఇలా రాసిన కవితల్లో నన్ను బాగా కట్టుకున్న కవిత "పూబాల". స్త్రీలకు సహజంగానే పూలతో చెలిమి ఉంటుంది. అందుకేనేమో, నండూరి వారు "పూల బాసలు తెలుసు ఎంకికి" అని రాసారు. అమ్మాయిలు పువ్వులేరటం, పువ్వుల్ని రాసిగా పోసి చుట్టూ కూర్చుని దండలల్లటం ఒకప్పుడు తరచు కనిపించే దృశ్యాలు. ఇంద్రాణి అనేక కవితల్లో పువ్వులతో స్నేహం ప్రకటితమౌతుంది. ఈమె కవితల్లో నీళ్ళలో రాలే పూలు పరధ్యానంలో పడవేస్తాయి. బావి పక్కన లిల్లి పూలు రాత్రంతా పెరట్లో కూర్చోపెడతాయి. వానలో పువ్వులు దేవతల భాష మాట్లాడుతుంటాయి. ఈ స్నేహాన్ని గమనించినప్పుడు, ఆమె తననొక పూబాలగా ఊహించుకోవటంలో ఆశ్చర్యంలేదు. తన వివిధ స్థితుల్ని సూచించటానికి పూలకు సంబంధించిన పోలికలు - పూల రెమ్మలా వంగి నడవటం, పూలజడలా నిలబడటం, మొగ్గలా ముడుచుకుపోవటం వంటివి- వాడటం ఈ కవితకు అందాన్నిచ్చింది.

మరీ ముఖ్యంగా మల్లెదండలా ఒరిగి నిద్రపోవటమన్న ఊహ చాలా బాగుంది. పూలను కూర్చినట్టుగా, పదాల ఎంపికలో, కూర్పులో ఎంతో శ్రద్ధ, నేర్పు కనిపిస్తాయి. ఈ కవితలో స్త్రీకి, పుష్పానికి ఎంత అభేదం పాటించబడిందంటే, దీనిని ఒక పువ్వు స్వగతంగా భావించినా బాగానే ఉంటుంది. కవిత శీర్షిక కూడా ఇలా రెండురకాలుగా అనుకోవటానికి వీలు కల్పిస్తుంది. ఇక్కడ చలం "ఒక పువ్వు పూసింది" కథ గుర్తుచేసుకోవచ్చు. కథలో పువ్వు ఆశ్చర్యానికి, అమాయకత్వానికి ప్రతీకైనట్టే ఈ కవితలో అది ఆత్మ విశ్వాసానికి, పడుచుదనానికి ప్రతీక. రెంటిలోనూ స్త్రీత్వమే ప్రధానంశమన్నది వేరే చెప్పనక్కర్లేదు. పరిమితమైన నాలుగు పోలికలు, ఎనిమిది వాక్యాలతో ఈ కవిత మంచి ప్రభావం సాధించింది. పదాల, పదచిత్రాల పొదుపు కవితకెలా వన్నెతెస్తుందో ఇది చూపిస్తుంది. ప్రతి స్థాంజాలోను, మొదటి వాక్యంలో ఒక పోలిక, రెండవ వాక్యంలో దాని ఫలితమూ చెప్పటంవలన కవితమొత్తానికి ఒక సమతుల్యం ఏర్పడింది. వివిధ చర్యలను వర్ణించే కవితను నిద్రలో ముగించటం కూడా బాగుంది. కవిత ముగింపులో దిండంతా సువాసన అద్దుకున్నట్టు, చదవటం ముగించేసరికి దీని పరిమళం మన మనసుల్లో పరుచుకుంటుంది. ఇటువంటి కవితలు మనలో సున్నితత్వాన్ని పెంపొందిస్తాయి. వార్తా కథనాలతో, వాణిజ్య ప్రకటనలతో మొద్దుబారిన మన చేతనకి మళ్ళీ పదును పెడతాయి. అందుకోసమైనా వీటిని తప్పక చదవాలి.

కవిత పూర్తి పాఠం:

పూల కొమ్మలా వంగి నడుస్తాను

పుప్పొడి అన్నివైపులా విగురుతుంది

పసిమొగ్గలా ముడుచుకుపోతాను

సుగంధం లోలోపలే బందీ అవుతుంది

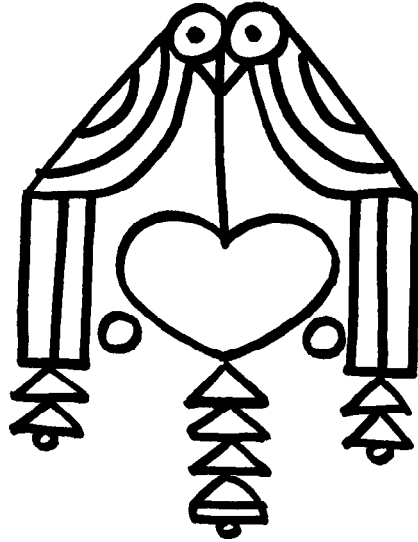
పూలజడలా కదలక నిలబడతాను

తుమ్మెద ఒకటి వచ్చివాలుతుంది

మల్లెదండలా ఒరిగి నిదపోతాను

దిండంతా సువాసన అడ్డుకుంటుంది.

- ఇంద్రాణి

నవనవం

అనువాదం రెండు దిశల్లోనూ ఉంటుంది. తెలుగులో వచ్చిన గొప్ప రచనలు ఇతర భాషల్లోకి అనువదింపబడి, విస్తృత ప్రచారం పొందాలని మనం ఆశిస్తాం. అలాగే, ఇతర భాషల్లో వచ్చిన గొప్ప సాహిత్యాన్ని తెలుగులో చదువుకోవాలనే కోరిక కూడా ఉంటుంది. ఇందులో రెండో దిశగా ప్రయత్నాలు విరివిగానే సాగాయి. ఇటీవలి కాలంలో దీని సుబ్యారావు గారు, అనేక ఇతర భాషలలో కవిత్వాన్ని తెలుగులోకి తెచ్చేందుకు విశిష్టమైన కృషి చేశారు. కన్నడ వచనాలకు ఆయన చేసిన అనువాదాల సంకలనం "మాటన్నది జ్యోతిర్లింగం" అద్భుతమైన పుస్తకం. అలాగే, బైబిల్ లోని song of solomon ను "పరమగీతం" పేరిట, ఇంకా సూఫీ కవిత్వాన్ని కూడా ఆయన అనువాదం చేశారు. వాల్మీకి, వ్యాసుడు, కాళిదాసు, బుద్ధుడు - వీరి రచనల నుంచి కొన్ని ఎంచిన శ్లోకాలకు సుబ్యారావుగారు చేసిన అనువాదం "నవనవం" అన్న పేరుతో వెలువడింది. మహాకవుల కావ్యాలెప్పుడూ కొత్తగా నవనవలాడుతూ ఉంటాయనే విషయాన్ని ఈ పేరు సూచిస్తుంది. ఇందులో అధికశాతం వాల్మీకి రామాయణం నుంచి తీసుకున్నవే. వీటిలో కొన్ని అందమైన వర్ణన కలిగి వుంటాయి. వివిధ రుతువుల గురించి రాసిన మనోహరమైన శ్లోకాల అనువాదాలు ఇందులో ఉన్నాయి. మరి కొన్ని శ్లోకాలు ధర్మాన్ని ఉపదేశించేవి. వీటిలో ఒక నీతి కథను చెప్పే అనువాదమే మనం పరిశీలిస్తున్న కవిత. ప్రస్తుతం రాముని గురించి విస్తృతంగా వాదోపవాదాలు జరుగుతూ ఉండటం, ప్రపంచంలో హింసా ప్రవృత్తి మితిమీరిపోతూ ఉండటం - ఈ రెండుకారణాలవల్ల ఇందులో చెప్పే కథకప్పుడు ఎంతో ప్రాధాన్యత ఏర్పడింది. అరణ్య వాసంలో ఉండగా రాముడు అనేకమంది రాక్షసుల్ని సంహరిస్తాడు. ఇటువంటి హింసా ప్రవృత్తిని విడిచిపెట్టమని సీత ఆయనకు చెబుతుంది. అట్లా చెప్పే సందర్భంలోనిదే ఈ కథ.

ప్రధానమైన ఉద్దేశ్యం ఒక సార్వజనీనమైన నీతిని తెలపటం కాబట్టి, ఇందులో పదప్రయోదం, పదచిత్రాలవంటి శిల్ప చర్యకు అంతగా ఆస్కారం లేదు. కాని, చెప్పిన సందర్భం విశిష్టమైనది. ఇది సూచించే సత్యం ఎంతో విలువైనది. వాల్మీకి వంటి మహర్షి చెప్పినప్పుడు, సత్యం కూడా కవిత్వంగా భాసిస్తుంది. భారతీయ సంస్కృతిలో క్షమ, అహింస వంటివాటికి ప్రాముఖ్యత తక్కువనిపిస్తుంది. (వాహనం లేని దేవుళ్ళుంటారు గాని, ఆయుధంలేని దేవుడెక్కడా కనబడడు.) "దుష్టశిక్షణ, శిష్టరక్షణ" అన్నప్పుడు కూడా, వారి ప్రధమ ప్రాధాన్యత దేనికో స్పష్టమౌతూనే వుంది. ఐనప్పటికీ చరిత్రలో భారతీయులే క్షమ, అహింస వంటి గుణాలను ఎక్కువగా కనబరిచారు. వేరొక వైపు, క్షమను విశిష్ట గుణంగా వెలుగులోకి తెచ్చిన జీసస్ అనుసరించే దేశాల్లో అదెంతవరకూ రాణించిందన్నది సందేహమే. ఒక చెంప మీద కొడితే, ఇంకొక చెంపను చూపటం కాదు, ఎదుటివాడు భవిష్యత్తులో ఎప్పుడో మనల్ని కొట్టకుండా ముందే రెండు చెంపలూ వాయింపటం ఇప్పుడు రాజనీతిగా చలామణి అవుతోంది. ఇటువంటి సందర్భంలోనే సీత ఉపదేశం మరింత అవసరం. నిజానికి, మాట్లాడితే యుద్ధానికి కాలుదువ్వే దేశాధినేతలకు, సీతమ్మ వంటి భార్యలుంటే, ప్రపంచం మరింత మెరుగ్గా ఉండేదేమో! హింసకు మనిషి ఎలా అలవాటుపడేదీ ఈ నీతి కథలో బాగా చెప్పబడింది. నిరంతర ఆయుధ ధారణ మనిషి బుద్ధిని ఎలా ప్రభావితంచేస్తుందో యిది చూపిస్తుంది.

మరొక విధంగా కూడా ఈ కథను చూడవచ్చునుకుంటాను. ఇందులో కత్తిని కేవలం హింసకు మత్రమే కాక, వేరే రకమైన ప్రతీకగా కూడా భావించవచ్చు. అది - తను బాధ్యుడు కాని వాటికి బాధ్యత వహించటం ద్వారా మనిషి తన నిజగుణాన్ని ఎలా కోల్పోతాడో చూపించటం. నిత్య జీవితంలో అనేకసార్లు మనం బాధ్యులు కానివాటికి కూడా మనల్ని బాధ్యులుగా ఊహించుకోవటంతోనే మన దుఃఖం ఆరంభమౌతుందని ఒక మిత్రుడంటూ ఉండేవాడు. ఇది చాలా వరకు నిజం. ఇందులో ముని ఎవరో ఇచ్చిన కత్తికి కాపలా కాస్తూ, తన శాంతిని, తపోగుణాన్నీ పోగొట్టుకుంటాడు. సంస్కృత శ్లోకాలకు అనువాదాలు ఇదివరలో చదివినా, దీని సుబ్యారావుగారు సరళమైన తెలుగులో,

వచన కవితలుగా వాటిననువదించటం కొత్తగా ఉంది. సంస్కృతం తెలియనివారికి, యువతరానికి మన సాంప్రదాయ సాహిత్యంపై ఆసక్తిని, అభిరుచిని పెంపొందించటానికి ఇటువంటి రచనలు ఎంతగానో ఉపయోగపడతాయి.

కవిత పూర్తి పాఠం:

మృగాలు పక్షులు సుఖంగా ఉన్న వనంలో
 ఒక ముని ఆశ్రమం కట్టుకుని వున్నాడు.
 అతడెప్పుడూ సత్యాన్నే పలికే వాడు
 శుచిగానే ఉండేవాడు
 అతడి తపస్సు పాడుచేసేటందుకు
 ఇంద్రుడు ఒకనాడు కత్తిపుచ్చుకొని
 భటుని రూపంలో కనిపించాడు
 మళ్ళీ వచ్చి తీసుకొనేదాకా
 దీన్ని నీ వద్ద వుంచు అని చెప్పి వెళ్ళాడు
 అది మొదలు దాన్ని కాపాడటం కోసం
 మనసంతా దాని మీద పెట్టి
 అది ఏమవుతుందో అని
 దాన్ని చేత్తో పట్టుకుని తిరిగేవాడు
 ఎప్పుడూ ఆయుధ ధారణవల్ల
 మునీశ్వరుడికి తపస్సుపై శ్రద్ధ తగ్గింది
 క్రమేణ
 అతని బుద్ధి కూడ క్రూరంగా మారింది.

మూలం: వాల్మీకి రామాయణం, అరణ్యకాండ, 9వ సర్గ, శ్లో 3-9-16 నుండి 3-9-22 వరకు
 అనువాదం : దీవి సుబ్బారావు

చిల్డ్రన్

ఈ మధ్య ఇండియా వెళ్ళివచ్చిన తెలుగువారెవరైనా హైదరాబాదు ఎలా మారిపోయిందో ఆశ్చర్యంతో వర్ణించటం పరిపాటి. ఇరవై ఒకటవ శతాబ్దంలో అడుగు పెడుతున్న భారతదేశానికి ప్రతీకగా, హైదరాబాదు రూపొందిందనే విశ్వాసం వారి మాటల్లో వ్యక్తమౌతుంది. అభివృద్ధికి బాహ్య సూచికలుగా నక్లేస్ రోడ్డు, పెద్ద పెద్ద షాపింగ్ మాల్సు, ఐ మాక్సులు ఇటువంటివి కనిపిస్తే, అంతర్గతంగా జనాల స్వభావం, అలవాట్లలో వస్తున్న మార్పులు కనిపిస్తాయి. ప్రపంచమంతటా దీనినే అభివృద్ధిగా పరిగణిస్తున్నారు కాబట్టి, అనేకమందిలో ఈ మార్పుల పట్ల ఆనందమే వ్యక్తమౌతుంది. ఐతే, దీనికి భిన్నంగా స్పందించేవారు కూడా ఉంటారు. వీరు పాత హైదరాబాదులోనే పుట్టి, పెరిగి, అప్పటి సంస్కృతితో మమేకమై, దానినే పలుమార్లు తలుచుకుని పలవరించేవారు. వీరు నిజమైన హైదరాబాదీలు. అటువంటి వారిలో ఆశారాజు కూడా ఒకరు.

ఆయన రాసిన కవిత "చిల్డ్రన్" ఒక భిన్నమైన స్పందనకి ఉదాహరణ. గతంతో పోలిస్తే హైదరాబాదులో ఏమి ఉందో అని కాకుండా, ఏమి లేదో ఈ కవిత వివరిస్తుంది. శిథిలమైన ఒక సంస్కృతిని కరుణాత్మకంగా వర్ణిస్తుంది. ఈ కవిత ఇదే పేరుతో వెలువడిన ఆయన కవితా సంకలనంలో దొరుకుతుంది.

ఈ కవితలో ప్రస్తావించిన సాంస్కృతిక చిహ్నాలన్నీ ఇస్లామీయ సంస్కృతికి సంబంధించినవి. అందులోని కొన్ని సున్నితమైన, సౌందర్యాత్మకమైన ప్రతీకల్ని అది పేర్కొంటుంది. మఖ్మలీ రాతులు, పూల బజార్లు, జలతారు తీగలు, రూమీ టోపీ బాబా, చిల్మన్ లు, మల్లెపూల తోరణాలు - వంటి ప్రతీకలు అప్పటి దృశ్యాన్ని మన కళ్ళకు కడతాయి. సంస్కృతి శిథిలం కావటాన్ని సూచించే ప్రతీకలు కూడా అంతే బలమైనవి - హరివిల్లు విరిగి మూసీ నదిలో పడటం, ముక్కా చెవులు లేని శిల్ప శకలాలు మిగలటం, ఏ రాయికిందో పడి వొగల్లాను పగిలిపోవటం, కోట దర్వాజా కూలిపోవటం వంటివి. ఇప్పుడు "తబలా భాష తెలిసిన పూదయాలు లేవు" అన్నప్పుడు అది కేవలం అప్పటి సంగీతాన్నే గాక, సంస్కృతి మొత్తాన్నీ సూచిస్తుంది.

ఆశారాజు మొదటి కవితా సంకలనం "నేపథ్యం" లో అడుగడుగునా చిక్కని కవిత్వం నిండి ఉంటుంది. అతి సులభంగా అందమైన పదచిత్రాలు కట్టటం ఆయన ప్రత్యేకత. ఉదయాన్ని వర్ణిస్తూ ప్రతి ఇంటిముందూ పాల ప్యాకెట్లు కుందేలు పిల్లల్లా ముడుచుకు కూర్చుంటాయని, రాత్రి దృశ్యాన్ని వర్ణిస్తూ ఒకామె రాత్రిని రిక్షాలో వేసుకు వెళ్తుతూ ఉంటుందనీ చెప్పేలాంటి గుర్తుండిపోయే పదచిత్రాలన్నీ అందులోని కవితల్లో ఉన్నాయి.

ఐతే, మరీ విరివిగా రాయటం వల్లనో ఏమో, తరువాత ఆయన కవిత్వంలో కొన్ని చోట్ల సాంద్రత కొరవడిందని అనిపిస్తుంది. ఈ కవితలో చాలా మంచి కవిత్వం పలికింది. బహుశ, తనకు బాగా ఇష్టమైన హైదరాబాదు గురించి, తనకు పరిచితమైన అనుభవాల గురించి స్పందిస్తూ రాయటం వలన కావచ్చు. నగరం గురించి చెప్పే ఈ క్రింది పదచిత్రంలో కవిగా ఆయన ప్రతిభ కనిపిస్తుంది:

నేలకు దిగిన తారలతో
అలాలు పొంగే పాటలతో
మల్లెపూల తోరణాలతో
నగరమొక కదిలే పడవ

నది పక్కన జరిగే ఉరుసు

ఈ కవితలో గతించిన సంస్కృతికి సంబంధించిన స్మృతి, అది లేకపోయిందన్న చింత తప్పించి, దానికి ప్రతిగా వచ్చిన ఆధునిక సంస్కృతితో పోలిక ఎక్కడా చెప్పలేదు. ఇది మంచిదే అనుకుంటాను. దీనివల్ల కవితకు ఏకసూత్రత ఏర్పడి, బిగువైన కవితగా రూపొందింది. వేరే ఏ అంశాలు కవితలో చేరినా, ఈ సమగ్రత ఉండేది కాదు.

హైదరాబాదు చరిత్ర, కొన్ని స్థల పురాణాలతో సహా అక్కడ జరిగిన రాజకీయ పరిణామాలు వివరించే పుస్తకం ఒకటి ఈ మధ్య చదివాను. అది లోకేశ్వర్ రాసిన "సలాం హైదరాబాద్". నవలగా చెప్పబడినా, అది ఒక క్రానికల్ లాగానే అనిపిస్తుంది. హైదరాబాద్ గురించి తెలియని ఎన్నో విశేషాలు ఈ పుస్తకం ద్వారా తెలుసుకోవచ్చు. హైదరాబాద్ ను ప్రేమించేవారందరూ తప్పక చదవవలసిన పుస్తకం అది.

మనం ఒప్పుకున్నా లేకపోయినా, అభివృద్ధి పేరిట జరిగే మార్పులు జరుగుతూనే ఉంటాయి. ఐతే, ఇటువంటి కరుణాత్మకమైన కవితలు చదివినప్పుడు, మన మనసులు కదిలి, పురాస్మృతుల పరిమళాలు చుట్టూరా అల్లుకుంటాయి. ఇటీవలి దాడుల్లో గాయపడిన నగరానికి ఈ కవిత ఒకప్పటి సాంస్కృతి వైభవాన్ని గుర్తుచేస్తుంది. నాలుగువందల సంవత్సరాల మహా నగరం కోసం కన్నీటి ముత్యాలతో కూర్చిన హారం ఈ కవిత.

కవిత పూర్తి పాఠం:

ఆ వైభవం లేదు

మఖ్ మలీ రాతులు లేవు

దుమ్ములో కలిసిన

సీతాకోక చిలుకల రెక్కలు వెదికి

ఒక స్వప్నాన్ని చూద్దామా!

పూల బజార్లనీ

జలతారు తీగల్నీ

గజ్జెల వెండికాలిపట్టాల్నీ

మాడి మసైపోయిన

బూడిద కుప్పలో వెదికి చూద్దామా!

పచ్చమేడ బాటపక్కన

బాదంచెట్టు ఉండేది

చెట్టు కింద రూమీ టోపీ బాబా కూర్చునేవాడు

కళ్ళు కనబడకపోయినా

ఆ వీధిని వర్ణించి పాడేవాడు

ఇప్పుడు పరిమళాలు లేవు

పూలదండ పొగచూరింది

హరివిల్లు లేదు
 విరిగి మూసినదిలో పడింది
 చిల్మన్ ల చాటున
 వెన్నెల బొమ్మల్లేవు
 స్తనం మీద రవిక చిరిగి
 ఈగలు ముసురుతున్నాయి
 వయసులేదు
 శరీరం లేదు
 ఆరోగ్యం లేదు
 ముక్కూ చెవులూ లేని
 శిల్ప శకలాలు మిగిలాయి

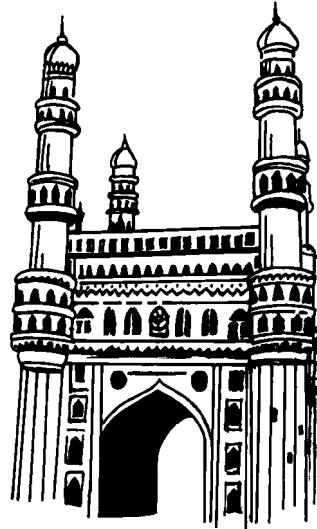
నేలకు దిగిన తారలతో
 అలాలు పొంగే పాటలతో
 మల్లెపూల తోరణాలతో
 నగరమొక కదిలే పడవ
 నది పక్కన జరిగే ఉరుసు

ఇప్పుడు
 చిరునామా లేదు
 వెల్తురు లేదు
 జనం అపరిచితులు
 సలాం చేస్తే
 చేతి గాజులు
 మీటిన సితారు తీగలు
 పలుకరోస్తే
 మనసునిండే
 పాను సుగంధాలు
 ఇప్పుడు
 ఏ రాయి కిందో పడి
 వొగ ల్లాను పగిలిపోయింది

కోట గర్వాజా కూలి
 గోరింటాకు చేతులు చితికి
 అద్దం మీద గాయం మిగిలింది
 ముఖమంతా నెత్తురయింది

ఇప్పుడు
 వాళ్ళ ఆకాశం లేదు
 వాళ్ళ చందమామ లేదు
 తబలా భాష తెలిసిన
 హృదయాలు లేవు
 నవుల సంస్కారం వినే
 ప్రేమికులు లేరు
 సంస్కృతిని తారిఫ్ చేయటానికి
 ఒక కాబిల్ ఇన్సాన్ లేడు
 ఖబరస్తానే మిగిలింది
 ప్రేమతో
 ఓ కొవ్వొత్తి వెలిగిద్దాం రండి !
 ఒక అన్నం ముద్ద తినిపించి
 కౌగలించుకొందాం రండి !

-ఆశారాజు

ఆత్మ కథ

హెచ్చార్కె రెండవ కవితా సంకలనం "నకులుని ఆత్మకథ" లో రెండు ప్రధాన ధోరణులు కనిపిస్తాయి. ఒకటి పురాణ ప్రతీకల్ని విరివిగా వాడటం. నకులుడు, ఊర్మిళ, వికర్ణుడు, వ్యాసుడు - ఇలా అనేక పౌరాణిక పాత్రలు ఆయా కవితల్లో వస్తాయి. రెండవది అసహాయత, నిష్ప్రియత్వం, వ్యక్తిత్వ రాహిత్యం మొదలైన వాటిపట్ల చింత. ఈ రెండు లక్షణాలూ కలిపి ఉన్న కవిత "ఆత్మ కథ". ఇది ఈ సంకలనంలో మొదటి కవిత.

ఈ కవిత పేరు "ఆత్మ కథ" అని ఉన్నా, ఇందులో ఉన్నది సంకలనం పేరును సూచించే నకులుని ఆత్మకథే నిజానికి, ఈ కవిత పత్రికలలో ప్రచురింపబడినప్పుడు అదే పేరున్నట్టు గుర్తు. భారతంలోని ప్రధాన పాత్రలన్నిటిలోనూ మానవ యత్న వైఫల్యం ఒక సామాన్య అంశంగా చెప్పుకోవచ్చు. ఈ వైఫల్యం ఒక పాత్రలోనూ ఒక విధంగా వ్యక్తమౌతుంది. ఈ విషయాన్ని మహాభారతంలోని పాత్రల మనోవిశ్లేషణ చేసే వ్యాసాల సంపుటి "యుగాంతం" లో మరాఠీ రచయిత్రి శ్రీమతి ఇరావతి కర్కే అద్భుతంగా వివరిస్తారు. ఐతే, ఈ వ్యాసాలలోగాని, వేరొకచోటగాని, అంతగా విశ్లేషణకు గురికాని పాత్ర నకులుని పాత్ర. అటువంటి నకులుని ప్రతీకగా తీసుకుని రాయబడటంవల్ల ఈ కవిత చూడగానే ఆసక్తిని కలిగిస్తుంది.

ఐదుగురిలో నాలుగోవాడు కావటంవల్ల నకులునికి స్వయం నిర్ణయం తీసుకునే అధికారంగాని, అవసరంగాని ఉండవు. ఈ కారణం వల్లనే, వ్యక్తిత్వ రాహిత్యానికి నకులుణ్ణి ప్రతీకగా తీసుకున్నారు."సాంతానికి వ్యక్తిత్వం లేకుండా జాగ్రత్త పడిన వాణ్ణి / రకరకాల సూది చినుకుల మధ్య బాకు చినుకుల మధ్య / దూసుకుపోతున్న, దేన్నీ ఆశించని, నిరపేక్షిత కాంతిరేఖని" అన్న వాక్యంలో ఈ భావం వ్యక్తమౌతుంది.

చినుకుకు, చినుకుకు మధ్య గుర్రాన్ని పరిగెత్తించగల అశ్వకునిగా నకులునికి పేరు. మనసుని బాధించే, అంతరాత్మను ప్రశ్నించే ఏ అంశమూ తనకంటకుండా పరుగులుతీసే నవ నాగరికుణ్ణి సూచించటానికి ఈ అంశాన్ని ఈ కవితలో పలుమార్లు వాడుకున్నారు. "యెలక్లానిక్ చినుకు చినుకు మధ్య గుర్రాన్ని పరిగెత్తించే తంత్రిపాలుడిని నేను", "చినుకులవలెనే నను తాకని పరాయి పాటలు" వంటివి. (అజ్ఞాతవాసంలో నకులుని పేరు తంత్రిపాలుడు.)

నకులుని ప్రతీకగా తీసుకోవటానికి మరొక కారణం కూడా నాకు స్ఫురిస్తుంది. హెచ్చార్కె చాలాకాలం జర్నలిస్టుగా పనిచేసారు. నిజానికి, ఇందులోని కొన్ని వాక్యాలు, జర్నలిజంలో ఉన్న వ్యక్తి తన అసహాయతను, నిష్ప్రియతను వివరిస్తున్నట్టుంటాయి. "చేతిలో కొన్ని / ఇనప జాయింట్ల వాక్యాలు / విప్పితే వెనక్కి విరుగుతాయి / బాధకు గొడుగు పట్టవు / నేపథ్యగీతంగా/ మరికొన్ని నత్తినత్తి మాటలు/పదాల మధ్య వొకటి రెండు కరివేపాకులతో / స్థానికమయిపోతాయి." ప్రజాస్వామ్య వ్యవస్థలోని వివిధ విభాగాల గురించి చెబుతున్నప్పుడు ఫ్రెన్స్ ను fourth estate గా పేర్కొనటం పరిపాటి. ఈ కారణంవల్ల కూడా, ఒక జర్నలిస్టు తన గురించి చెప్పుకునే సందర్భంలో నాల్గవ వాడైన నకులుని ప్రతీకగా తీసుకొని ఉండవచ్చు.

ఐదుగురిలో నాల్గవవాడైన వ్యక్తిని బాధించే మరొక సమస్య నిర్ణయాధికారం, గుర్తింపు లేకపోవటం, అస్తిత్వ సంఘర్షణ. "భూగర్భంలో ప్రవహించే సరస్వతీ నదివలె / లోలోపల కోసుకుపోతున్న గుర్తింపు కాంక్ష / పెల్లుబికి యెవరి దప్పికా తీర్చలేని అంతరంగం" వంటి వాక్యల్లో ఇది బాగా వ్యక్తీకరించబడింది.

పౌరాణిక ప్రతీకలే కాకుండా, నాగమ్మ-మాయల మరాఠీ వంటి జానపద పాత్రలు, ప్రేయసి నివసించే కోట చుట్టూ మొసళ్ళతో నిండిన కందకం వంటి జానపద ప్రతీకలు, మృచ్చ కటికం నాటకంలో శర్వలకుడి దగ్గర్నుంచి జాక్ లండన్ నవలలోని తోడేలుపిల్ల వరకు సాహిత్యం నుంచి గ్రహించిన అనేక పాత్రల ప్రస్తావన ఈ కవితల్లో కనిపిస్తుంది. వీటివల్ల ఫుట్ నోట్సు ఎక్కువకావటం నిజమే అయినా, ఈ ప్రతీకల విస్తృతి మనకు ఆశ్చర్యం కలిగించక మానదు.

ఈ కవితతో సహా అనేక కవితల్లో వేదన, నైరాశ్యం వ్యక్తమయినా, అది, సమాజం కోసం, తోటిమనుషుల కోసం చెయ్యవలసినదేదో చెయ్యలేకపోతున్నామన్న అపరాధభావం నుంచి ఏర్పడడే వీటిలో, మృత్యువు, విధి మొదలైన వాటి ప్రస్తావన ఎక్కడా కనిపించదు. దీనికి ఆయన నేపథ్యమే కారణం కావచ్చు. కాని, జీవితం పట్ల ఆయనకు నిర్మాణాత్మకమైన దృక్పథం ఉందనటానికి ఆయన ప్రస్తుతం నిర్వర్తిస్తున్న పనులే తార్కాణం. వ్యవసాయంలో ప్రత్యామ్నయ పద్ధతులు అవలంబించటంలో రైతులకు సహాయం మందించే కార్యక్రమం ఆయన చేస్తున్నారు. తద్వారా, వాళ్ళు మార్కెట్ వలయంలో చిక్కుకుని నలిగిపోకుండా కాపాడటానికి ప్రయత్నం చేస్తున్నారు. ఈ విషయం మీద ఆయన రచించిన పుస్తకం "వేర్లు వెతుక్కుంటున్న వ్యవసాయం" అందరూ తప్పక చదవదగినది. అది ఎంతో ఆసక్తికరంగా ఉండి, పర్యావరణం గురించి, వ్యవసాయం గురించి ఎన్నో కొత్త విషయాలు మనకు తెలియజేస్తుంది. రైతుల ఆత్మహత్యల గురించి అనేక మంది కవులు కవితలు విరివిగా రాసారు. ఐతే వాటన్నిటికంటే, ఒక కవి ఈ విధంగా కార్యాచరణకు తోడ్పడుతూ, మార్పు తెచ్చే దిశగా ప్రయత్నించటం ఎంతో అభినందించదగ్గ విషయం.

కవి వ్యక్తిత్వం, అభివ్యక్తిలో కొత్తదనం - ఈ రెండు లక్షణాలూ ఈ కవితతో బాటు హెచ్చార్కె ఇతర కవితలపై కూడా మనకు ఆసక్తిని కలిగిస్తాయి.

కవిత పూర్తి పాఠం:

బతుకు తెరలు తెరలుగా కదిలిపోతున్నది
 డాక్కోవటానికి చిక్కని పొగమంచయినా లేదు
 అయినా నాకేం భయం లేదు
 యెలక్ట్రానిక్ చినుకు చినుకు మధ్య
 గుర్రాన్ని పరుగెత్తించే తంత్రీపాలుడిని నేను
 అంతా యెవరో యెప్పుడో నిర్ణయించిన జీవితం
 సూది చినుకుల మొనలు సైతం
 పూర్వ నిర్మితాలే.

అయిదుగురున్న చోట నాల్గవ వాణ్ణి
 రకరకాల సూది చినుకుల మధ్య
 దూసుకుపోతున్న వ్యక్తిత్వ రాహిత్యాన్ని
 నన్నే పాపమూ అంటదు

యే పుణ్యమున్ను

చేతిలో కొన్ని

యినప జాయింట్ల వాక్యాలు

విప్పితే వెనక్కి విరుగుతాయి

బాధకు గొడుగు పట్టవు

నేపథ్యగీతంగా

మరికొన్ని నత్తినత్తి మాటలు

పదాల మధ్య వొక్కటెండు కరివేపాకులతో

స్థానికమయిపోతాయి.

చినుకులవలెనే నను తాకని పరాయి పాటలు

మహైతిహాసం పుటల మధ్య దూరిన గీతోపదేశాలు

చదవకముందే రసోత్పత్తి చేసి

తిలకాష్ట్ర మహిష బంధనాలు

భూగోళాన్ని అటు దొర్లిస్తే యేముంది చిట్టి తల్లి

యిక్కడ గంజి కేంద్రాలు అక్కడ సూప్ కిచెన్లు

అరిచిన వాడికి తప్ప యెవరికీ వినిపించని యినుప కేక

భగవంతుడో యెవరో యెప్పుడో నిర్ణయించిన జీవితం

యెన్ని కొత్త మాటలతో చావబాదినా

యిసుమంతయినా మొక్కవోని సనాతన ధర్మం

నట్టింట్లో వెలసిన యెల్లమ్మ పాముల పుట్టకు

పాలు పోసి మొక్కడమే

ప్రపంచీకరణపై పోరాటానికి నాకు

అయ్యవారు మంత్రించి యిచ్చిన కత్తి.

మధ్యముడు మహా వీరుడు

యెప్పటికా వేషం వేయగల చతురుడు

గట్టి పోటీ యెదురయితే

కుల ధర్మం వెనుక దాక్కుంటాడు

రెండవవాడు రక్త పిపాసి

అడవి పిల్ల ప్రేమించి యిచ్చిన కొడుకును

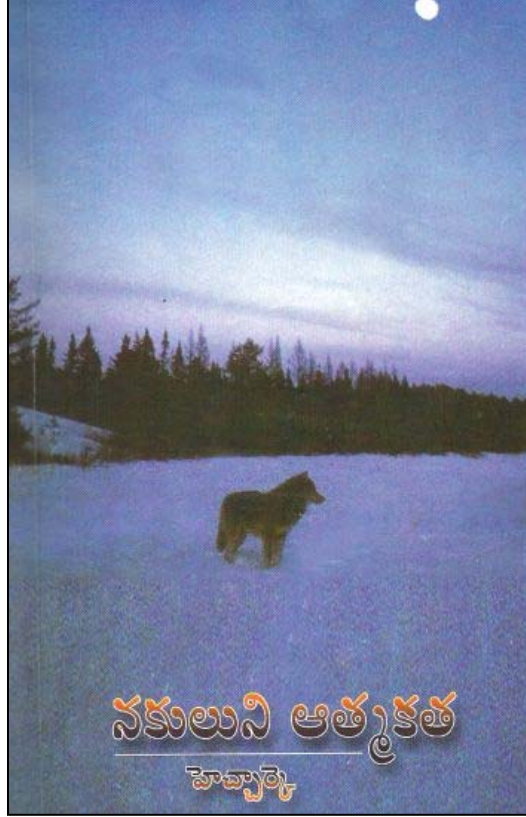
పిలిచి రణభూమికి బలిచేసే ధర్మ బద్ధుడు
 అయిదవవాడు నా నిజ సహోదరుడు
 శస్త్ర గతం చిటికెన వేలు తినేశాడు
 భవితవ్యం తెలిసిన నిర్లిప్తత వాడిది

భూగర్భంలో ప్రవహించే సరస్వతీ నదివలె
 లోలోపల కోసుకుపోతున్న గుర్తింపు కాంక్ష
 పెల్లుబికి యెవరి దప్పికా తీర్చలేని అంతరంగం
 'అగాధంలోనికి చూడబోతే
 అగాధం నాలోనికి చూస్తుంది'
 ప్రేక్షకుల మీంచి ముఖం తిప్పి
 నన్ను నేను చూసుకోబోతే
 కన్ను నన్ను అగాధంలోనికి లాగేస్తుంది

వస్తూ వస్తూ గాడిదలా తన్నేసి వచ్చిన
 వాకిళ్ళు యింకెప్పటికీ తెరుచుకోవు
 తలుపు తడితే కిసుక్కున నవ్వుతారెవరో
 వొదిలేస్తాను
 వాకిళ్ళు తుప్పుపట్టాయని తెట్టేస్తాను
 యెప్పుడో యెక్కడో మరిచిపోయిన నా కోసం
 యిప్పుడు యిక్కడ వెదుక్కుంటాను

ఔనాను నాకేం భయం లేదు
 అబద్ధాలు చెప్పి యుద్ధాలు గెలిచే మెత్తని పులికి
 రెండు కడుపుల దూరం సోదరుడిని.
 సొంతానికి వ్యక్తిత్వం లేకుండా జాగర్ర పడిన వాణ్ణి
 రకరకాల సూది చినుకుల మధ్య బాకు చినుకుల మధ్య
 దూసుకుపోతున్న, దేన్నీ ఆశించని, నిరపేక్షిత కాంతిరేఖని
 తెలిసిన గమ్యమేదీ లేదని తెలియడమే
 నా నిర్భయ రహస్యం

(హెచ్చార్కె గా కవితలు రాసే ఈ కవి పూర్తిపేరు కె.హనుమంతరెడ్డి. "అబద్ధం", "నకులుని ఆత్మకథ" అనే కవితా సంపుటాలు వెలువరించారు. ఒక దశలో విప్లవరాజకీయాల్లో చాలా చురుకుగా పాల్గొన్న ఈయన, వాటినుంచి బయటపడ్డాక, చాలా కాలం జర్నలిస్టుగా పనిచేసారు. ప్రస్తుతం సుస్థిర వ్యవసాయ కేంద్రం తరపున ప్రత్యామ్నాయ వ్యవసాయ పద్ధతులలో రైతులకు సహకారమందించే కార్యక్రమంలో ఉన్నారు. ఈ అంశంపై "వేర్లు వెతుక్కుంటున్న వ్యవసాయం" అన్న పుస్తకం రచించారు. ఈయన సతీమణి శ్రీమతి ఎస్.జయ కథా రచయిత్రి, కవయిత్రి కూడా.)

ఒక్కసారి వచ్చి పోరా..

అభ్యుదయ సాహిత్యంలో అమ్మ పాత్రకు ఎంతో ప్రాధాన్యత ఉంది. మాక్సింగోర్కీ అమ్మ నవలలో పావెల్ తల్లి నిలోవ్నా ద గర్భించి ఉద్యమాల్లో చేరిన కొడుకులకు అండదండగా నిలిచే తల్లులు అనేకమంది సాహిత్యంలో మనకు ఎదురౌతారు. కొడుకు మీద ప్రేమతో వాళ్ళ ఆశయాన్ని దగ్గరకు తీసుకునేవాళ్ళు కొందరైతే, ఆశయం మీద విశ్వాసంతో కొడుకుని దూరం చేసుకోవటానికి కూడా వెనుకాడని వీరమాతలు కొందరు. ఎక్కడ అన్యాయం జరిగినా ప్రత్యక్షంగానో, పరోక్షంగానో దానితో తలపడే మాతృమూర్తి ఉంటూనే ఉంటుంది. పది చేతులున్న తల్లి కేవలం పురాణ పాత్రే కావచ్చుగాని, ఐదుగురు కొడుకులున్న అమ్మ మాత్రం ఎప్పటికీ సహజమైన, సజీవమైన పాత్ర.

ఐతే, ఈ నాణానికి రెండో వైపు కూడా ఉంటుంది. అది, ఉద్యమంలో చేరి అజ్ఞాతంలో తిరుగుతున్న కొడుకు కోసం భయంతో కళ్ళలో వత్తులు వేసుకుని ఎదురు చూసే అమాయకమైన తల్లి పాత్ర. ఈమెకు కొడుకు సాధించాలనుకొనే ఆశయం మీద అవగాహన లేకపోవచ్చు. ఆమెకు దానిపై సానుభూతి ఉందోలేదో కూడా మనకు తెలియదు. ఆమెకు కావలసినదల్లా కొడుకు భద్రత. అజ్ఞాతంలో ఉన్న కొడుక్కి అన్నం, నీరు, నిద్రవంటి కనీస అవసరాలైనా తీరుతున్నాయో లేదోననే ఆందోళనలోనే ఆమె రోజు గడిచిపోతుంది. ఇటువంటి తల్లుల స్వరం మనం సాహిత్యంలో తక్కువగా వింటాం.

గరికపాటి పవన్ కుమార్ కవితాసంకలనం " సాయంత్రం"లో అటువంటి స్వరానికి అక్షరరూపం ఇచ్చిన ఈ కవిత ఆసక్తిని కలిగిస్తుంది.

పవన్ కుమార్ కవితల్లో సున్నితమైన భావం, చేతనా సౌకుమార్యం వ్యక్తమౌతాయి.

"ప్రియురాలు తలస్నానం చేసి/ జడ విరబోసుకున్నట్లు/ నవ్వుతూ రోడ్డు" , "నల్లగా/ కాటుక పులుముకున్న / ప్రియురాలి కనుబొమల్లా / మారిన చెట్లు" వంటి అందమైన పదచిత్రాలెన్నో మనకు దొరుకుతాయి. పైకి చాలా సాధారణంగా కనిపించే అనుభవం నుంచి కూడా కవిత్యం సృజించగలిగే నేర్పు ఈ కవికుంది. అందుకే, ఒక సాయం కాలం గాజుల గలగలలతో అందించే లాల్ సా టీ క్షణాలు కూడా అలవోకగా కవిత్వీకరింపబడతాయి. వీటికి తోడు, ఒక తోటి మనిషి వేదనతో సంస్పందించగలిగే లక్షణం కూడా ఉండటం మంచి విషయం. అదే ఈ కవితకు బలాన్నిచ్చింది.

ఈ సంకలనంలో ఈ కవిత ప్రత్యేకంగా కనిపిస్తుంది. నిడివి, వస్తువు, భాష, ప్రకటన - వీటన్నిటిలోనూ ఇతర కవితలకంటే భిన్నంగా ఉంటుంది. స్వచ్ఛమైన మాతృ పృథ్వీయాన్ని ఆవిష్కరించేటప్పుడు, దాదాపుగా నిరలంకారమైన వ్యక్తీకరణ, సామాన్యమైన గ్రామీణ భాష ఎంచుకోవటం సమంజసమే ననిపిస్తుంది. మరొక విషయమేమంటే, కొడుకు పొల్నొంటున్న ఉద్యమం వివరాలు గాని, దాని పట్ల తల్లికున్న భావాలు కానీ ఎక్కడా ప్రస్తావించలేదు. దీనివల్ల, కవిత సాధారణీకరింపబడింది. అంతే కాకుండా, రాజకీయ కవితగా రూపొంది ప్రమాదమున్నా, దానిని నివారించి, కేవలం మానవీయ అంశానికే పరిమితం చెయ్యటం కూడా ఈ కవిత ప్రత్యేకత.

అజ్ఞాతంలో ఉన్న కొడుక్కి తల్లి ఏ విధంగా సహాయపడగలుగుతుంది. తన కొడుకులాగే ఉన్న ఎవరో దారినపోయే వ్యక్తికి నీళ్ళుపోసి, ఏ అమ్మో తన కొడుకుకి కూడా నీళ్ళు పొయ్యకపోదని ఆశించటం, బయట నులక మంచం వేస్తే ఏ రాత్రివేళలోనో కొడుకు వచ్చి పడుకుని వెళ్ళిపోతాడని ఆశించటం ఆమె అమాయకమైన ప్రేమను తెలియజేస్తాయి.

నిన్ననెవరో దారే పోతూ

మంచినీళ్ళు అడిగినారు

నీలాగే ఉన్నడు

నా కళ్ళలోకి

సూటిగా చూసిండు

నీకే అమ్మ పోస్తోందిరా

మంచినీళ్ళు

నులకమంచం

వసారాలో ...

వాడటంలేదు

రాత్రెప్పుడో వచ్చి

నిదరోయిపోతావని

పొద్దునే లేచి నువ్వెళ్ళి

పోయావనుకుంట

కవితమొత్తం ఒక తల్లి స్వగతంలాగా, ప్రశ్నల పరంపరతో సాగుతుంది. కొడుకు పరిస్థితికి తను పడుతున్న ఆందోళనను ప్రకటించటమే కాకుండా, తన పరిస్థితిని కొడుక్కి తెలియజెయ్యాలనే ఆరాటం కూడా ఈ కవితలో వ్యక్తమౌతుంది. మరీ ముఖ్యంగా, మందగించిన కంటి చూపు ఒకరకంగా బాగానే ఉందని చెప్పిన కారణం మనసును కదిలిస్తుంది.

నా కంటికేదో

మసక కమ్మిన

మాయరోగం

ఇదే బాగుంది

నీ రూపం

ఎదురుగానే

ఉన్నట్టుందిరా

నిడివి కొంత ఎక్కువైనట్టుగా అనిపించినా, వివిధ మానవీయ కోణాలను స్పృశిస్తూ, ఒక తల్లివేదనను ప్రతిభావంతంగా విప్పరించిన ఈకవిత పాఠకులందరికీ తప్పక నచ్చుతుంది.

కవిత పూర్తి పాఠం:

ముద్ద గొంతున దిగతలేదు

పెద్ద పండగ వచ్చినాదిర

ఇయ్యాలైనా వస్తవా

ఏందిరా?

ఏడ తింటుండవో

ఏడ పండుతుండవో

ఈ రాత్రి రాలిపోవాలనిపిస్తదిర

పొద్దునే నీ కబురు

ఇనపడ కూడదని

నిన్న రాలిన దీపాల

లిస్టు పంపిండు

గుండె మళ్ళీ కొట్టుకుంటది

నీ పేరు లేదంటే

మంచు భూతం తిరుగుతోంది

ఏడ పండవు నాయనా

ఆశలోదిలిన అమ్మలందరు
తోడుగున్నరులే
ఆశ నీవేరా

కోడి కూరను చేస్తలేదు
నీవు వస్తే చేస్తమంటూ
ఎప్పుడొస్తవురా

నిన్ననెవరో దారే పోతూ
మంచినీళ్ళు అడిగినారు
నీలాగే ఉన్నడు
నా కళ్ళలోకి
సూటిగా చూసిండు
నీకే అమ్మ పోస్తోందిరా
మంచినీళ్ళు

నులకమంచం
వసారాలో ...
వాడటంలేదు
రాత్రెప్పుడో వచ్చి
నిదరోయిపోతావని
పొద్దునే లేచి నువ్వెళ్ళి
పోయావనుకుంట

ధాంధాం అనే
శబ్దమింటే
గుండెలోనే
తూట్లుపడతయ్

పేపరు చదివే
 పేరయ్య మామయ్య
 అసలు చెప్పతున్నడో
 ఊరిస్తున్నడో
 ఈ మధ్య నాకు
 నమ్మకం సరిగ
 ఉండదుర

నా కంటికేదో
 మసక కమ్మిన
 మాయరోగం
 ఇదే బాగుంది
 నీ రూపం
 ఎదురుగానే
 ఉన్నట్టుందిరా

మొన్నవొచ్చిన
 స్నేహితుడిలో
 నీ కోసం వెదుకుతుంటే
 దొరకవేరా?

నిన్ను గురించడుగుతుంటే
 ఏం చెప్పింజో?
 ఇనపడలేదు
 తనే నువ్వుగ
 కౌగలిచ్చాడుర

పొద్దునేమో

డాటరుబాబు

చింత చెయ్యకు పడుకోమంటడు.

అందుకోసమే వేచి చూపులురా

ఒక్కసారి వచ్చిపోరా

- గరికపాటి పవన్ కుమార్

(పండిత వంశంలో జన్మించిన గరికపాటి పవన్ కుమార్ కొద్ది కాలం క్రితం మొదటి కవితా సంకలనం "సాయంత్రం" వెలువరించారు. ఈ సంకలనానికిగాను గత సంవత్సరం ఇస్మాయిల్ స్మారక అవార్డును పొందారు. ఉద్యోగ రీత్యా గౌహాతీలో చాలా కాలం ఉండటం, అస్సామీ యువతినే వివాహం చేసుకోవటం వలన అస్సామీలో మంచి ప్రవేశం ఉంది. అస్సామీలోకి అనువాదాలు కూడా ప్రయత్నించారు. ప్రస్తుత నివాసం ముంబాయిలో.)****

"నాన్న తన కూతుళ్ళతో"

పిల్లలు ఎదిగే క్రమాన్ని చూడటం తలదండ్రులకు ఆసక్తికరంగా ఉంటుంది. వాళ్ళు అవగాహన, శక్తి సామర్థ్యాలు క్రమంగా పెంపొందించుకోవటం, తమనుంచి విడివడి స్వతంత్ర జీవనం గడపటానికి కావలసిన వనరుల్ని ఒకటొకటిగా సమకూర్చుకోవటం చూస్తుంటే తలదండ్రులకు వింతగానూ, ఆనందంగానూ ఉంటుంది. దీనికి మరో ప్రక్క పిల్లలు గమనించే పరిణామం కూడా ఉంటుంది. అది తమ తల్లిదండ్రులు వయసుమళ్ళీ, క్రమంగా వృద్ధులు కావటం. ఒకటి ఉదయార్కుడు పురోగమించి నింగి మధ్యకి చేరటమైతే, మరొకటి ప్రచండంగా వెలిగిన సూర్యుడు నెమ్మదిగా చల్లబడి పడమటివైపుకు జారటం. ఈ రెండవ పరిణామం గురించి శ్రీకాంత్ రాసిన కవిత "నాన్న తన కూతుళ్ళతో". ఈయన మొదటి కవితాసంకలనం "కొన్ని సమయాలు" లో ఉన్న అనేక మంచి కవితల్లో ఇది కూడా ఒకటి.

కవిత నిర్వహణలో, వాక్య నిర్మాణంలో శ్రీకాంత్ అనుసరించే శైలి భిన్నంగా ఉంటుంది. ఈయన కవితలు చదువుతోంటే, అప్పుడప్పుడు అనువాద కవితలు చదువుతున్నట్టుగా మనకనిపిస్తుంది. ఒకోసారి, ఈ కవి వేరే భాషలో ఆలోచించి, తెలుగులో కవిత్యం రాస్తున్నాడా అని అనుమానం కలగుతుంది. ఐతే, ఇది ఆయన ప్రయత్నపూర్వకంగా అనుసరించిన వ్యూహమేననుకుంటాను. పొడుగైన వాక్యాలతో, ఎప్పుడూ ఎదుటివాడితో సంభాషిస్తున్నట్టు సాగే ఈ కవితలు కవి ఆశించిన మానసికస్థితి లోనికి పారకుణ్ణి తీసుకువెళతాయి.

కళ్ళు మిరుమిట్లు గొలిపే అలంకారాలకంటే, లోతైన ఆలోచన, కవి పరిశీలనా పటిమను ప్రతిబింబించే పదచిత్రాలు ఈ కవితలకు ప్రాణంగా నిలుస్తాయి.

ఈకవితలో మూడు ప్రధానమైన అంశాలున్నాయి. ఒకటి, తండ్రి క్రమంగా వృద్ధుడయే పరిణామాన్ని చెప్పటం, రెండు తన తండ్రిని ఒక పరంపరలో భాగంగా గుర్తించటం, మూడు తండ్రిపై తనకు, మరీ ముఖ్యంగా తన తోబుట్టువులకు ఉన్న ప్రేమని తెలియజేప్పటం. ఈ క్రింది వాక్యాలు పరిణామాన్ని ప్రతిభావంతంగా వర్ణిస్తాయి: కొన్ని ఆకులు రాలతాయి కిటికీ వలలోంచి; అవి నీ తండ్రి ముఖంపై తార్లాటలాడుతాయి; ముఖంపై ఏర్పడుతున్న మడతల్ని ప్రకాశింపజేస్తూ: సూర్యకిరణాలు.

తాతని, తండ్రిని, తనను ఒక పరంపరలో భాగంగా గుర్తించటం, తరం నుంచి తరానికి అనుభవాలు పరిపక్వమౌతాయని చెప్పటం చాలా సమంజసమైన విషయాలు.

నా తండ్రి దేహంలో అతడి తండ్రి జీవితాన్ని చూస్తాను. మరి నా దేహంలో, నా తండ్రి తనను తాను గమనిస్తాడా? తప్పక గమనిస్తాడనుకుంటాను. పోలికలు, అలవాట్ల ద్వారా ఏర్పడే కొనసాగింపుని ప్రతితరం తన ముందరి, తరువాతి తరాల్లో గమనిస్తూనేఉంటుంది. ఈ పరంపరవల్లనే మనిషి తన జీవితాన్ని దాటి అనేకతరాలు జీవించగలుగుతాడు. తండ్రిపై ఉన్న ప్రేమను సున్నితంగా వ్యక్తంచెయ్యటం ఈ కవితలో మరొక కోణం. తండ్రి పాత్రను పొగడటం కాకుండా, ఒక పసిపిల్లవాడిలా, పిల్లలచేత లాలించబడే వాడిగా తండ్రిని చూపించటంవల్ల, ఈ వర్ణన చుట్టూ ఒక ఆర్ధత ఏర్పడింది.

తన తల్లి త్వరగా మరణించినందుకు కామోసు ఇప్పుడు ముగ్గురు కూతుళ్ళు ముగ్గురు అమ్మల్లా ఒకే అమ్మయి అతణ్ణి కూర్చోబెట్టి భోజనం పెడుతుంటారు మారాంజేసే - బాల్యం బాల్యంలా కాక కఠినంగా శ్రమిస్తూ గడిపిన - నా తండ్రికి బుజ్జగిస్తూ, మందలిస్తూ ప్రేమిస్తూ- తండ్రిని వస్తువుగా చేసుకొని వచ్చిన మంచి కవితల్లో ఈ కవిత కూడా పేర్కొనదగింది.

కవిత పూర్తి పాఠం:

యీ రోజు యింతకుమునుపే చూసావు -

నీ తండ్రి

నీ ఎదురుగా కూర్చుని

వృద్ధుడిలా మారే రోజులు

కొన్ని ఆకులు రాలతాయి

కిటికీ వలలోంచి; అవినీ తండ్రి ముఖంపై

తార్లాటలాడుతాయి; ముఖంపై ఏర్పడుతున్న మడతల్ని

ప్రకాశింపజేస్తూ: సూర్యకిరణాలు.

అతడు కథలను మోసుకొని తిరిగే వ్యక్తి. తన

తండ్రి నుంచి ఏరుకొచ్చినవి, బహు జాగ్రత్తగా

విడమర్చి చెబుతాడు: నాకు తన తండ్రి తనకు

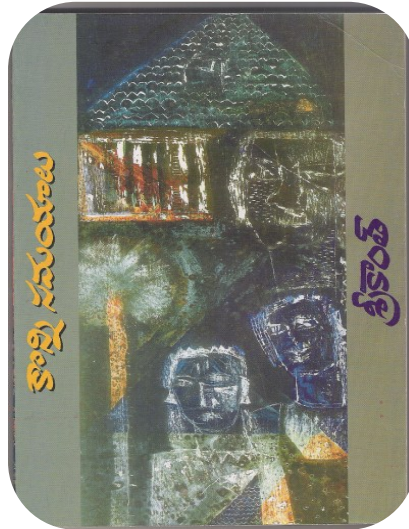
మరో సమయంలో చెప్పినట్టుగా -

బహుశా, అనుభవాలు తరం నుంచి తరానికి పరిపక్వం చెందుతాయి
 నా తండ్రి తండ్రి నుంచి నాదాకా; కథలంటే మరేమీ కావు.
 మట్టి; వానలో నానిన మట్టి వేళ్ళ మొక్కలను విత్తనాలతో నాటడం
 రాత్రిపూట లాంతరు వెలుగులో కుక్కీ మంచంపై తండ్రికాళ్ళపై కూర్చుని
 భూమి గాథలను వినడం, ఆపై
 పశువులూ పాలం ధరిత్రీ కలగలిపిన గాలి వాసనను పీల్చడం, అప్పుడప్పుడూ
 వర్షం పడినప్పుడు శెనగలు వేయించుకుని తినడం. నా తండ్రి దేహంలో
 నా తండ్రిదేహంలో అతడి తండ్రి జీవితాన్ని చూస్తాను. మరి నా దేహంలో, నా తండ్రి
 తనను తాను గమనిస్తాడా? ఏమో, కానీ ప్రస్తుతానికి
 అతడు
 తన ముగ్గురు తల్లలతో విశ్రమిస్తున్నాడు
 తన తల్లి త్వరగా మరణించినందుకు కామోసు
 ఇప్పుడు ముగ్గురు కూతుళ్ళు ముగ్గురు అమ్మల్లా ఒకే అమ్మయి
 అతణ్ణి కూర్చోబెట్టి భోజనం పెడుతుంటారు మారాంజేసే -బాల్యం బాల్యంలా కాక
 కఠినంగా శ్రమిస్తూ గడిపిన - నా తండ్రికి
 బుజ్జిగిస్తూ, మందలిస్తూ ప్రేమిస్తూ -

- శ్రీకాంత్

☆☆☆☆

(శ్రీకాంత్ ప్రముఖకవి శ్రీకె.శివారెడ్డి గారి కుమారుడు. "కొన్ని సమయాలు", "ఇతర" అనే కవితా సంకలనాలు వెలువరించారు.
 హైదరాబాదులోని 'CIEFL'లో లెక్చరరుగా పనిచేస్తున్నారు.)

పడవ నిద్ర

అధివాస్తవిక ధోరణిలో కవిత్వం రాస్తున్న యువ కవుల్లో ఎమ్మోస్ నాయుడు కూడా ఒకరు. కవిత్వంలో నిర్దిష్టతనీ, వాక్యంలో అన్వయ సౌలభ్యాన్నీ నేను కోరుకొనే మాట నిజమేగాని, ఒక కవిలో ప్రాథమికమైన కవిత్వాంశ ఉన్నంత వరకూ, ఏ ధోరణి కవిత్వంతో నైనా నాకిబ్బంది లేదు. కవి తన కవిత్వం ద్వారా సృష్టించగలిగిన కల్పానా ప్రపంచాల పరిధిని అధివాస్తవిక కవిత్వం విస్తరిస్తుంది. ఈ కారణం చేత కూడా నేను దాన్నిష్టపడతాను. నాయుడు తన పుస్తకానికి పేరు పెట్టటంలోనే వైచిత్రీ చూపించాడు - "ఒక వెళ్ళిపోతాను" అన్నది పేరు. ఈ అసంబద్ధ వాక్యం పుస్తకంలో ఏముందో తెలుసుకోవాలనే ఆసక్తిని కలిగిస్తుంది. ప్రస్తుతం చర్చించబోయే కవిత ఈ పుస్తకంలోనిదే.

ఇందులో పద్యాలు చదువుతున్నప్పుడు, ఈ కవి, అందకుండా అన్నివైపులకీ ఎగురుతున్న తూనీగలన్నిటిని ఒకేసారి పట్టుకోజూసే పిల్లవాడిలా కనిపిస్తాడు. పద్యాలలోని వాక్యాలు ఒడ్డునపడి గిలగిలలాడుతున్న చిన్న చేపపిల్లల్లా అనిపిస్తాయి. వాటిని జాగ్రత్తగా పొదివి పట్టుకొని, మన మనోకాసారంలో వదిలిపెట్టాకే, అవి చైతన్యం వచ్చి కదలాడతాయి. వాటిలో ఏవెంతవరకు మనగలుగుతాయన్నది కూడా మనమీదే ఆధారపడి ఉంటుంది.

కొత్తపదచిత్రాల్ని సృష్టించటంలో, పరస్పర విరుద్ధ మైన వాటిని కలిపి కొత్త అనుభవాన్ని కల్పించటంలో నాయుడు ప్రతిభ కనిపిస్తుంది. ఇతని కవిత్వంలో జీవితం మృత్యువుని దానం చేస్తుంది, కన్నే కన్నీరు తుడుచుకుంటుంది, దుఃఖం మనసుని పిల్లై గీరుతుంది, చంద్రుడిని చీమలు మోసుకెళ్తాయి. ఎత్తుపళ్ళ సముద్రం, కన్నీటి తేనెతుట్ట వంటి పదచిత్రాలు ఈ కవితల్లో విరివిగా దొరుకుతాయి.

నాయుడు ప్రదర్శించే భావనా వైచిత్రీకి ఉదాహరణగా, మృత్యువు గురించి వివిధ కవితల్లో రాసిన వాక్యాలను తీసుకోవచ్చు. మృత్యువు గురించి అనేకమంది కవులు అనాదిగా రాస్తూనే ఉన్నారు. అది జీవితంలో తీసుకువచ్చే విషాదానికి స్పందించి రాసిన వారు కొందరైతే, దానిని నెచ్చెలిగా భావించి రాసిన వారు కొందరు. కాని, నాయుడు దానినొక అసహాయగా, పసిపాపగా భావించటం ఆశ్చర్యాన్ని కలిగిస్తుంది.

మరొక పాట చుక్క కోసం

పెదవులు తెరుచుకొనుంది

మృత్యువు

వేరే కవితలలో "నోరులేని మృత్యువు" అన్న వాక్యం, "మెత్తటి మృత్యువు" అన్న వాక్యం కూడా ఇటువంటివే. బాగా పరిచితమైన, పాతబడిన అంశాన్ని తీసుకొని, విభిన్నంగా చెప్పటం కవిత్వానికి ఒక గీటురాయి. అదే సమయంలో, కొన్ని వాక్యాలలో వైచిత్రీ ఆకర్షించినా, అనుకొన్న ప్రభావాన్ని కలిగించలేకపోయే అవకాశం కూడా ఉంది. ఉదాహరణకు, "నాకింకా ఆత్మహత్య చేసుకొనే వయస్సు రాలేదు" వంటి వాక్యాలు.

వయో పరిమితి ఉండటానికి ఆత్మహత్య చేసుకోవటం వోటు వెయ్యటం లాంటిది కాదు కదా. ఒక విషాద కవితలో ఈ వాక్యాలు విరుద్ధ భావాన్ని కలిగిస్తాయేమోనని నాకనిపిస్తుంది.

ఇందులో కుదురుగా ఉన్న పద్యాలలో "పడవ నిద్ర" కూడా ఒకటి. ఈ పద్యం అందంగా కేప్పర్ చేసి, చక్కగా పటం కట్టిన లాండస్కేప్ లాగా ఉంది. మిగతా పద్యాలతో పోల్చి చూసినప్పుడు, చేతికి దొరక్కండా అన్నివైపులకీ పరుగెడుతూ దుమ్ములో ఆడుకొనే పిల్లల్ని, తయారు చేసి, తలదువ్వి, ఒక చోట కూర్చోబెట్టి తీసిన పోర్ట్రయిట్ లాగా కూడా ఉంది. పడవ ప్రయాణంలో నిద్ర వచ్చి వాలటం సాధారణమైన అనుభవమే.

నిద్రను ఒక స్త్రీగా ఊహించిన ఈ కవిత ఎంతో హృదయంగా సాగింది. పడవలో ఉన్న నిద్ర వాతావరణాన్ని నదికి ఆపాదించటం కూడా మంచి ప్రభావాన్నిచ్చింది.

నీటి నిద్రలో

పడవ తేలుతూ

వేగంగా పోతూ

ఆమె ఎక్కణ్ణించో రావటం, దగ్గరగా కూర్చోవటం, మాటల్లోకి జారటం, చివరకు ఇద్దరూ పడవ దిగి వెళ్ళిపోవటం - ఇలా వర్ణన మొత్తం చాలా సాధరిణీకరింపబడిందని చెప్పుకోవచ్చు. నిజానికి ఇందులో ఆమె ఎవరైనా కావచ్చు - నిద్ర, కవిత్యం, ఊహ ప్రేయసి, తాను కోల్పోయిన నిజ అంతరంగం - ఇలా పలు రకాలుగా చెప్పుకోవచ్చు. అసలు కవిత శీర్షిక "పడవ ప్రయాణం" అని పెట్టిఉంటే మరింత బాగుండేదని నాకనిపిస్తుంది. అప్పుడు, వివిధ రకాలుగా దీనికి అర్థం చేప్పుకొనే అవకాశం ఎక్కువగా ఉండేది.

ప్రస్తుతం మంచి కవిత్యం రాస్తున్న కవుల్లో నాయుడు కూడా ఒకరు. పద్యాన్ని భావించటంలో, ఒడుపుగా నిర్వహించటంలోనూ అతనికున్న నైపుణ్యానికి ఈ కవిత ఒక చక్కటి ఉదాహరణ.

కవిత పూర్తి పాఠం:

పరుగెట్టుకుంటో వెళ్ళి

చిన్న పలచని చెక్కపడవలో

నీళ్ళల్లో కూర్చుంటాను

ఆమె ఎక్కడైందో వచ్చి
నన్నానుకుని ఎక్కడకో వెళ్తువుంటాం

నీటి నీడలో
పడవ తేలుతూ
వేగంగా పోతూ

ఆమె మరీ దగ్గరగా
దగ్గరగా ఆమె మాటల్లోకి
నాలో పెరుగుతున్న జ్ఞాపకాల్లోకి

ఆకాశం రంగుల నీళ్ళల్లో
బరువు చెట్ల రంగుల్లో
మా ఇద్దరి కళ్ళతో

పడవ దిగి వెళ్ళిపోయాం

(ఎం.ఎస్.నాయుడు సెంట్రల్ యూనివర్సిటీలో ఫిలాసఫీ చదువుకున్నారు. "ఒక వెళ్ళిపోతాను" అనే కవితా సంకలనం వెలువరించారు.)

ZZ

వాయుశిల్పం

కవిత్వం రాయటానికి కవులెన్నుకొనే అంశాలు అనేకంగా ఉన్నా, వాటిలో రెండు మాత్రం నాకు ప్రత్యేకంగా కనిపిస్తాయి. ఒకటి కవిత్వం మీద కవిత్వం రాయటం. కవిత్వం ఎలాఉండాలన్న విషయం మీదే కాదు, పద్యం రాయటం గురించి, పూర్తికాని పద్యం గురించి, అసలు పద్యం రాయాలని లేకపోవటం గురించి కూడా కవులు పద్యాలు రాయగలుగుతారు. ఇటువంటి సౌలభ్యం బహుశ ఇతర ప్రక్రియల్లో ఉన్నవారికంతగా లేదనుకుంటాను.

రెండవ అంశం: ఇతర కళలవల్ల కలిగిన ప్రేరణతో కవిత్వం రాయటం. మంచి సంగీతం విన్నప్పుడు, మంచి చిత్రాన్ని చూసినప్పుడు, ఒక గొప్ప చలనచిత్రాన్ని వీక్షించినప్పుడు కలిగిన అనుభూతిని వర్ణిస్తూ కవులు పద్యాలు రాస్తూంటారు. ఇటువంటి పద్యం కేవలం పొగడ్డ మాత్రమే అయితే దానివల్ల ఎవరికీ ఉపయోగంలేదు. అలా కాకుండా, అప్పుడు కలిగిన అనిర్వచనీయమైన అనుభూతికి తన పదాలతో, పదచిత్రాలతో రూపం ఇవ్వటానికి కవి ప్రయత్నించినప్పుడు దానికి ప్రాధాన్యత ఏర్పడుతుంది. ఇటువంటి ప్రయత్నం ఇతర కళల్లో కూడా జరగవచ్చుగాని, చాలా తక్కువ. ఇతర కళారూపాలవల్ల కలిగే స్పందనని ఆవిష్కరించటంలో కవులే ముందుంటారని చెప్పుకోవాలి. సంగీతానికి స్పందించి రాసిన కవితల్లో పసునూరు శ్రీధర్ బాబు కవిత "వాయుశిల్పం" కూడా ఒకటి. ఇది "అనేకవచనం" అనే కవితాసంకలనంలో దొరుకుతుంది.

శ్రీధర్ కవిత్వంలో సున్నితమైన పదచిత్రాలు, పదాల్ని భిన్నంగా సంయోజించి ఒక కొత్త ప్రభావాన్ని కలిగించే ప్రయత్నం తరచుగా కనిపిస్తాయి. ఊదుతూ వాయించే వాయిద్యంతో సృజించిన సంగీతాన్ని వర్ణిస్తున్నాడు కాబట్టి, వాయుశిల్పమని చెప్పటం అటువంటిదే. ఇంకా, పోలికలేవీ లేకుండా, కేవలం మానవీకరణతో అద్భుతమైన ప్రభావాన్ని కలిగించే సందర్భాలు కూడా అనేకం ఈ కవితల్లో మనకెదురౌతాయి. ఉదాహరణకి,

"సరుగుడు చెట్ల మధ్యనుంచి

సముద్రం

మనల్ని ఎగిరెగిరి చూస్తోంది"

అనే హైకూని చెప్పుకోవచ్చు. ఇంకా పావురాలు జలజలా తప్పుకోవటం, గులాబీయానంలో హేమంతం వెళ్ళిపోవటం వంటి వర్ణనల్లో కూడా, కుప్తమైన పదచిత్రాలు విశేషమైన ప్రభావాన్ని కలిగిస్తాయి.

మొదట చెప్పినట్లు, కవిత్వం గురించిన నిర్వచనాలు కవులు తరచు తమ కవితల్లో ఇస్తూ ఉంటారు. ఒక కవితలో శ్రీధర్ "దారి తప్పిన పాటకన్నా గొప్ప కవిత్వం లేదు" అంటూ చెప్పిన నిర్వచనం కొత్తగా అనిపిస్తుంది.

"వాయు శిల్పం" కవితలో సంగీతానికి పరవశించినప్పుడు కలిగిన గాఢమైన అనుభూతిని అక్షరీకరించే ప్రయత్నం చాలా ప్రతిభావంతంగా సాగింది. దేనికైనా పరవశమై కరిగిపోవటం కూడా ఒకరకమైన ఆత్మ సమర్పణే కాబట్టి, ఇటువంటి సందర్భంలో కవులు తమను తాము నిస్సహాయులుగా చిత్రించటంద్వారా, అనుభవపు ఔన్నత్యాన్ని మనకవగతం చేస్తారు. ఈ క్రింది వాక్యాలలో ప్రకటితమయ్యే భావం అదే:

ఇక స్పృశించడానికేం లేదు.. అంతా స్పర్శాలోలత్వమే-

స్వనస్నానమాచరించి

శీతాకాలపు గదిలో చుబుకంకింద

వణికి పిడికిళ్ళేసుకుని ఓ మూల ముడుచుక్కాచోవల్సిందే !

గొప్ప సంగీతంలో కన్నీరు వచ్చేంతగా తాదాత్వం చెందినప్పుడు, మనసు దానితో పరిశుభ్రమైనట్టు అనుభూతికలగటం సహజం. "చెక్కిళ్ళపై రాల్చుకున్న నా గతించిన క్లేశాలు" అన్నప్పుడు కవి ఈరకమైన అనుభూతిని వర్ణిస్తున్నాడు. అదే విధంగా ఈ అనుభూతిని, తాదాత్వంతనూ సాధ్యమైనంత వరకూ దాచుకొని, బహుశ కలలోకి కూడా కొనసాగించుకోవాలని అనిపించటం కూడా జరుగుతుంది. అందుకనే, "ఇంక ఈ రాత్రి నన్నెవరో మాటాడించేలోపే నిద్రపుచ్చాలి" అనే వాక్యంతో కవితను ముగించటం ఎంతో సమంజసంగా అనిపిస్తుంది.

కవితలో పంక్తుల్ని విడగొట్టే విధానం, అక్షరాల కూర్పు వంటివి ఎప్పుడూ ఆసక్తికరంగానే ఉంటాయి. అక్షరమైతి పాటించే కవితల్లో, మైతి కవసరమైన కారణం ఉంటుందిగాని, సాధారణంగా వాక్యంలో విరుపుకోసమో, విరామంకోసమో పంక్తులు విభజించటమే ఎక్కువగా కనిపిస్తుంది. అక్షరాల కూర్పులో వైవిధ్యంద్వారా, ఒక అదనపు ప్రభావాన్ని కలిగించే ప్రయత్నం శ్రీధర్ కవితల్లో అక్కడక్కడా చేసారు. ఈ కవితలో

కుర్చీ దేహంలోకి

స్వర

ధా

ర

గా ఒలికిపోతున్న నేను

అన్నచోట దీనిని గమనించవచ్చు. అలాగే, "వైకూల వర్షం" అనే కవితల సమాహారాన్ని, వర్షం పడుతున్నట్టుగా కూర్చటం కూడా ఇటువంటిదే.

ఒక సంగీత కవేరీ విన్నప్పుడు కలిగే అనుభూతిని సమర్థవంతంగా ఆవిష్కరించిన కవితల్లో "వాయుశిల్పం" కవితను ప్రత్యేకంగా చెప్పుకోవచ్చు.

కవిత పూర్తి పాఠం:

ఆడిటోరియంనిండా పర్చుకున్న
 ఉల్లిపారల పరవళ్ళు శబ్దస్పర్శల తీవ్రప్రకంపనల అల్లాడుతూ
 క్షణం నుండి క్షణాలకు పర్చుకుంటున్న
 స్వరకీకారణ్యంలోకి తన చిటికెన వేలందించి
 లాక్కెడుతున్న పాపగుప్పిట ఉక్కిరిబిక్కిరవుతున్న
 నాల్గుదుల మౌత్ ఫీస్ కవాటాల కలకలారావం !
 వేనవేల నేను వెంటిలేట ర్లోంచి జారే
 పగటివెలుగు ప్రవాహంలో కొట్టుమిట్టాడే రేణువుల్లా-
 పెదాల పదనిసల వెంట
 ఒంపులు తిరుగుతున్న గాలి
 ఒక ముగ్ధమనోహర వాయుశిల్పాన్ని వాటేసుకున్న
 తేమ కౌగిలిగిలి-
 ఇక స్పృశించడానికేం లేదు.. అంతా స్పర్శాలోలత్వమే-
 స్వనస్నానమాచరించి
 శీతాకాలపు గదిలో చుబుకంకింద
 వణికి పిడికిళ్ళేసుకుని ఓ మూల ముడుచుక్కాచోవల్పిందే !

 కరతాశ్చర్చనుల్ని కబళించిన
 అడవి ఏడారైన మౌనం-
 కుర్చీ దేహంలోకి
 స్వర
 ధా

ర

గా ఒలికిపోతున్న నేను

చెక్కిళ్ళపై రాల్చుకున్న నా గతించిన క్లేశాలు

ఇంక ఈ రాత్రి నేనేం చెయ్యను ??

చిత్తడి చిత్తడైన గుండెకాయ మీద వికశించిన మొగ్గతో

వెచ్చటి ప్యాంటు జేబులో దోపుకున్న చేతుల్లో రోడ్డువెంట-

ఇంక ఈ రాత్రి నన్నెవరో మాటాడించేలోప నిద్రపుచ్చాలి !!

(పసునూరు శ్రీధర్ బాబు ఇండియటుడ్జ్, చెన్నై లో పనిచేస్తారు. "అనేక వచనం" అనే కవితాసంకలనం వెలువరించారు.)

ఒకటికి ఒకటి

ష్రీకా సంపాదకులు సైతం జైలుపాలవుతున్న ప్రస్తుత తరుణంలో, ఒక ఖైదు కవిత గురించి చెప్పుకోవటం సందర్భోచితంగా ఉంటుందనుకుంటాను. కంచెర్ల గోపన్న దగ్గర్నుంచి వరవరరావు వరకు తెలుగులో జైలు కవిత్వం రాసిన కవులు చాలామందే ఉన్నారు. స్వాతంత్ర్య సంగ్రామం మొదలుకొని అనేక ఉద్యమాలలో కవిత్వం రాసి జైలుకు వెళ్ళిన వారు, జైలుకు వెళ్ళి కవిత్వం రాసిన వారు ఎందరో ఉన్నారు. నిర్బంధంగా రాసిన కవిత కంటే, నిర్బంధంలో రాసిన కవితలోనే కవిత్వం బాగా పలికిన మాటకూడా నిజం. ఇదే కాకుండా, జైల్లో రాసిన ఆత్మ కథలు, వ్యాఖ్యానాలు, ప్రపంచ చరిత్రలు వంటి కవిత్యేతర సాహిత్యం గురించి చెప్పనక్కర్లేదు. కొన్ని రోజుల జైలు జీవితంలో తను అనుభవించిన మానసిక స్థితిని వర్ణిస్తూ రాసిన కవితలతో పి.మోహన్ "కిటికీ పిట్ట" అనే సంకలనం వెలువరించారు. ప్రస్తుతం పరిశీలిస్తున్న కవిత ఈ సంకలనంలోనిదే.

ఈ కవి వివరాలు నాకంతగా తెలియవు గాని, వామపక్ష ఉద్యమాలతో సంబంధం కారణంగా జైలుకు వెళ్ళినట్లు ఈ కవితలు, ముందు మాట మొదలైన వాటివల్ల అర్థమౌతోంది. ఐతే, ఈ కవితల్లో ఒకటిరెండు చోట్ల తప్ప, రాజకీయ భావాల చర్చ, ఎర్రదనం, సుత్తీ కొడవలి వంటి సాధారణమైన ప్రతీకలు కనిపించవు. జైల్లో ఎదుర్కొన్న చిత్రహింసను వర్ణించిన సందర్భాలు మాత్రం అనేక కవితల్లో ఉన్నాయి. వాటిలో ఒక విశేషమేమిటంటే తను గురైన భయంకరమైన చిత్ర హింసల్ని వర్ణిస్తున్నప్పుడు కూడా ఎటువంటి ద్వేషమూ వ్యక్తం కాదు. తనను హింసించే వారిలో దాగిన "మనిషిత్వం ఆనవాలు" కోసం వెతకటం, వారితో "నిజంగా నిన్ను చూస్తే గుండె తరుక్కుపోతుం"దని చెప్పటం, చివరికి వారిని "ప్రియ శత్రువా" అని సంబోధించటం వింతగా తోస్తుంది. చిత్రహింసను చెప్పటానికి మృదువైన పదచిత్రాలు ఎన్నుకోవటం కూడా నాకు ఆశ్చర్యం కలిగించింది. ఉద్యమ కవిత్వంలో ఇటువంటి ధోరణి చాలా అరుదుగా కనిపిస్తుంది.

బాధ వెంటే కవిత్వం ఉంటుంది. పువ్వుల్లా తనపై రాలిన అక్షరాలే భౌతికమైన బాధనుంచి ఊరటనిస్తాయని ఈ క్రింది పదచిత్రంతో సూచించిస్తూ ఉండవచ్చు.

కరెంటు షాకుల్లా
 స్రున మాడే పచ్చి ముళ్ళ తీగలు
 ముందే ఓ వాగుపక్కన
 వొళ్ళంతా పూసిన పారిజాతం
 చర్మంలోకి దిగిన కంపను
 మెల్లగా తొలగించుకున్నప్పుడు
 తలపై జల్లులు జల్లులుగా

మోదుగు పూలు

ఐతే, జైల్లో అనుభవించిన చిత్రహింసలకంటే, అక్కడి ఒంటరి తనమే కవిని ఎక్కువగా బాధించిందని అనేక కవితలలో తెలుస్తుంది. ఈ ఒంటరితనం గురించి రాసిన కవితలు ఈ సంకలనంలో చెప్పుకోదగినవి. మరీ ముఖ్యంగా ఎవరితో నైనా మాట్లాడాలనే, కనీసం ఎవరైనా పలకరోస్తే చాలునన్న భావాన్ని వ్యక్తం చేసే కవితలో, "ఎవరైనా కాసేపు పలకరిం చారో- ప్రేమేఅక్కర్లేదు- పొడి మాటలైనా చాలు" అని, "ప్రేమగానే అక్కర్లేదు, వొట్టి ధ్వనిమయ పదాలైనా చాలు" అని చెప్పటం కవి అనుభవించిన ఒంటరితనానికి అద్దం పడుతుంది.

నిర్బంధంలో ఒక్కొక్క రోజూ ఎంత భారంగా గడుస్తుందో "ఒకటికి ఒకటి" అన్న ఈ కవిత ప్రతిభావంతంగా చిత్రిస్తుంది. మనం ఎక్కడైనా చిక్కుకుపోయినప్పుడు, ఈ సమయంలో మన సన్నిహితులు, స్నేహితులు ఈ సమయంలో ఏం చేస్తూ ఉంటారో అని ఆలోచిస్తూ ఉంటాం. ఈ క్రింది వాక్యాలు అటువంటి మానసికస్థితినే ప్రతిబింబిస్తాయి :

నేటికి సరిగ్గా ఏడు దినాలు
 బైట నాకోసం పూచిన పూలన్నీ ఏమాయెనో
 మిత్రుల సాయంత్రపు టీ వేళలు అలిగినవో
 అయ్యా
 కాసేపు కిటికీపట్టు రెక్కలు తెరవండి
 కాళ్ళకు గట్టి తాళే కట్టుకొని వదలండి

ఈ కవి చిత్రకారుడు కూడా అన్న సంగతి ముందుమాట వల్ల తెలిసింది. తను జైల్లో లేకపోయింటే తన గదిలో ఎటువంటి చిత్రాలు గీసుకుంటూఉండేవాడో వివరంగా ఒక కవితలో వర్ణించారు కూడా.

జైలు గోడల మీద గీసిన చిత్రాలను గుహచుట్టూ కృరవృగాలు తిరుగుతుండగా, ఆదిమమానవుడు తన గుహలో గీసిన చిత్రాలతో పోల్చటం బాగుంది.

చీకటి కొట్టు నిర్బంధంలో ఉన్నప్పుడు స్వేచ్ఛపై కోరిక ఎంత బలంగా ఉంటుందో, వేరే ఏమీ అక్కర్లేదని, కాసేపు అలా బయట కూర్చుని ఆకాశాన్ని చూడగలిగితే చాలునని ఎలా అనిపిస్తుందో ఈ వాక్యాల్లో ప్రతిభావంతంగా చెప్పారు.

నాకే హిమ సమూహాలూ అక్కర్లేదు

ఏ పూలవనాల కోయిల పాటలూ అక్కర్లేదు
 మీ కట్టెదుట
 కాసేపలా నిల్చునో కూచునో
 పాడిబారిన పగళ్ళనో
 నక్షత్ర సహితమో నక్షత్ర రహితమో అయిన
 నిరామయ చలిర్నాతులనో
 చూస్తూ ఊరకే అలా కేవలం శ్వాసీస్తాను

రోజుల్ని లెక్కబెట్టుకుంటూ సాగే కవితని, అసలు రేపంటూ ఒకటి ఉంటుందో ఉండదో అనే సంశయంతో ముగించటం కూడా సముచితంగా ఉంది. ఐతే, కవిత నిడివి కొంత తగ్గించి ఉండవచ్చనుకుంటాను. అప్పుడు కవితకు మరింత బిగువు సమకూరి ఉండేది.

జైలు జీవితాన్ని దానిలో కూడుకొనిఉన్న హింస, ఒంటరితనం, రేగే జ్ఞాపకాల ధూళి, స్వేచ్ఛ కోసం కలిగే తపన, నిరంతర సంశయం - వీటన్నిటితో కలిపి ఆవిష్కరించిన సంకలనం "కెటికీ పిట్ట". ఇందులో ఉన్న మంచి కవిత్వానికి ఈ కవిత ఒక ఉదాహరణ.

కవిత పూర్తి పాఠం

ఇవాళ్ళికి సరిగ్గా మూడు దినాలు
 ఒక దుఃఖానికి మూడు దినాల ఆయుష్షు
 రేయింబవళ్ళ పురాణోకంలో
 రోజుకైదుసార్లు దగ్గరెక్కడో 'అజా'
 ఎదారి బిడారులోంచి
 ఒంటరిగా
 ఒయాసిస్సు జాడకోసం
 ఇసుకమేటల నడుమ
 ఓ యువకుని వొంటరి క్రందన

ప్రియ ప్రవక్తా !

'ఆయా అల్లా !

ఇస్ దోజాఖ్ సే ముయ్యే జల్దీ బజావో ' అని
నా తరపున ప్రార్థన చేయుము !

ఔను

ప్రేలాపన సద్యోజనితాల పెనుగులాట

ఉన్నదే లేనట్లు లేనిది ఉన్నట్లు

పెను కాలరాహిత్యంలోంచి బోచేవారెవరు?

ఊహాతీత వెల్లవల సుడిలో

ప్రాచీన నావికుడి ఆత్మఘోష

ఒకటికి ఒకటి

ఇలాంటి చోట బహు భారమైనది

నేటికి సరిగ్గా ఏడు దినాలు

బైట నాకోసం పూచిన పూలన్నీ ఏమాయెనో

మిత్రుల సాయంత్రపు టీ వేళలు అలిగినవో

అయ్యా

కాసేపు కిటికీపిట్ట రెక్కలు తెరవండి

కాళ్ళకు గట్టి తాళే కట్టుకొని వదలండి

రెక్కలున్నది ముడుచుకోడానికా!

ఈకె పక్కన ఈకె విసనకర్త వీవెన

రెక్కల టపటపలో ఈకెలెన్ని రాలినా చింతలేదు

ముడుచుకుపోయిన స్థితి కంటే

ఆత్మహననమైనా

పురివిప్పడం గొప్ప కాదూ !

రాలిన ఈకెల లెక్క ప్రకారమే
నేటికి సరిగ్గా పదకొండు నరకాలు

పెరిగిన చేతి గోళ్ళు
గడచిన నిర్బంధ దినాలకు గుర్తుగా
గోడలపై చిత్తరువు లేవో చెక్కుతూ
గుహచుట్టూ క్రూర మృగాలు ముసిరినవేళ
దుఃఖిత ఆదిమానవుని
నెత్తుటుగోళ్ళ చిత్రలిపి!

సూర్య కిరణం
చంద్ర శీతలం
మృగ్యమైపోయిన
పదమూడు కన్నీటి రేయింబవళ్ళ
బరువు బరువైన పలవరింత

నాకే హిమ సమూహాలూ అక్కర్లేదు
ఏ పూలవనాల కోయిల పాటలూ అక్కర్లేదు
మీ కట్టెదుట
కాసేపలా నిల్చునో కూచునో
పాడిబారిన పగళ్ళనో
నక్షత్ర సహితమో నక్షత్ర రహితమో అయిన
నిరామయ చలిర్నాతులనో
చూస్తూ ఊరకే అలా కేవలం శ్వాసిస్తాను

ఒకటి పక్కన ఒకటి

ఇలాంటి చోట బహు దుఃఖమైనది.

ఈ రేయికిక నిదురలేదు
 నెత్తురు పీల్చే దోమల గురించే కాదు
 మనుషులను తింటున్న మనుషుల గురించే
 ఈ హింసామయ కుటీరంలో
 దీర్ఘతపంలో చింతనలు పోతున్నా ...
 అయినా ఏమిటిట్లా?
 మనుషులనే ప్రేమించాననుకో
 అరుణిమ పులుముకున్న సంధ్యలోనే
 పేరు తెలియని పక్షినై పాడుకున్నాననుకో
 అయినా ఎందుకిట్లా?
 గదిలో నేను బందీనా?
 నాలో గది బందీనా?

అవునుగాని
 ఇంతకూ రేపటికిలా దినాలు లెక్కపెట్టే స్థితి
 ఒకటంటూ ఉంటుందా మిగిలి !

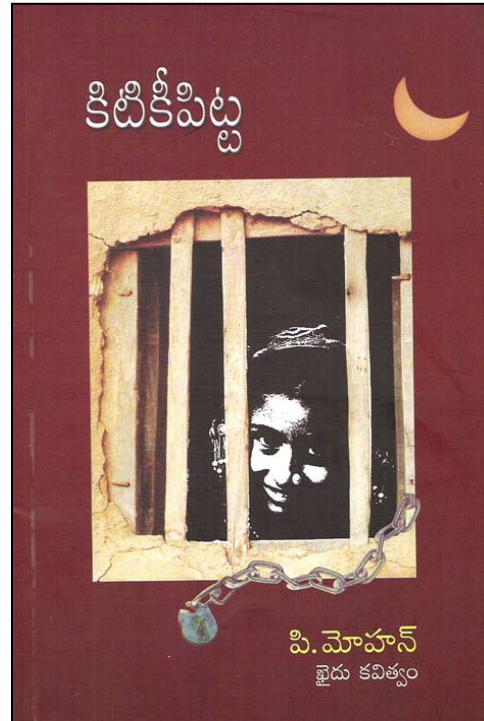
సంశయమెప్పుడూ
 తక్కెడ గిన్నెల మధ్య ఊగే ముల్లు

ఊగిసలాట నా వొక్కడి చావుబతుకుల గురించే కాదు
 ఊపిరి పోయగల ఉద్యమాల హరివిల్లుగురించీ
 ఉబికిన నుదితినరాలను దిద్దుకుంటూనో

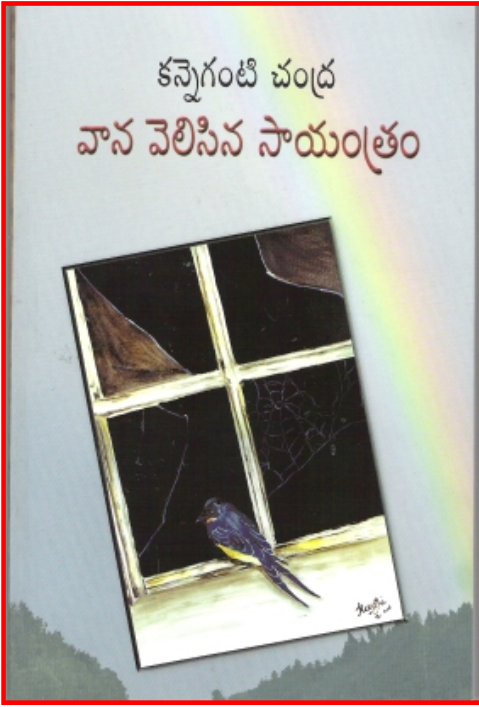
గడ్డం ముడిచిన పిడికిలితో
 రోడిన్ చెక్కిన 'థింకర్' శిల్పంలా
 ఎడతెగని ఒకే ఒక నమ్మకపు చింతనావృత్తిలోనో

ఒకటికి ఒకటి
 ఇలాంటి చోట
 ఇప్పుడైనా ఎప్పుడైనా
 గీతకావల ఈవల వేలాడే తక్కెడ ముల్లే
 తూకాల లెక్క తేలేవరకూ !

- పి. మోహన్

మృత్యువుతో తొలి పరిచయం

కావ్యాలు, ప్రబంధాలవంటి సాంప్రదాయ సాహిత్యంలో ఎక్కడ చూసినా కథ, కవిత్వమూ కలిసే ఉంటాయి. వాటిలో కవిత్వానికవసరమైన అలంకారాలతో బాటు కవి పాత్రల్ని, సంఘటనల్ని సృష్టించటం, ఆయా సంఘటనలకి వివిధ వ్యక్తుల స్పందనల్ని వర్ణించటం తరచు చెయ్యవలసి వస్తుంది. ఆధునికకాలంలో కథ, కవిత్వమూ వేరుపడ్డాక, మన కవులు, మరీ ముఖ్యంగా వచన కవిత్వం రాసే కవులు వాటి మధ్య అంతరాన్ని విధిగా పాటిస్తూ వచ్చారనే చెప్పాలి. రావిశాస్త్రి వంటి కొద్దిమంది రచయితల కథల్లో కవితాత్మకమైన వర్ణనలు చోటుచేసుకున్న సందర్భాలనేకం ఉన్నా, కవులు రాసే ఖండికల్లో కథతో కూడిన వస్తువు తీసుకున్న సందర్భాలు మాత్రం చాలా తక్కువ. దీనివల్ల కవిత్వంలో గాఢత పెంపొంది అవకాశం పెరిగిన మాట నిజమే అయినా, కల్పనకు సంబంధించి ఒక భాగాన్ని కవి వదులుకున్నట్టువుతుంది. ప్రతిభావంతుడైన కవి కథతో కూడిన వస్తువుని ఎంచుకున్నా, మంచి కవిత చెప్పగలుగుతాడు. కవి, కథకుడు కూడా అయిన చంద్ర కన్నెగంటి కవితాసంకలనం "వాన వెలిసిన సాయంత్రం" లో ఇటువంటి కవితలు కొన్ని ఉన్నాయి. ప్రస్తుతం పరిశీలిస్తున్న కవిత "మృత్యువుతో తొలి పరిచయం" వాటిలో ఒకటి.

వచన కవితలో మరీ కథాకావ్యాలు రాయవలసిన అవసరం లేదుగాని, చిన్న ఖండికల్లోనే ఒక సంఘటనని గుర్తించటం, దానిని పరిమితమైన వాక్యాలలో ఆకట్టుకొనే విధంగా వర్ణించే ప్రయత్నం చెయ్యటం మంచిదే. అసలు ఒక సంఘటనని గుర్తించటంలోనే కవి తాత్విక దృష్టి, చేతనా సౌకుమార్యం మనకు తెలుస్తాయి. ఒక సున్నితమైన అంశాన్ని తీసుకున్నప్పుడు, అందుకు తగినట్టుగా దానిని నిర్వహించటం కవికి చాలా ముఖ్యం. పిల్లలు, మృత్యువు - ఈ రెండూ సున్నితమైన అంశాలే. పిల్లలకి మృత్యువుతో కలిగిన తొలిపరిచయాన్ని వస్తువుగా ఎంచుకోవటం, దానిని మరింత సున్నితంగా నిర్వహించటం వల్ల ఇది మంచి కవితగా రూపొందింది.

కథతో కూడిన కవితలో మిరుమిట్లు గొలిపే పదచిత్రాలు నిర్మించటానికి అవకాశం ఉండకపోవచ్చు. ఒక సంఘటనని వర్ణించేటప్పుడు కవిత ఎక్కడ మొదలుపెట్టబడి, ఎంతవరకు కొనసాగి, ఎలా ముగింపబడిందనే విషయం ఎక్కువ ప్రాధాన్యతను సంతరించుకుంటుంది. ఐతే, ఈ సంకలనంలో ఉన్న ఇతర కవితలలో పదచిత్రాల కల్పనకి, ఊహ వైచిత్రీకి కొదవలేదు. వసంతం వచ్చినప్పుడు మంచు మళ్ళీ ఏడురంగులుగా విడిపోతుందని, వాన వెలిసిన ఊరు తలారా స్నానం చేసి ఎండ తువ్వలు వెతుక్కుంటున్నట్లుంటుందని, చెరువుగట్టు మీద చెట్టు ఒంగి కడవతో నీళ్ళు ముంచుకుంటూ నీళ్ళల్లో నీడ చూసుకొనే పడుచులా ఉంటుందని చెప్పే లాంటి అందమైన పదచిత్రాలు అనేక కవితల్లో మనకు ఎదురౌతాయి. వాటికంటే భిన్నమైన ఈ కవిత, దీనిలో మానవీయత, ఆశ్చర్యం, జాలి, దుఃఖం, ఆశ వంటి విభిన్నమైన భావాలు కలగలిసినకారణంచేత, నిరలంకారంగా ఉంటూనే మనసుని హత్తుకుంటుంది.

ఈ కవితలో ఒక గాయపడిన పక్షి చుట్టూ పిల్లలు గుమిగూడటం, దానికి సపర్యలు చేసి కాపాడే ప్రయత్నం చెయ్యటం పిల్లల్లో సహజంగా ఉండే ఉత్సుకత, కరుణ వంటి గుణాల్ని తెలియజేస్తుంది. తరువాత, అది మరణిస్తే, వాళ్ళంతా ఏడవటం, ఒక గుంట తవ్వి దానిని పూడ్చిపెట్టటం వారిలో ఉండే సానుభూతిని, చిన్న చిన్న ప్రాణులపట్ల వారికుండే ప్రేమని చూపిస్తుంది. కొన్ని రోజులకి పక్షిని పాతిపెట్టిన చోట మొలిచిన మొక్క గురించి చెబుతూ కవితను ముగించటంవల్ల, మృత్యువు ఒక ముగింపు కాదని, జీవం వివిధ రూపాలలో కొనసాగుతూనే ఉంటుందని సూచించినట్లయింది. దీనివల్ల కవితకు ఒక తాత్వికమైన లోతు ఏర్పడింది. పక్షి స్థానంలో మొలకెత్తిన మొక్క "రెండాకులు రెక్కల్లా రెపరెపలాడుతూ" ఉందని చెప్పిన పోలిక ఎంతో సముచితమైనది.

ఈ కవిత నిర్మాణం గురించి కూడా ఒక మాట చెప్పుకోవాలి. వచన కవితను పంక్తులుగా విడగొట్టటంలో వివిధ వ్యూహాలు కవులు పాటిస్తూ ఉంటారు. పూర్తిగా కథతో కూడిన కవితను అలా పంక్తులుగా విడగొట్టవలసిన అవసరం లేదు. అందుకే ఈ కవితలో కేవలం కొన్ని చుక్కలతో వాక్యాలను వేరుచేస్తూ అంతా ఒక పేరాగావులాగా కూర్చటం సరైన పద్ధతేననిపిస్తుంది.

తెలుగులో అంతగా లేకపోయినా, కథతో కూడిన కవితల సంఖ్య ఇతర భాషల్లో ఎంతవరకూ ఉంటుందనేది ఆసక్తికరమైన ప్రశ్న. సమకాలీన అమెరికన్ కవిత్వాన్ని పరిశీలించినప్పుడు వాటిలో అధిక శాతం కవితల్లో కథను పోలిన సంఘటనల వర్ణనలే తరచు కనిపిస్తాయి. ఇవన్నీ మంచి కవితలే అని చెప్పలేం. అన్నిటిలాగే వీటిలోనూ మంచి, చెడ్డా ఉంటాయి. అయినప్పటికీ, కథాంశం కలిగిన అటువంటి కవితల్ని కూడా ప్రయత్నించటం, వాటిని ప్రతిభావంతంగా నిర్వహించటం అభిలషణీయం. అటువంటి ఒక సఫల ప్రయత్నానికి ఉదాహరణ ఈ కవిత.

కవిత పూర్తి పాఠం:

ఆటల్లో మునిగినా ఎట్లా గమనించారో, ఎవరు ముందుగా
చూశారో తెలియదు, పిల్లలంతా గుమిగూడారు దాని చుట్టూ...
వాళ్ళ కేకలు, చిందులూ చిటికెలో వదిలేసి ... ఎంత ఎగరాలని
చూస్తున్నా ఎగరలేకపోతోందది.... జబ్బో... ఆకలిదప్పులో దాని
సత్తువంతా లాగేశాయి... ఎంత చిన్న పిట్ట.. లేత, ముదురు
గోధుమరంగుల్లో...చిన్నదో పెద్దదో తెలియదు వయసులో ...
ఏ దూరదేశాల పయనంలో ఏ గాలి మోసం చేసిందో, లేక ఈ
చుట్టుపక్కల ఏ గూటినుంచి జారిపడిందో తెలియదు... పిల్లల
ప్పటికే ఎంతో దయతో దాన్ని చేరదేశారు..రెక్కల్లాంటి తమ
మెత్తటి వెచ్చటి అరిచేతులతో...హడావుడిగా నీళ్ళూ,గింజలూ
పరిగెత్తుకొచ్చాయి...ఒక డబ్బా దానికి గూడయింది...దాంట్లో
దానికి పచ్చిక పడక ఏర్పాటుయింది...ఈ మధ్యలో దాని
ఆయువు ఎప్పుడో ఎగిరిపోయింది. అది తెలిసీ తెలియగానే
పిల్లలంతా గొల్లమన్నారు...వలవల ఏడుపులు..ధారలుగా
కన్నీళ్ళు...అప్పటికప్పుడే దానికో పేరు...ఫాల్కో ఒక గుంట

తవ్వి దాన్ని పూడ్చి పెట్టారు...అర్ధాకలి, ఆరిపోయిన కన్నీటి
చారికలే మిగిలాయా పూటకీ...ఇంకెన్ని మరణాలకు సరిపోను
మిగుల్చుకున్నారో కన్నీరు మరి!

పాతిపెట్టిన తావునే ఇవాళ ఓ మొక్క మొలిచింది.. రెండా
కులు రెక్కల్లా రెపరెపలాడుతూ..ఎగరలేకపోయినా..ఎగరాలని
ప్రయత్నిస్తూనో..పైనపోయే పిట్టల్ని రారమ్మని పిలుస్తూనో...
పిల్లలకెంత సంబరమో మొక్కను చూసి!

-చంద్ర కన్నెగంటి

(కవి కథకుడు అయిన చంద్ర కన్నెగంటి వివిధ పత్రికలలో అనేక కథలు, కవితలు రాసారు.
"వాన వెలిసిన సాయంత్రం" అనే కవితాసంకలనం వెలువరించారు. ఒక కథా సంకలనాన్ని
కూడా తీసుకువచ్చే ప్రయత్నంలో ఉన్నారు. అమెరికాలోని టెక్సస్ రాష్ట్రంలో నివాసం)

కర్ణుడు

పౌరాణిక పాత్రల్ని, చారిత్రక సంఘటనల్ని ప్రతీకలుగా వాడుకొన్న సందర్భాలు సమకాలీన కవిత్వంలో అనేకం కనిపిస్తాయి. వీటిలో కవి తన పరిస్థితిని ఏదో ఒక పాత్ర పరిస్థితితో పోల్చి చెప్పటమో ఒక సమకాలీన సంఘటనని మరొక చారిత్రక లేదా పౌరాణిక సంఘటనతో అన్వయించి చెప్పటమో చేస్తుంటాడు. ఏది ఏమైనా వాటిలో కవికి తన మానసికస్థితి, తన స్పందన ముఖ్యం. ఆ యా పాత్రలు, సంఘటనలు కేవలం ఆలంబనగా ఉపయోగపడతాయి. అలా కాకుండా, కథలో వచ్చే వివిధ సందర్భాలలో ఒక పాత్ర మానసికస్థితి ఎలా ఉంటుందనిగాని, ఒక చారిత్రక సంఘటన జరిగినప్పుడు ఎటువంటి పరిస్థితి నెలకొని వుంటుందనిగాని ఊహించి కవితలు రాసిన సందర్భాలు చాలా తక్కువ. ఆధునిక వచన కవిత్వంలో ఈ మాదిరి కవితలకి ఉదాహరణగా అర్జునుడు, హేమలెట్, రాస్కాలిన్ ఖోవ్ల గురించి బైరాగి రాసిన మూడు కవితలు చెప్పుకోవచ్చు. కాని మొత్తం మీద ఇటువంటి కవితలు అరుదు. ఈ కారణం వల్ల ఇక్బాల్ చంద్ కవితాసంకలనం "ఆరోవర్ణం" లో "కర్ణుడు" అన్న కవిత ప్రత్యేకమైనది.

మహాభారతంలో కర్ణుని పాత్రకున్న ప్రాముఖ్యత వల్ల, పాత్ర చిత్రణలో వున్న సంక్లిష్టతవల్ల కవితగా మలచటానికనువైన అంశాలనేకం ఆ పాత్రలో ఇమిడి ఉన్నాయి. సహజసిద్ధమైన సుగుణాలు, శక్తులు ఎన్ని ఉన్నా, అవేవీ సరైన సమయంలో ఉపయోగానికీరాని కర్ణుని జీవితం మానవయత్న వైఫల్యానికి ప్రతీకగా నిలుస్తుంది. ఈ కవి కర్ణుని గురించి రాయటానికి మరొక కారణం కూడా ఉండవచ్చు. వర్ణవ్యవస్థలో భాగం కాకపోయినా, దేశంలో తమనొక ఆరోవర్ణంగా భావించి, చేతి ఆరోవేలుతో పోల్చుకున్న కవిని, పాండవులలో ఆరవవాడుగా భావించదగిన కర్ణునిపాత్ర ఆకర్షించటం సహజమే. నిజానికి ఈ కవిత మొత్తం తను పాండవుల్లో ఆరవవాడుగా మారితే అది సమంజసంగా ఉంటుందా లేదా అని కర్ణుడుపడే విచికిత్స మీదే సాగుతుంది.

ఈ సంకలనంలో "ఆరోవర్ణం" అన్న కవిత ఒక్కటే రాజకీయాంశం మీద రాసిన కవిత. సమకాలీన తెలుగు కవిత్వంలో బాధితుని వైపునించి మట్లాడుతూ సాగే ఇతర కవితల స్వరంలోనే ఈ కవిత కూడా సాగుతుంది. ఇదిగాక, చాలా సున్నితమైన అనుభవాల గురించి రాసిన కవితలనేకం ఇందులో వున్నాయి. ఉదాహరణకు తల్లి, తండ్రి పోట్లాడుకుంటూ వుంటే, చిన్న పిల్లవాడు పొందే మానసిక వేదనని చిత్రించిన "నీలిగాయం" అన్న కవిత చెప్పుకోదగినది. వెన్నెల "సిల్కీ తెరల్లోంచి నీగో కన్నె నవ్వివట్టు" ఉందనటం, వరిచేల మధ్య కొంగలు "కాలువ మబ్బుల్లో ఈదులాడుతున్న చందమామ చేపపిల్ల"లని చెప్పటం వంటివి ఈ కవికున్న మంచి ఊహాశక్తిని సూచిస్తాయి. "ముళ్ళ మాటెందుకు? పువ్వులే గాయ పరిచాయి" ఒక నిర్లభ్య సంచారి చెప్పే కవిత ఒక రకమైన మెలాంకలీని బాగా చిత్రిస్తుంది. అలాగే, "నడివయసు ఏకాంతం" అనే కవితలో "యవ్వన కాంతీ వృద్ధాప్య మసకా రెండూ లేని పచ్చని పక్షి / ఆరిన నెగడు బూడిదపై రాతంతా రోదిస్తూ" అని ఒక వయసులో కలిగే దిగులుని, శూన్య భావననీ ప్రతిభావంతంగా చెప్పారు. సౌందర్య దృష్టి, పరిశీలన, తలపోత - వీటితోబాటు సున్నితమైన హాస్యం కూడా కవికి అవసరమే. "అదేది" అన్న కవితలో దోమ సంగీతానికి ఆ దమరిచి నిద్రిస్తున్న కూతురు, తను దోమను చంపేసరికల్లా, లేచి ఏడవటం, అదేదని వెతకటం, ఇప్పుడు దాన్నెక్కణ్ణి తెచ్చేదని కవి వాపోవటం బాగున్నాయి.

కర్ణుని అంతరంగాన్ని చిత్రిస్తూ రాసిన ప్రస్తుత కవిత మొత్తం ఒక స్వగతంలాగా సాగుతుంది. దీని సందర్భం కృష్ణుని ద్వారా తన జన్మ వృత్తాంతాన్ని తెలుసుకున్నతరువాత, కర్ణునిలో జరిగే అంతర్మథనం. ఇందులో తాను పాండాలనుకొన్నది ఎప్పుడూ పాండలేకపోవటం గురించి చింతిస్తాడు.

ఎండమావుల వెంట పరుగులు తీస్తున్న
నన్నొక్కణ్ణే వాదిలేసి
ఈ దగా మేఘాలు
అందరిపై వర్షిస్తాయెందుకో

అలాగే, మొదట్లోంచి ఎదుర్కొన్న వెలిని తలుచుకొని బాధపడతాడు.

ఈ అవమానం వొక ఋతువుగా పుట్టి
చీకటి నక్షత్రమై మారి
నా నుదిటిపై లోక సంచారం చేస్తోంది !

చివరికి ఇంత జరిగాక, ఈ చివరిదశలో ఆవలి పక్షంలో చేరటం తనకేవిధంగానూ వన్నెతెచ్చేదికాదని నిర్ణయించుకుంటాడు. కాని, అందులోనూ నిరాశే ధ్వనిస్తుంది.

బావ కాని బావా! తమాల వృక్షమా! కృష్ణా !

క్షమించు!

పూల ఋతువు పోయాక

పరిమళాన్ని శించను

ఇక మోడు తోటను

దగ్గం చేయడమే ఉత్తమం.

అని ముగించటంలో విధిని అది వచ్చినట్టు స్వీకరించటం, మానవయత్న వైఫల్యాన్ని అంగీకరించటం కనిపిస్తుంది.

కర్లుని అంతర్మధనం ఈ కవితలో బాగా వ్యక్తమయింది. అతని అంతరంగం, ఆ లోచనలు పాత్ర చిత్రణకు తగినట్టుగానే ఉన్నాయి. ఈ కవితలో "తాగుబోతులందరూ సీసాలు ఖాళీ చేసాక" అన్న వాక్యంలో, సీసాలు బదులు "మధు పాత్రలు" అని రాస్తే పౌరాణిక నేపథ్యానికి తగినట్లుగా ఉండేది.

కర్లునివంటి సంక్లిష్టమైన పౌరాణిక పాత్రను తీసుకోవటం, అదీ కథలో ఒక ప్రధానమైన ఘట్టంలో పాత్ర మనోగతాన్ని ఆవిష్కరించే ప్రయత్నం చెయ్యటం మంచి విషయం. ఇలాగే, మరికొన్ని పౌరాణిక పాత్రల్ని కూడా తమ కవితల ద్వారా ఆవిష్కరించే ప్రయత్నం మన తెలుగుకవులు చెయ్యవచ్చు.

కవిత పూర్తి పాఠం :

|

ఎవరికోసం నిర్మితమైనదో

ఈ సుందరస్పృష్టి

దాన్ని ధ్వంసం చెయ్యటమే నా పాత్ర కాబోలు

తడారిన గొంతులో

ఎండమావుల వెంట పరుగులు తీస్తున్న

నన్నొక్కణ్ణే వాదిలేసి

ఈ దగా మేఘాలు

అందరిపై వర్షిస్తాయెందుకో -

బయట -
 వెన్నెల కురుస్తోంటే
 చల్లగా వుంది - పచ్చగా వుంది-
 సంపూర్ణ భోజనానంతరమో
 సంతుష్ట కామకేళి ప్రాప్తించి
 నిద్రిస్తున్న మొహంలోని శాంతంలా వుంది లోకం-

కాని,
 లోన అగ్నితో
 శవాల్ని రగుల్చు తున్న కమురు -
 అసహనం, అశాంతి
 అంతకుమించి ఈ జన్మతో ప్రాప్తించిన వెలి
 అవమానం.. అవమానం.. అవమానం..
 ఈ అవమానం వొక ఋతువుగా పుట్టి
 చీకటి నక్షత్రమై మారి
 నా నుదిటిపై లోక సంచారం చేస్తోంది !

II

ఒకానొక రహస్య రాతిరిలోంచి నా ఆత్మ ఇలా అడిగింది-
 మితమా! ఎలా వుంది నీ కాలం?
 ఏమీ కంటావు ఈ దుర్భాగ్య చక్రాన్ని
 వున్నాను ఇలా-
 నా సందేహంలో నా పేరు మరిచి-
 నీడ మాత్రం చాలా పొడుగ్గా నిటాఅరుగా తోడు వస్తూంది
 కాని, నీడపై మాత్రం అనేకానేక అశుద్ధ
 జంతువుల అడుగుల డాగుల నగిషీలు -

III

ఇంతకాలం వుండి వుండీ
 ఉరుములురిమి తేలిపోయిన మబ్బులాగ

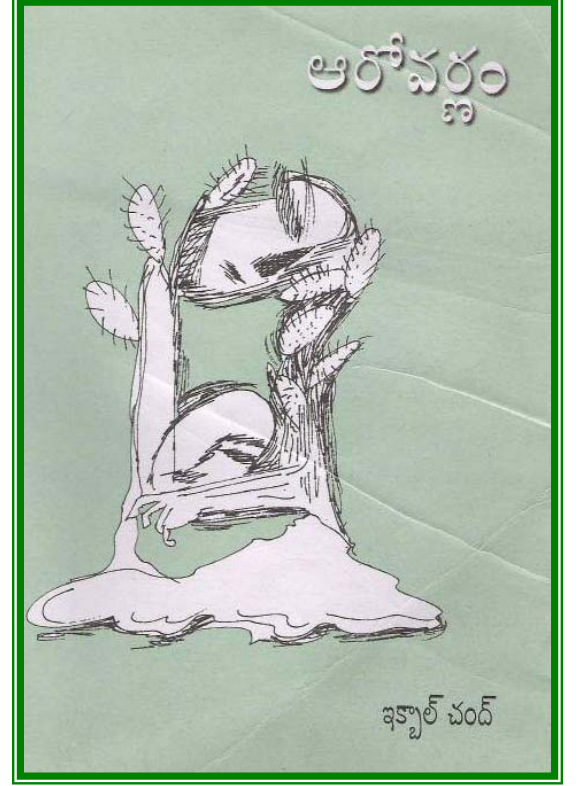
అవసానంలో ఏమి సర్దుకొనిపోను?

వేచి చూసి చూచి
తాగుబోతులందరూ సీసాలు ఖాళీ చేసాక
వాటిని కడుక్కొని ఏమి తాగను?

మోహినీ! రుధిరపియా! కీర్తికాముదీ!
చురికను విసిరింది నువ్వు-
కాని - తెగింది నా గుండె!

అందరి మోహం తీరాక
ఆ రోపియుడుగా
పోతే మాతం నాకేమి కాంతి?

అయితే గియితే ప్రథముణ్ణి నేనే
నా ముందూ వెనుకా
మరొకరి నీడను సైతం క్షమించలేను
బావ కాని బావా! తమాల వృక్షమా! కృష్ణా!
క్షమించు!
పూల ఋతువు పోయాక
పరిమళాన్ని శించను
ఇక మోడు తోటను
దగ్గ చేయడమే ఉత్తమం.

-ఇక్కాల్ చంద్

తిరిగిరాని నాన్న కోసం

కావలసిన మనిషిని దూరం చెయ్యటం, అనుబంధాల్ని తెంపి వెయ్యటమే కాకుండా మృత్యువు కొన్ని ప్రశ్నల్ని కూడా వదిలి వెళ్తుంది. మరణించిన వ్యక్తి ఆలోచనలెలా ఉండి ఉంటాయి, ఏయే జ్ఞాపకాలు, వేదనలు వారిని ముప్పిరిగొని ఉంటాయి - మొదలైన ప్రశ్నలు శేషప్రశ్నలుగానే ఉండిపోతాయి. మరీ ముఖ్యంగా బతికి ఉండగానే ఏ కారణం చేతనైనా ఆ వ్యక్తికి దూరమైనప్పుడు, చివరిసారిగా కూడా చూడలేకపోయినప్పుడు ఈ రకమైన ప్రశ్నలు మరింతగా బాధిస్తాయి. అటువంటి పరిస్థితినే వర్ణిస్తూ కల్పనా రెంటాల తన తండ్రికోసం కరుణాత్మకంగా రాసిన స్మృతిగీతం "తిరిగిరాని నాన్న కోసం".

ఈ కవిత ఆమె కవితాసంకలనం "నేను కనిపించే పదం" లో చేర్చబడింది. స్త్రీవాద కవయిత్రిగా పేరున్న కల్పన వెలువరించిన ఈ సంకలనంలో భావజాలంతో రాసిన కవితలే ఎక్కువ. "కవిత్యమో కథలో కావ్యాలో వద్దు / నాకొక పదాన్నివ్వండి చాలు" అని చెప్పే టైటిల్ కవిత మొదలుకొని అనేక కవితల్లో స్త్రీవాద భావాలు వ్యక్తమౌతాయి. ఇవి రెండు రకాలుగా ఉంటాయి. మొదటిది స్త్రీలెదుర్కొనే వివిధ పరిస్థితుల్ని వివరిస్తూ వారిపై సానుభూతి చూపించేవి. రెండవది పురుషాహంకారం, పురుషాధిక్యత వంటి వాటిపై పరుష స్వరంలో నిప్పులు చెరిగేవి.

ఐతే వీటితో బాటు కొన్ని అందమైన ప్రేమ కవితలు, ఎంతో సున్నితమైన స్పందనల్ని ప్రతిబింబించే కవితలు కూడా ఉన్నాయి. భావజాలంలో రాటుతేలినా, చేతనా సౌకుమార్యాన్ని పోగొట్టుకోవలసిన అవసరం లేదని ఇటువంటి కవితలు నిరూపిస్తాయి. అందుకే, ఒక కవితలో

"నేను ఆడదాన్ని

..

గొంగళీ పురుగుల్ని

లోలోపలికంతా పాకించుకుని

సీతాకోకచిలుకలకు జన్మనిస్తున్నదాన్ని"

అని రాసిన కవయిత్రే మరొకచోట

"రెండు శరీరాలు

ఒక కాంక్ష

నిలువెత్తు జ్వాల

దహించే అగ్ని ఒకటే

నన్ను నీలోకి లాక్కునే అధరాలు

నిన్ను నాలోకి కలుపుకునే అధరాలు

నాకెమ్మోవిపై నీ క్రీనీడ, క్రీనీడ"

అని కూడా రాయగలిగారు.

ఈ సంకలనంలోని వివిధ కవితల్లో తన భావాల్ని సూచించటానికి ఎన్నో కొత్త పదచిత్రాలను రూపొందించిన తీరు ఆశ్చర్యం కలిగిస్తుంది. "అగ్నిహోత్రంలా నది / చుట్టూ సప్తపది" అని, "నడుస్తూ నడుస్తూ ఉండగానే / ఆనకట్ట కౌగిలిలోంచి కాలం ఎక్కడో జారిపడిపోయింది" అని "వాన చుక్కల అడుగుల చప్పుడు కళ్ళకు వినిపిస్తూనే వుంది/ గాలి కిటికీ మూతపడుతున్న శబ్దం / చెవులకు కనిపిస్తూనే వుంది " అని చెప్పిన వ్యక్తీకరణలు ఆయా కవితల్లో చెప్పిన అనుభవాల్ని మనకు దగ్గరగా చేరుస్తాయి.

ప్రస్తుతం పరిశీలిస్తున్న కవిత తండ్రి పై స్మృతి గీతమైనా, ఇందులో ఎక్కువగా తన పరిస్థితిని, మానసికస్థితిని చెప్పటం ఒక విశేషం. నిజానికిందులో వారి మధ్య అనుబంధం ప్రధానాంశంగా కనిపిస్తుంది. "మనం మాట్లాడుకోని క్షణం వుందా?" అని మొదలుపెట్టటంలోనే ఈ విషయం మనకర్థమౌతుంది. ఎదిగే క్రమంలో సహజంగానే దూరమైనప్పుడు కలిగే అనిశ్చిత పరిస్థితిని ఆందోళనని ఈ క్రింది వాక్యాలు ప్రతిభావంతంగా చిత్రిస్తాయి:

నువ్వు వెనక్కు నేను ముందుకి
కాలంతో నడిచివస్తున్నప్పుడు
నీ చిటికెనవేలు
ఎప్పుడెలా జారిపోయిందో గుర్తేలేదు
నువ్వు నిల్చున్నా తీరాన్నివదిలి
ఈ నౌక దిక్కులన్నీ చుట్టుకుంది
ఇప్పుడు ఈ కల్లోల సముద్రమే
నీ చిటికెనవేలుగా మారింది

ఐతే, చివరి రోజుల్లో దూరం కావటం వల్ల కలిగిన అపరాధభావం ఈ కవిత మొత్తానికి స్వరాన్ని నిర్ణయించిందని భావించవచ్చు. " నీ రెప్పల కింద ఒణికిపోయిన / చిట్ట చివరి అశ్రువును నేనేనా?" అన్న ఒక్క వాక్యంతో ఈ భావతీవ్రత మొత్తాన్నీ వ్యక్తం చేశారు.

తెలుగులో తల్లి గురించి వచ్చిన పద్యాల సంఖ్యతో పోలిస్తే, తండ్రి పై వచ్చిన కవితలు చాలా తక్కువ. మరీ ముఖ్యంగా ఒక స్త్రీవాద కవయిత్రి తండ్రిపై సానుభూతితో రాసిన స్మృతి గీతంగా దీనికొక ప్రత్యేకత ఉంది. అందులోనూ సరళమైన సానుభూతిని ప్రకటించే సాధారణ స్మృతి గీతంలా కాకుండా, సంక్లిష్టమైన ఎన్నో అనుభవాలు, జ్ఞాపకాల సమ్మేళనాన్ని అక్షరబద్ధం చెయ్యటానికి జరిపిన ప్రయత్నం ఈ కవితకు ఒక విలక్షణతను చేకూర్చింది. అందుకే, తండ్రిపై వచ్చిన స్మృతిగీతాల్లో ఈ కవిత గుర్తుంచుకోదగినది.

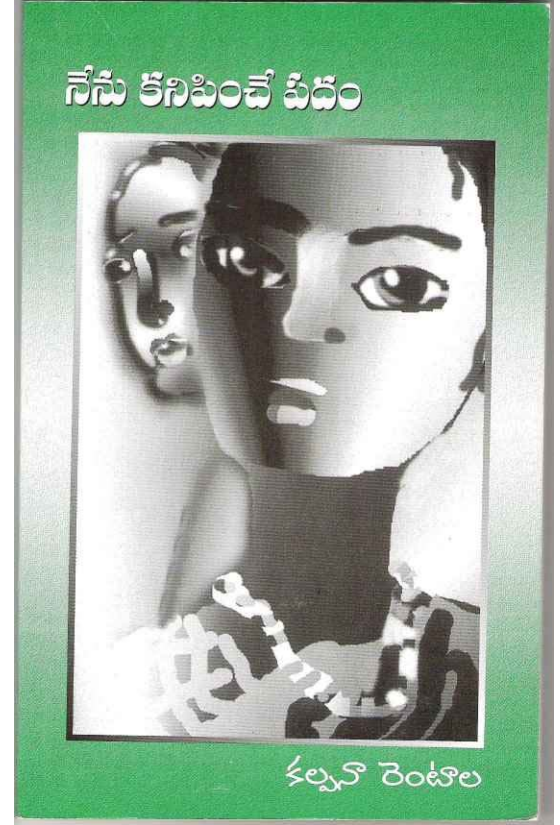
కవిత పూర్తి పాఠం:

నాన్నా
 మనం మాట్లాడుకోని క్షణం వుందా?
 కలయికల్లేవనేగానీ
 మనల్ని కలపని క్షణం వుందా?
 నీ అరమ సంధ్య వాకిట
 నా అడుగుల అప్పుకప్పు లేవనేగానీ
 ఏదో ఒక ఇవరంటే
 నేనొక దగ్గమైన అడవినొతాను
 చివరి మాటా
 చివరి చూపు
 చివరి స్పర్శా
 అసలెక్కడా వుండకూడదనుకుంటాను
 నాన్నా
 నీ రెప్పల కింద ఒణికిపోయిన
 చిట్టచివరి అశ్రువును నేనేనా?

మూయలేక కాలం చేతుల్లో మూతపడిన
 నీకళ్ళ కింద దాచిపెట్టిన
 అసంపూర్తికలను నేనేనా?
 ఆ చివరి శయ్యమీద
 రాలిన దేహాన్ని నేనేనా?
 ఎప్పుడో చీకటి బిందువైన నువ్వు
 ఇప్పుడు చెట్టంత వెలిగిన నేను
 నువ్వు వెనక్కూ నేను ముందుకి
 కాలంతో నడిచివస్తున్నప్పుడు
 నీ చిటికెనవేలు
 ఎప్పుడెలా జారిపోయిందో గుర్తే లేదు
 నువ్వు నిల్చున్నా తీరాన్నివదిలి
 ఈ నొక దిక్కులన్నీ చుట్టుకుంది
 ఇప్పుడు ఈ కళ్లోల సముద్రమే
 నీ చిటికెనవేలుగా మారింది
 నీ కలలన్నీ నిజమే

కానీ ఎప్పటికీ నిజంకావు

నువ్వు చెమటచుక్కలతో కట్టిన గూడు
 ఇప్పుడేమో వట్టిమోడు
 రెక్కలెలా వుంటాయో తెలీకుండానే
 కనుపాపలు ఎగిరిపోయాయి
 శూన్యాన్ని రెపరెపలాడిస్తున్న దిగులు
 గూడులో
 గాలిదీపమై మిగిలాను
 నిజమే నాన్నా!
 నీ కలలన్నీ అబద్ధాలే
 ఎప్పటికీ శాంతించని యుద్ధాలే
 యుద్ధాలేవు
 రణరంగమూ లేదు
 కలానికీ నిజానికీ మధ్య సంధి పాసగదు
 నడిసముద్రంలో నువ్వు
 మరణానికీ వీలునామా రాస్తావు
 దూరంగా వెలుగుతున్న సంధ్య వొడిలో
 తెల్లారే విచ్చుకునే నీ సూర్య నేత్రం కోసం
 నేను చీకటిపహారాలోకెళతాను
 రెండు దిక్కుల మధ్య ప్రయాణం
 ఎంత దూరమో, అంత దగ్గర

(జర్నలిజం, కవిత్వం, కథ, విమర్శ మొదలైన పలు ప్రక్రియల్లో అనుభవమున్న శ్రీమతి కల్పనా రెంటాల "నేను కనిపించే పదం" అనే కవితా సంకలనం వెలువరించారు. ఈ సంకలనానికి అజంతా అవార్డు లభించింది. అనేక పత్రికల్లో కథలు, కవితలు ప్రచురించారు. తూర్పు-పడమర అనే ఛాగును నిర్వహిస్తున్నారు. ఈ కవయిత్రి ప్రముఖ కవి రచయిత శ్రీ రెంటాల గోపాలకృష్ణ కుమార్తె, మరొక ప్రముఖ కవి శ్రీ అప్పర్ సతీమణి. టెక్సాస్ లోని ఆస్టిన్ లో నివాసం)

సాలెపురుగు

మృత్యువు గురించి మన కవులు పలు రకాలుగా పాడారు. మృత్యువుని ద్వేషించినవారు కొందరైతే, ప్రేమించిన వారు మరికొందరు. దానిని రొమాంటిస్టాజు చేసినవారు కూడా లేకపోలేదు. అలాగే, తన మరణశయ్యను తానే పరుచుకున్నానని, తనపై తానే పడి విలపించానని చెప్పినవారు, రోడ్డుమీద తన మృత కళేబరాలను తానే లక్ష సార్లు చూసానని చెప్పినవారు - ఇలా మరణానికి సంబంధించిన స్పందలు వివిధ స్థాయిల్లో గోచరిస్తాయి. వీటన్నిటికీ భిన్నంగా ఒక మరణసన్నివేశాన్ని సమర్థవంతంగా, బిగువుగా వర్ణించిన కవిత రమణజీవి రాసిన "సాలెపురుగు". ఈ కవిత ఆయన ఏకైక కవితాసంకలనం "నలుగురు పాండవులు" లో దొరుకుతుంది.

ఈ సంకలనంలోని అన్ని కవితల్లో తాత్వికమైన లోతు ఉంటుంది. ఐతే, మృత్యువు స్పర్శ అంత ఎక్కువగా కనపడదు. రమణజీవికి మనిషి ప్రవృత్తి మీద ఆసక్తి ఎక్కువ. దానిని ఆవిష్కరించటానికి ఆయనెన్నుకున్న మార్గం అసంబద్ధత (అబ్యూర్సిటీ). సంక్లిష్టంగా తోచే ఈయన కవితల్లోని క్లిష్టత చాలావరకు ఏదో ఒకరకమైన అసంబద్ధత వల్లే ఏర్పడిందనిపిస్తుంది. ఈ కవితల్లో గాలంవేసి ఒడ్డున కూచున్నవాడికి వెనకనుంచి కళ్ళు మూసే చేప, తప్పిపోయిన కుక్కపిల్లని ప్రేమగా ఎత్తుకుని, తెల్ల మర్రిచెట్టు కింద పాలిస్తూ కూచునే కోతి, పోతున్న లారీలోకి వెనకనించి ఎక్కే కొండచిలువ వంటివి అనేకం కనిపిస్తాయి. రాత్రి నిలువుగా, పగలు త్రిభుజంగా, రోడ్డు గుండంగా ఉంటాయి. ఇవిగాక, ఒక కవిత పేరే "అబ్యూర్సిటీ". ఇక చెప్పేదేముంది - అనంతపురంలో ఆరు సంవత్సరాలు ఎడతెగకుండా వర్షం. ఎంతకీ నీళ్ళు తరగక, "చివరికి దుబాయ్ ఎడారిని హెలీకాప్టర్లనించి జిల్లా నిండా చల్లి, కరువుప్రాంతంగా ప్రకటిస్తే, కోర్టు హాల్లో వొక రాబందు జ్వరం వల్ల సాక్ష్యం చెప్పలేకపోతుంది."

రమణజీవి మంచి కథకుడు కూడా. "వొత్తు ధ" అనే కథా సంకలనం ప్రచురించారు. వీటిలో కూడా అసంబద్ధత మీద ఆధారపడిన కథలే ఎక్కువ. ఉదాహరణకి టైటిల్ కథలో రచయిత భార్య, "కథ" అన్న పదంలో వొత్తు ధ వాడాలా వద్దా అన్న వివాదంలో భర్తను చంపేస్తుంది. ఇటువంటివే విచిత్రమైన సంఘటనలు ఇతర కథల్లోనూ కనిపిస్తాయి. మొత్తం మీద అబ్యూర్సిటీ ఆధారంగా వాస్తవ జీవితాన్ని వ్యాఖ్యానించటం ఈయన రచనల్లో సామాన్య అంశంగా చెప్పుకోవచ్చు.

మానవ ప్రవృత్తిని, మరీ ముఖ్యంగా మనిషిలో దాగిన జంతువుని అన్వేషించి, ఆవిష్కరించే పని ఆయన రచనల లక్ష్యంగా ఒకచోట చెప్పబడింది. "అన్నీ కలిసే ఉంటాయి" అన్న కవితలో ఇదే భావం వ్యక్తమౌతుంది.

లోపల కొన్ని క్రూర మృగాలు

తిరుగుతుంటాయి

..

డాక్టరిచ్చే మందులన్నీ
వాటి మలమూత్రాల్ని
శుద్ధి చెయ్యటానికే

సంక్లిష్టమైన, "బలమైన" ప్రతీకలనేకం ఈ కవితాసంకలనంలో మనకు కనిపిస్తాయి. ఉదాహరణకు "ఇసుక ఏనుగు" అనే కవితలో ఏనుగు ప్రతీక. రైలు నాలుగంటలు లేటయ్యి, స్టేషన్లో ఉండగా, కొండను దొర్లించుకొంటూ ఒక ఏనుగు వచ్చి వెళ్ళికిలా పడుకుంటుంది. అలాగే "వెంటాడే ఏనుగు" అనే కథలో, కథ చెప్పే వ్యక్తికి పలుమార్లు కలలాంటిది కమ్మి, అందులో ఒక ఏనుగు ప్రత్యక్షమౌతూ ఉంటుంది. ఈ ఏనుగు ప్రతీకకి వివిధ రకాలుగా అర్థం చెప్పుకోవటానికి అవకాశం ఉంది.

ప్రతీకల్ని వాడటమే కాకుండా, ప్రతీకను నిరసించే పనిని కూడా ఒక కవితలో చేసారు. "ఎండిపోయిన స్నానం" అనే కవితలో అమ్మగురించి చెబుతూ "మరిచిపోయిన బాల్యపు చిహ్నంలా దిగుతుంది. అయ్యో చిహ్నమా అమ్మ" అంటారు. అమ్మ గురించి రాసిన అద్భుతమైన, విభిన్నమైన కవిత ఇది.

రచయిత మాత్రమే కాకుండా, చిత్రకారుడు కూడా అయిన ఈయన సౌందర్యదృష్టి అక్కడక్కడ తొంగి చూస్తుంది. ముఖ్యంగా, "మిరపతోటలో.." అన్న కవిత ఒక ల్యాండ్ స్కేప్ లాగా ఉంటుంది.

గట్టు వొరుసుకుంటూ
పంటకాలువ
కాలువ పొడుగునా మిరపకాయిల్లా
సూర్యుడు రాలిపోయి

గట్టుమీద చంద్రుడు
ఖాళీ కాలవ కోసం
ఎదురు చూస్తూ ...

పై కవితలాగానే, సరళంగా, బిగువుగా సాగిన కవిత "సాలెపురుగు". చివరి క్షణాన్ని వర్ణించే ఈ కవితలో, నిర్దీవాన్ని సూచించటానికి "కొయ్యవెలుతురు" అని వాడటం ఎంతో సమంజసంగా ఉంది. అలాగే, మూతపడని కనురెప్పల్ని లేచిన కెరటాలని చెప్పటం కూడా మంచి పోలిక. క్షణంలో ఏర్పడ నిస్తబ్ధతని అందించటానికి చాలా పరిమితమైన పదచిత్రాల్ని జాగ్రత్తగా ఎన్నుకుని, వాటిని నిర్వహించిన తీరు ఈ కవితకు ప్రత్యేకతనిచ్చింది. లేచి ఆగిన కెరటాలతో పోల్చిన రెప్పల్ని, చివరికి నర్సు మూసినప్పుడు మాత్రం పావురాల్ని నిమరటంతో పోల్చటం కూడా మంచి ప్రయోగం. నిమరటమన్నది ప్రేమని, బాధనుంచి విముక్తం చెయ్యటాన్ని సూచిస్తుంది. అంతకు ముందు నిర్దీవమైన వస్తువులతో పోల్చిన రెప్పల్ని, మరణించాక సజీవమైన పావురాలతో పోల్చటంలో వున్న కాంట్రాస్టు మనకు ఆశ్చర్యం కలిగిస్తుంది.

రమణజీవి కవితల్లో తాత్వికమైన లోతు ఎక్కువ. ఐతే, సరళంగా ఉన్నా, కవిత్వపరమైన గాఢత ఎక్కువగా కలిగిన ఈ కవిత ఎంచుకున్న వస్తువు, నిర్వహించిన తీరు - ఈ రెండిటివల్ల ప్రత్యేకంగా నిలుస్తుంది.

కవిత పూర్తి పాఠం :

కొయ్య వెలుతురు
ఎంతకీ మూతపడని కళ్ళు

సాలెగూట్లో చిక్కుకుని
కిందకి దిగని నిద్ర

శ్వాసకు వురేసుకున్న
సాలెపురుగు
ఉలకదు పలకదు

గదినిండా మిణుగురులు
ఏకాంతాన్ని కుడుతూ

కనురెప్పలు
వాలని తెరచాపలు
లేచి ఆగిన కెరటాలు

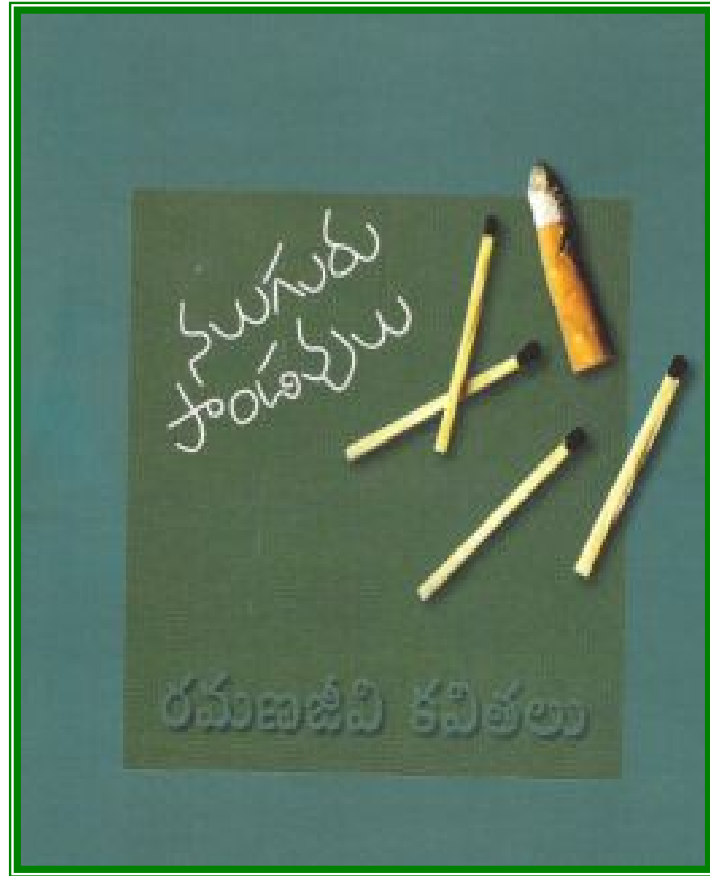
సర్వశక్తులతో ప్రయత్నిస్తా
కండరాలతో
నాడీ మండలాలతో
అయినా కెరటాలు వొంగవు

చివరికి ఓ నర్సు అరచేతో
రెండు పావురాల్ని
నిమరుతుంది

గొల్లన ఓ ఏడుపు
వినిపిస్తుంది.

-రమణజీవి

(రమణజీవి కవి, కథకుడు, చిత్రకారుడు కూడా. "నలుగురు పాండవులు" అనే కవితాసంకలనాన్ని, "వొత్తు థ" అనే కథా సంకలనాన్ని వెలువరించారు. అనేక పుస్తకాలకు ముఖచిత్రం డిజైన్ చేసారు.)

వ్యక్తిగతం

ఇది ఈ శీర్షికలో భాగంగా రాస్తున్న చివరి వ్యాసం. చివరిది కాబట్టి కొంత స్వేచ్ఛ తీసుకుని, నా రెండో కవితాసంకలనం "వేసవివాన" నుంచి ఒక కవితను పరిచయం చేద్దామనుకుంటున్నాను. ఎవరి కవితపై వారే వ్యాఖ్యానించటం ప్రమాదకరమని తెలుసుగాని. ముగింపు వ్యాసానికొక వైవిధ్యం వస్తుందనే ఉద్దేశ్యంతో ఆ సాహసం చేస్తున్నాను. మా గురువుగారు శ్రీ ఇస్మాయిల్ అనువాదకవితతో ప్రారంభించిన ఈ వ్యాస పరంపరను, నా కవితతో ముగించాలనే చిన్న సరదా కూడా దీనికి కారణం. పాఠకులు అన్యధా భావించరని శిస్తాను. స్వీయ కవిత కావటం వల్ల, కవిత మంచిచెడులకంటే, దీనిలోని వస్తువుకున్న ప్రాముఖ్యతను చెప్పటం, దానిపై కొన్ని అభిప్రాయాలు వివరించటం వరకే పరిమితమౌతాను. ఒకరకంగా చెప్పాలంటే ఇది పూర్తిగా వ్యక్తిగతం. అందుకు తగ్గట్టుగా ఈ కవిత శీర్షిక కూడా "వ్యక్తిగతం".

మన సమాజంలో ఇతరుల విషయాలపై సక్తి కనబరచటం సర్వ సాధారణం. మరీ ముఖ్యంగా ఒకరు బాధలో ఉన్నప్పుడు, అందుకు కారణాలు తెలుసుకోవటం, సానుభూతిని వ్యక్తం చెయ్యటం ఒక విధిగా భావిస్తారు. చాలా మంది దృష్టిలో కవిత్యం కూడా దీనికి కొనసాగింపేగాని మినహాయింపుకాదు. దాశరథి ఒకసారి చెప్పారు - శరీరానికి కన్ను ఎటువంటిదో సమాజానికి కవి అటువంటివాడని. ఏ అవయవానికి బాధ కలిగినా కన్ను ఏడుస్తుంది. అలాగే సమాజంలో ఎవరికి బాధకలిగినా కవి స్పందిస్తాడని. దీనికి మరొక అర్థం చెప్పుకోవచ్చు. కన్ను ఏడవటమే కాదు, చూస్తుంది కూడా. అలాగే కవి తోటివారి జీవితాల్లోకి, వారి అంతరంగాల్లోని చీకటి కోణాల్లోకి తొంగి చూడగలుగుతాడు. "రవి గాంచనిచో కవి గాంచును" అని ఊరికే అనలేదు. మొత్తానికి వీటన్నిటినుంచి మనకర్థమయ్యే విషయం, కవికి ప్రైవసీకి కొంత చుక్కెదురని. నిజానికి, పట్టణజీవితంలోపడి ప్రజలు తోటివారిని తగినంతగా పట్టించుకోవట్లేదని వాపోయే కవితలే ఇటీవలి కాలంలో ఎక్కువగా వస్తున్నాయి. ఇటువంటి ధోరణి సర్వసాధారణ మైనప్పుడు, వీటికి భిన్నంగా, ఒకరి ప్రైవసీని గౌరవించవలసిన అవసరాన్ని వివరించటం, అటువంటి సందర్భాన్ని గుర్తుచెయ్యటం ఈ కవిత ప్రత్యేకత. ఇంటర్నెట్లో కంపెనీలవారెవరైనా మన ఈ మైల్ అడ్రసు, వ్యక్తిగత వివరాలవంటివి తీసుకున్నప్పుడు, ప్రైవసీ స్టేట్మెంట్ అని ఇస్తూ ఉంటారు. కొన్ని చెయ్యకూడని పనులు వివరించే ఈకవిత కూడా ఒకరకమైన ప్రైవసీ స్టేట్మెంట్ వంటిదేనని చెప్పుకోవచ్చు.

మనిషి సంఘజీవి. తన కష్టసుఖాలను ఇతరులతో పంచుకోవటానికి ఇష్టపడతాడు. అదే సమయంలో, కొన్నిటిని తనవరకే పరిమితం చేసుకోవాలని కోరుకుంటాడు. చారెడు భూమి లేనివాడికి కూడా తనదైన శరీరం, మనసు లాగానే, తనదైన "స్థలం" ఉంటుంది. అందులోకి ఇతరులు ప్రవేశించటం ఇష్టం ఉండదు. పరిధిని గుర్తించటమే ఈ కవిత చేసే పని. మనిషి ఇతరుల్నించి జాగ్రత్తగా కాపాడుకొనే అంశాల్లో సొంత దుఃఖం కూడా ఒకటి. ఈ కవితలో "ముడుపుకట్టి దాచుకున్న చిరుమూటెడు దుఃఖం" అన్నప్పుడు, "తమదే ఐన దుఃఖనిధి" అన్నప్పుడు ఇదే భావం వ్యక్తమౌతుంది. ఎవరైనా ఏదో బలహీనక్షణంలో దానిని వేరేవారి ముందు బయటపెట్టటం పొరపాటున జరగవచ్చు. కాని, సాధారణంగా వెంటనే దానిని సరిదిద్దుకుంటారు. ఇటువంటి సున్నితమైన సందర్భాన్ని ఆవిష్కరించటం ఈ కవితలో ఒక ముఖ్యాంశం. నిజానికి అటువంటి సందర్భమే ఈ కవితకు పునాది.

దుఃఖమే కాకుండా, మనిషి స్వంతంగా భావించి కాపాడుకొనే అంశాలు మరికొన్ని ఉంటాయి. ఉదాహరణకు కొన్ని జ్ఞాపకాలు. అవి బాధకలిగించేవి అవటంవల్ల కావచ్చు. అలాగే గతానికి సంబంధించిన కొన్ని ఆశలు, ఆలోచనలు. వాటిని తమవరకే పరిమితం చేసుకోవటానికి, లేదా తిరిగి వాటిని తలుచుకోకుండా ఉండటానికి కొందరు ప్రయత్నిస్తారు. వాటిని గురించి ఇతరులు తరిచి అడగ కూడదు. ఈ కవితలో చెప్పిన " ఏ నాటి డై రీలోనో ఒత్తిగిలి, నలిగిన ఒక వికసించని ఆశల మొగ్గ" అటువంటివాటికి ప్రతీక. ఈ రకమైన భావాన్ని సూచించటానికి, సాధారణంగా వాడే "పుస్తకంలో దాచుకున్న నెమలి ఈక" వంటి అరిగిపోయిన పదచిత్రాన్ని కాకుండా కొంత భిన్నమైన పదచిత్రం వాడబడింది. ఈ కవితలో ప్రస్తావనకురాని అనేక ఇతర విషయాలలో మనుషులకు గోప్యత ఉండవచ్చు. ఉదాహరణకు కొంతమందికి తమ ఇష్టాయిష్టాల గురించి మాట్లాడటం కూడా ఇష్టం ఉండదు. మొత్తం మీద మనిషి స్వభావం సంక్లిష్టమైనది. అలాగే వివిధ వ్యక్తుల స్వభావం వివిధ రకాలుగా ఉంటుందనే విషయం గుర్తుపెట్టుకోవాలి.

ఇతరుల దుఃఖం పై ఆసక్తి, సానుభూతి చూపించే సదుద్దేశ్యంతో కావచ్చు, తెలుసుకోవాలన్న అత్యుత్సాహం వల్లనూ కావచ్చు. ఏదిఏమైనా అవతలిమనిషి దానికి ప్రతిస్పందించే పరిస్థితి లేనప్పుడు, దానివల్ల ప్రయోజనం ఉండదు. అందువల్ల అటువంటి ప్రయత్నం చెయ్యకుండా ఉండటమే మంచిది. కవిత ముగింపు వాక్యాలు ఈ సంగతినే సూచిస్తాయి.

నా మొదటి కవితా సంకలనం "కుండీలో మర్రి చెట్టు" లో "స్త్రీ పాత్ర" అనే కవిత ఉంది. ఈ రెండు కవితలూ ఒక స్త్రీ కన్నీరు పెట్టుకొనే సందర్భంలో వచ్చినవే. కాని వాటి మధ్య ఎంతో అంతరం ఉంది. ఆ కవితలో కన్నీరు పెట్టుకోవటం ద్వారా స్త్రీ తన చుట్టూ ఉన్నవారి దుఃఖాన్ని ఎలా ఆవిష్కరిస్తుందో చెబితే, ఈ కవితలో ఆమె తన కన్నీరు తుడుచుకోవటం ద్వారా ఎదుటి మనిషి తన దుఃఖ పరిధిలోకి ప్రవేశించకుండా ఎలా నిరోధించినదీ వర్ణించబడింది. ఈ కవిత మరింత సాధారణీకరించబడటంవల్ల, ఇది స్త్రీలకే వర్తించాలని లేదు.

మన సమాజంలో, కవిత్వంలో అరుదుగా వినిపించే ప్రేవసీ అనే వస్తువుని తీసుకోవటం, దానినొక సున్నితమైన సందర్భంలో అంత సున్నితంగానూ ఆవిష్కరించే ప్రయత్నం చెయ్యటం ఈ కవిత ప్రత్యేకత.

కవిత పూర్తి పాఠం:

కొన్నిటిని స్మరించనే కూడదు.

ముడుపుకట్టి దాచుకున్న చిరుమూటెడు దుఃఖాన్ని

యితరులెవరూ విప్పి చూడకూడదు.

మనసు గదిలో ఒక రహస్య జ్ఞాపకాన్ని

అతి జాగ్రత్తగా పదిల పరచిన అరని

పొరపాటున కూడా తెరవకూడదు.

ఏ నాటి డై రీలోనో ఒత్తిగిలి, నలిగిన
ఒక వికసించని ఆశల మొగ్గను
చటుక్కున తీసి ఆఘాణించ కూడదు.

ఎవరైనా, ఏ బలహీన క్షణంలోనైనా ఒకసారి,
ఈ తెరను తొలగించినా,
ఏమరపాటున జారిన పైబట్టని
మరల వెనువెంటనే సవరించుకున్నట్టు
మరుక్షణంలోనే తమనుతాము సర్దుకొంటారు.
తమదే అయిన దుఃఖ నిధి నుంచి
అశువులు జారిపడకుండా
పదే పదే కన్నులొత్తుకుంటారు.

దానినక్కడ వదిలెయ్యటమే మంచిది.

అరుదుగా గుక్కెడు దాహాన్ని మాత్రం తీరుస్తూ,
ఏ ప్రతిబింబమూ చూపించలేని
లోతైన ఒక నూతిలోనికి
తొంగి చూడకపోవటమే మంచిది.

విన్నకోట రవిశంకర్

వేసవి
వూన